

Analiza štampanih medija u Srbiji
Oktobar - Decembar

Kvartalni **MEDIJAMETAR**

04|2018

Godina 4, Broj 4/2018
ISSN 2406-2707

Analiza štampanih medija u Srbiji
oktobar - decembar

Kvartalni
MEDIJAMETAR

04/2018

KVARTALNI MEDIJAMETAR
Analiza štampanih medija u Srbiji
Godina IV, Broj 4/2018
ISSN 2406-2707

Redakcija
Milana Brisić
Vladimir Abramović
Aleksandra Milićević
Marija Benke

Izdavač
Institut za javnu politiku Beograd
Kneza Miloša 82
E-mail: office@ijp.rs
Web: www.ijp.rs

Dizajn korica i priprema za štampu
Pavle Farčić

Štampa
Instant System Beograd

Za izdavača
Vladimir Popović

Urednici
Vladimir Popović

Velimir Ćurgus Kazimir

CIP - Каталогизација у публикацији

Народна библиотека Србије, Београд

659.3

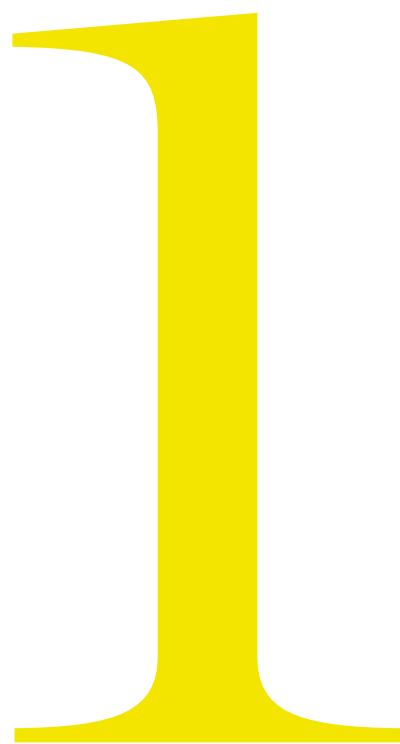
KVARTALNI medijametar : analiza štampanih medija u Srbiji / urednici Vladimir Popović, Velimir Ćurgus Kazimir. - God. 1, br. 1 (2015) - . - Beograd : Institut za javnu politiku, 2015- (Beograd : Instant System). - 24 cm

Tromesečno. Ima izdanje na drugom jeziku: Quarterly mediameter = ISSN 2406-274X
ISSN 2406-2707 = Kvartalni medijametar
COBISS.SR-ID 215060236

Sadržaj

- 1 Isidora Jarić, Danica Laban:
UVOD
- 2 Isidora Jarić, Danica Laban:
UZORAK
- 3 Isidora Jarić, Danica Laban:
REZULTATI ISTRAŽIVANJA
- 4 Dejan Vuk Stanković:
DISKURZIVNA ANALIZA
- 5 O AUTORIMA

Uvod

ISIDORA JARIĆ, DANICA LABAN

UVOD:

Kosovski čvor – epizoda dva

U poslednjem kvartalu 2018. mediji u potpunosti preusmeravaju fokus ka temama u vezi sa Kosovom, odnosno, u čitavoj drugoj polovini 2018. kosovske teme dominiraju uzorkom. Naglašena prisutnost ovih tekstova uticala je i na značajan porast broja aktera koji se pominju u vezi sa ovom temom – zabeleženo je čak 1254 pojavlivanja aktera u vezi sa Kosovom. Ovo je tek drugi kvartal od kada postoji projekat *Medijametar* (pored prethodnog), u kojem *politički život u Srbiji* nije najzastupljenija tema.

Međutim, kosovska tematika, zajedno sa *političkim životom u Srbiji* čini oko 37% svih selektovanih tekstova, a skoro sve ostale značajne teme pojedinačno su zastupljene u manje od 5% tekstova. Jedini izuzetak su *regionalna saradnja/odnosi u regionu*, tema zatupljena u oko 7% napisa, koja je tradicionalno, u većini medija predstavljena u izrazito negativnom kontekstu. Na primer, u *Informeru* čak 80% napisa o regionu je negativno konotirano, dnevnom listu *Alo!* oko 65%, *Kuriru* oko 59% i *Večernjim novostima* oko 53%. Suprotno gledište prema regionu jasno je vidljivo u *Danasu*, gde negativni napisi nisu zabeleženi, i donekle u *Blicu* (25% negativnih tekstova).

I u ovom kvartalu beležimo povećano učešće izveštaja koji dominiraju uzorkom. Smanjenje učešća članaka u korist izveštaja, intervjuja i komentara, upravo govori o trendovima koji vladaju u današnjem novinarstvu. Neproverene informacije, za koje se veoma često kasnije ispostavi da nemaju uporište u realnosti, prenose se bez ikakve ideje da se temeljnije istraže ili da se o njima kritički promisli. Ukoliko u taj kontekst stavimo i porast učešća necelovitih napisa, slika srpskih medija postaje potpuna.

Ipak, najintenzivniji utisak povezan je sa svojevrsnom radikalizacijom novinarskih narativa. Primeri su brojni, od upotrebe uvredljivih reči i govora mržnje u naslovima tekstova na naslovnicama, do promovisanja osoba osuđenih za ratne zločine u analitičare vojnih i drugih prilika. Gubitak profesionalnih standarda vidljiv je u svakom smislu, a najdramatičnije se očituje kroz upotrebu kolokvijalnog rečnika, koji uključuje i brojne eksplicitne vulgarnosti.

I u ovom broju *Kvartalnog Medijametra* empirijska gradja je istraživana na istovetan standardizovan način. Jedinica analize je bila jedan tekst, a sama analiza kombinacija dva istraživačka metoda: (a) analize sadržaja, koja je bila usmerena „određenim teorijsko-hipotetičkim okvirom ... kojim se stvara objektivna i sistematična iskustvena građa o sadržaju društvenog komuniciranja, koja omogućuje izvođenje relevantnih zaključaka o društvenom kontekstu u kojem se komuniciranje odvija“,¹ i (b) diskurzivne analize, koja nam je omogućila da različite, epistemički i metodološki nesamerljive,² autorske interpretativne strategije i uređivačke politike koje odražavaju predstave različitih, pre svega ideooloških i političkih, diskurzivnih realnosti, razumemo kroz analizu njihovih specifičnih diskurzivnih značenja.

U interpretativnom smislu, radi lakše organizacije teksta, analiza je, baš kao i u slučaju prethodnih izveštaja, podeljena u dve celine koje se odnose na: (a) analizu kvantitativnih pokazatelja prikupljenih uz pomoć analize sadržaja, i (b) diskurzivnu analizu kvalitativne građe izvučene iz tekstova koji su ušli u uzorak istraživanja.

¹ S. Gredelj, *S onu stranu ogledala*, Beograd: Istraživačko-izdavački centar SSO Srbije, 1986, 19.

² G. Couvalis, *The Philosophy of Science*, London, Sage Publications, 1997.

2

Uzorak

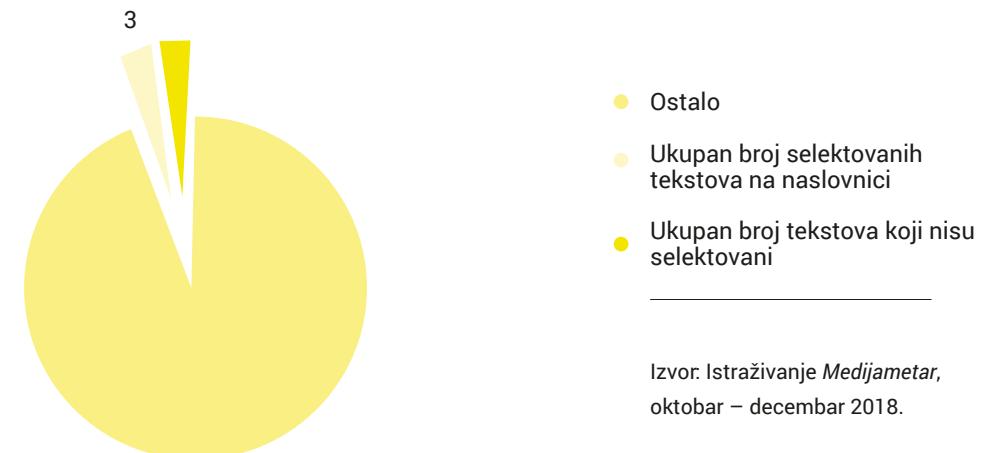

ISIDORA JARIĆ, DANICA LABAN

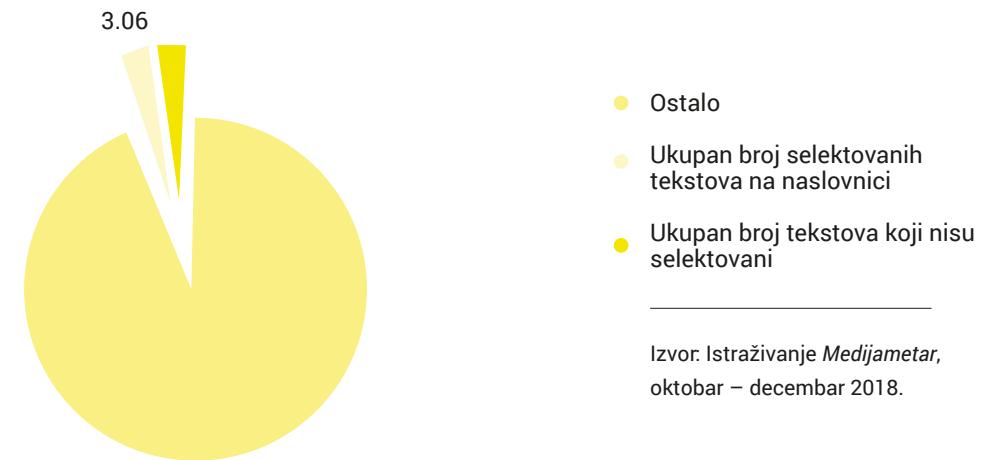
Uzorak

Kao što je navedeno u prethodnim izdanjima, osnovna ideja projekta *Medijametar* je da pokuša da rekonstruiše medijsku realnost dnevnih štampanih medija u Srbiji, onako kako se ona može rekonstruisati iz tekstova koji su pozicionirani (u celosti, ili delimično) na naslovnim stranama, a govore na različite načine o aktuelnim političkim događajima i prilikama u Srbiji i svetu. Uzorak dnevnih novina sačinjen je još 2015. godine u odnosu na dva kriterijuma selekcije – najveću čitanost i reputaciju štampanih medija. Dnevni listovi *Alo!*, *Blic*, *Danas*, *Informer*, *Kurir*, *Politika* i *Večernje novosti* čine uzorak *Medijametra* i tokom 2018. godine, kako bi bilo moguće uporedno praćenje rezultata. Naslovna strana je deo dnevnih novina koji čitaoci najviše povezuju sa identitetom/prepoznatljivošću jednog medija. Ona je često odgovorna za prvi utisak, našu potencijalnu naklonost ili odbojnost, koju formiramo o nekom štampanom izdanju. Sa naslovnom stranom u kontakt ne dolaze samo čitaoci određenog lista, već i ljudi koji te dnevne novine možda nikada neće uzeti u ruke. Preko novinskih i televizijskih reklama i izloga prodavnica štampe, naslovna strana dolazi u dodir sa auditorijumom širim od onog koji čini čitalačka publika bilo kog pojedinačnog izdanja dnevnih novina, formirajući tako, na izvestan način, javnu sliku novina koja simbolisce njenu uređivačku politiku, vrednosnu orientaciju i usmerenost ka određenoj čitalačkoj publici. Zbog svih ovih gore pomenutih razloga, naslovne stranice dnevnih novina iz našeg uzorka našle su se u fokusu analize projekta *Medijametar*.

Tekstovi sa naslovnica najbolje oslikavaju koordinate uređivačkih politika dnevnih štampanih izdanja. Iako je to procentualno mali broj tekstova, kroz poruke plasirane na naslovnim stranama najlakše je rekonstruisati uređivački identitet dnevnih novina. Odnos ukupnog broja tekstova u svakom dnevnom izdanju pojedinačno i broja tekstova sa naslovnih strana koji su ušli u uzorak našeg istraživanja, prikazan je u grafikonima 1–7, za period od 1. oktobra do 31. decembra 2018.

Grafikon 1. – *Alo!*¹

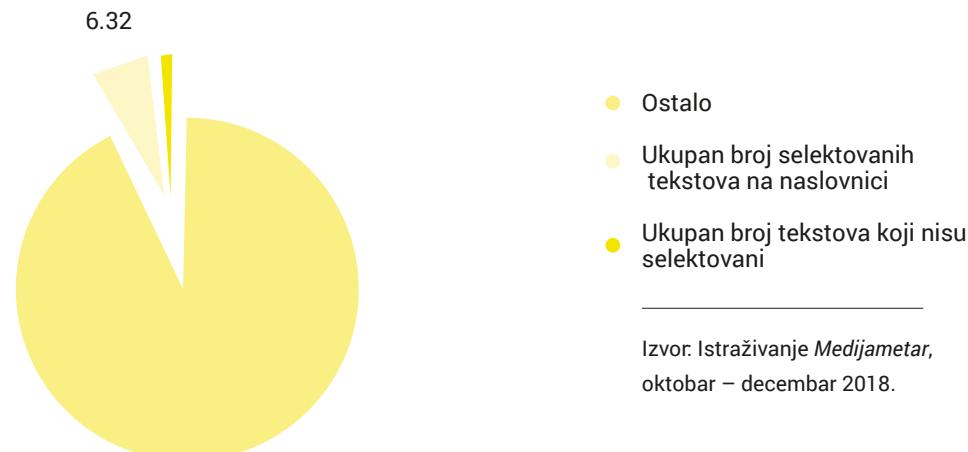
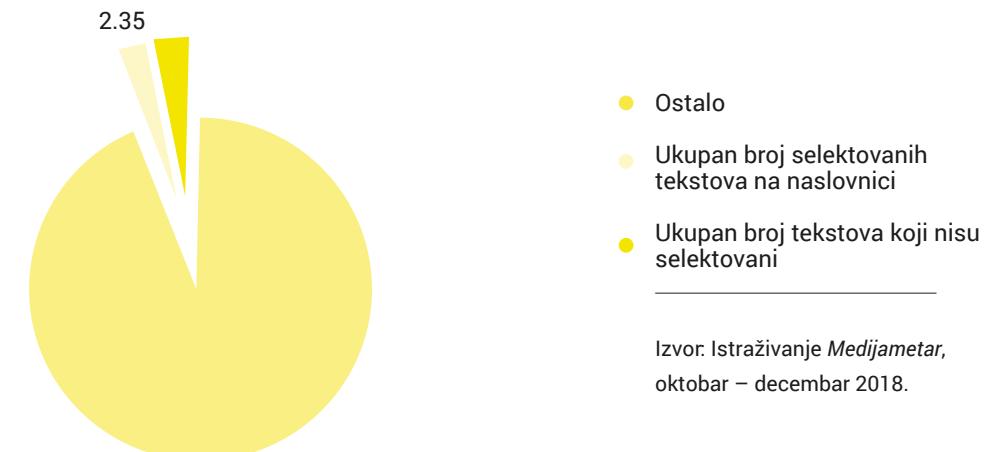
Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2018.

Grafikon 2. – *Blic*²

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2018.

1 Za više informacija videti Tabelu 102 u Apendiksu.

2 Za više informacija videti Tabelu 103 u Apendiksu.

Grafikon 3. – Danas³**Grafikon 5. – Kurir⁵****Grafikon 4. – Informer⁴****Grafikon 6. – Politika⁶**³ Za više informacija videti Tabelu 104 u Apendiksu.⁴ Za više informacija videti Tabelu 105 u Apendiksu.⁵ Za više informacija videti Tabelu 106 u Apendiksu.⁶ Za više informacija videti Tabelu 107 u Apendiksu.

Grafikon 7. – Večernje novosti⁷

- Ostalo
- Ukupan broj selektovanih teksta na naslovnicima
- Ukupan broj teksta koji nisu selektovani

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2018.

Ukupan broj analiziranih teksta u svih sedam medija koji su ušli u uzorak našeg istraživanja je 2314, i taj broj čini prosečno 61,39% teksta sa naslovnicama i 4,20% od ukupnog broja teksta objavljenih u ovim medijima u navedenom periodu.

Tabela 1. – Alo!

Alo!/rubrika	Ukupan broj teksta na naslovnicima	Ukupan broj selektovanih teksta na naslovnicima	Ukupan broj teksta koji nisu selektovani
aktuelno	72	68	4
vesti	30	30	0
politika	61	60	1
društvo	63	33	30
hronika	77	13	64
v.i.p.	107	3	104
sport	41	8	33
svet	3	2	1
intervju/intervju nedelje	3	2	1
Beograd	3	0	3
reportaža	1	0	1
dodatak	2	0	2
UKUPNO	463	219	244

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2018.

⁷ Za više informacija videti Tabelu 108 u Apendiksu.

Tabela 2. – Blic

Blic/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
politika	64	64	0
aktuelno/intervju	16	15	1
tema dana/broja	89	77	12
društvo	80	43	37
hronika	65	13	52
ekonomija	16	14	2
kultura	19	6	13
sport	80	3	77
sudbine	6	0	6
svet/planeta	8	7	1
istražujemo/dosije	5	3	2
reportaža	1	0	1
zabava	38	1	37
Blic Fondacija	4	0	4
dodatak	13	3	10
Blic Scena	8	0	8
UKUPNO	512	249	263

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2018.

Tabela 3. – Danas

Danas/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
Danas biznis	7	7	0
Danas specijalni dodatak	33	21	12
Danas vikend	37	24	13
događaj/tema dana	10	10	0
društvo	94	84	10
ekonomija	44	44	0
globus	27	26	1
kultura	30	20	10
naslovna strana	39	39	0
politika	152	152	0
Beograd	2	2	0
sport	37	2	35
poslednja	10	9	1
dijalog	30	27	3
suočavanje	2	2	0
hronika	1	1	0
periskop	4	4	0
terazije	4	4	0
UKUPNO	563	478	85

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2018.

Tabela 4. – Informer

Informer/ rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
udarne vesti	152	152	0
vesti	144	62	82
showtime	116	5	111
sport	67	4	63
UKUPNO	479	223	256

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2018.

Tabela 5. – Kurir

Kurir/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
vesti	183	143	40
intervju	1	1	0
hronika	40	2	38
društvo	19	8	11
politika	25	25	0
stars	54	1	53
kultura	12	1	11
sport	17	3	14
specijal	15	1	14
UKUPNO	366	185	181

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2018.

Tabela 6. – Politika

Politika/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
svet	59	48	11
društvo	77	34	43
ekonomija	42	35	7
politika	27	27	0
događaji dana	32	29	3
kultura	36	5	31
hronika	62	21	41
dnevni dodatak	0	0	0
Srbija	33	17	16
sport	31	2	29
tema nedelje/dana	46	31	15
ličnosti	3	1	2
region	16	16	0
naslovna strana	252	246	6
pogledi	16	16	0
potrošač	27	20	7
Beograd/beogradska hronika	21	9	12
UKUPNO	780	557	223

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2018.

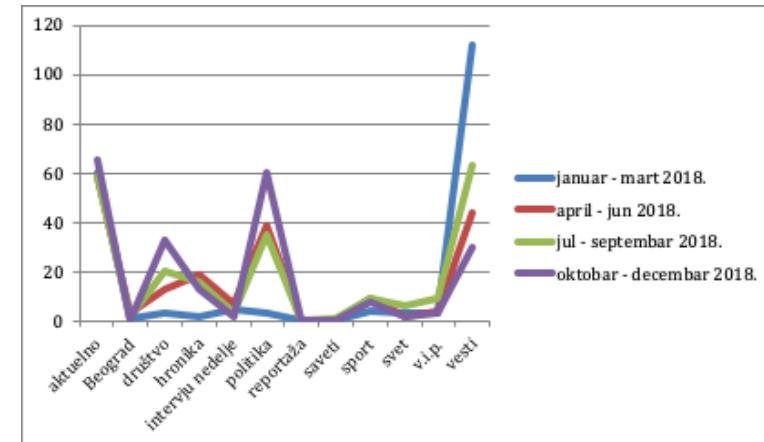
Tabela 7. – Večernje novosti

Večernje novosti/ rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnicu	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
hronika	83	10	73
društvo	100	84	16
politika	122	122	0
ekonomija	34	30	4
aktuelno	39	25	14
reportaža	14	8	6
kultura	20	8	12
intervju	33	20	13
svet	29	25	4
sport	51	8	43
Beograd	11	8	3
tema dana	34	28	6
reflektor	8	3	5
događaji	11	11	0
dodatak	7	3	4
druga strana	6	6	0
susedi	4	4	0
UKUPNO	606	403	203

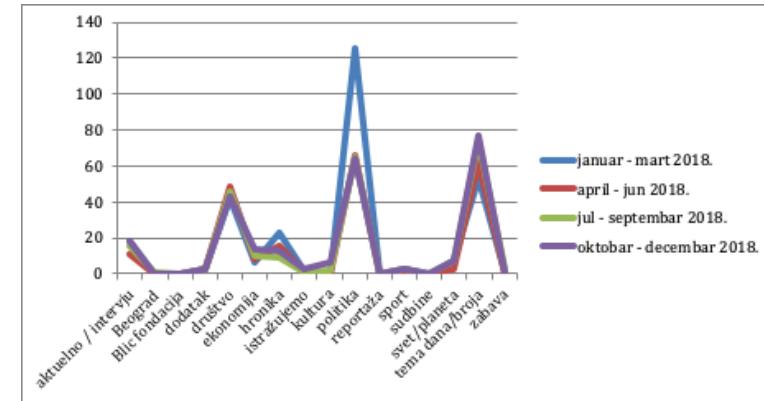
Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2018.

Uvidom u prikazane tabele 1–7 i dalje je uočljivo da struktura analiziranih dnevnih novina prati dve različite logike. *Večernje novosti*, *Politika*, *Danas* i *Blic*, prate klasičnu strukturu dnevnih novina, dok jedino dnevni list *Informer*, sa svojom redukovanim strukturom rubrika, značajno odstupa od ove matrice. Iako je u prethodnim tromesećima dnevni list *Kurir* počeo na izvestan način da se približava klasičnoj strukturi novina, u poslednjem kvartalu 2018. godine beležimo ponovo približavanje *Kurira* uređivačkoj strategiji prisutnoj u dnevnom listu *Informer*. To je vidljivo i u grafikonu 12, u vidu značajno naglašenog prisustva tekstova u ponovo objedinjenoj rubrici *vesti*. I u dnevnom listu *Informer*, *vesti* su dominantna rubrika, koja objedinjuje različite oblasti,⁸ a posebna pažnja pridaje se sadržajima zabavnog karaktera, poput informacija o poznatim ličnostima, zatim estradi i sportu, koje sve više dobijaju društveno-politički karakter. S druge strane, dnevni list *Alo!* je u prethodnim tromesećima na izvestan način razgranao strukturu rubrika, ali ipak ostaje i dalje dominantno fokusiran na sadržaje senzacionalističkog i zabavnog karaktera. Uređivačke strategije koje su utvrđene u prethodnih petnaest izdanja *Medijametra* u potpunosti su uočljive i u poslednjem kvartalu 2018. godine, što se jasno može primetiti u grafikonima 8 – 14.

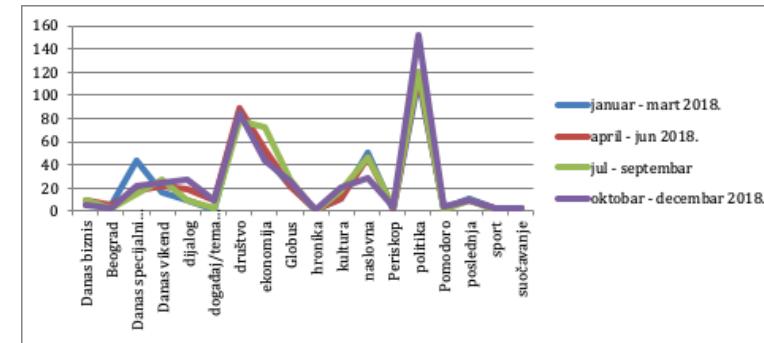
8 Rubrike koje postoje u dnevnim izdanjima klasične strukture: *društvo*, *ekonomija* i *politika* spojene su u rubriku *vesti*.

Grafikon 8. – *Alo!*

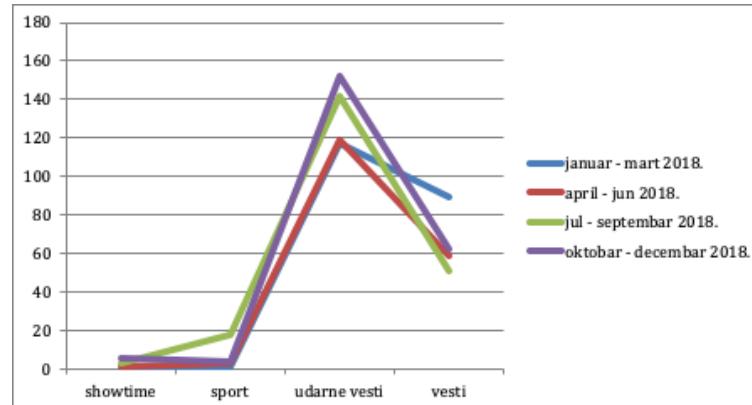
Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2018.

Grafikon 9. – *Blic*

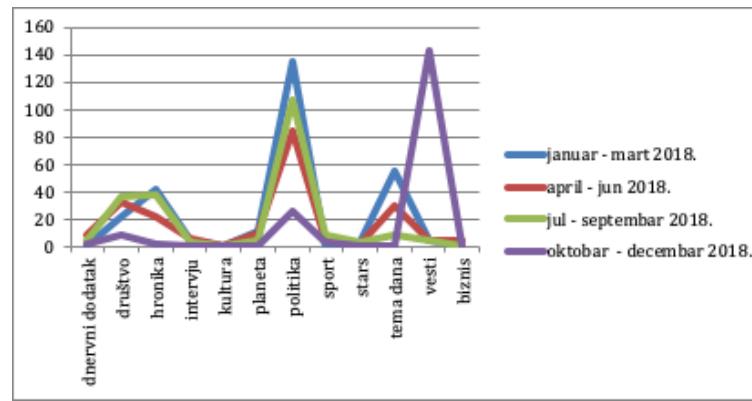
Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2018.

Grafikon 10. – *Danas*

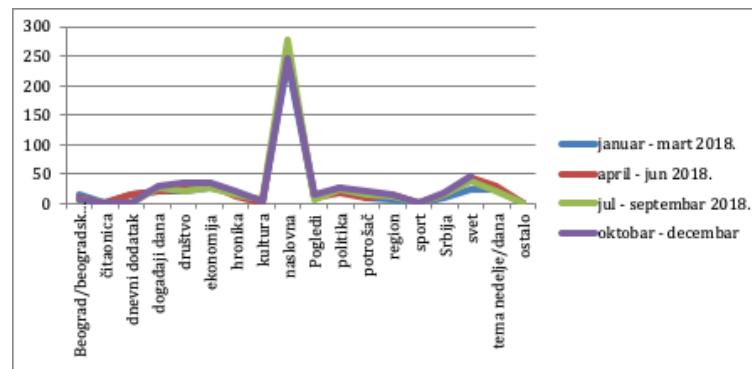
Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2018.

Grafikon 11. – Informer

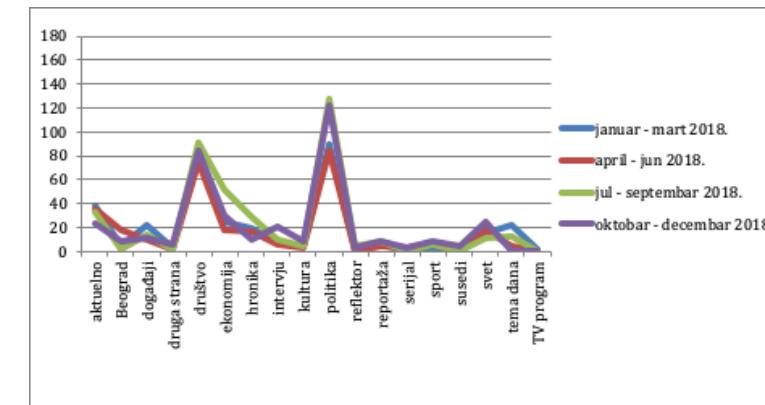
Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Grafikon 12. – Kurir

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Grafikon 13. – Politika

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Grafikon 14. – Večernje novosti

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

U tabeli 8. dat je pregled procentualnog učešća tekstova koji su ušli u uzorak istraživanja u odnosu na ukupan broj tekstova u svim analiziranim medijima u četiri kvartala 2018. godine.

Tabela 8. – Procentualno učešće tekstova koji su ušli u uzorak istraživanja, u odnosu na ukupan broj tekstova u svim analiziranim medijima u sva četiri kvartala 2018. godine

Medij	% izabranih tekstova u 2018. godini			
	IV kvartal	III kvartal	II kvartal	I kvartal
Alo!	3.00	3.19	2.90	2.90
Blic	3.06	3.02	2.49	3.00
Danas	6.32	6.08	6.28	5.40
Informer	3.60	3.46	2.84	2.76
Kurir	2.35	2.67	2.58	3.17
Politika	6.61	5.70	5.40	4.81
Večernje novosti	4.24	3.97	2.59	2.79

Izvor: Istraživanje Medijametar januar-mart 2018, Medijametar april-jun 2018, Medijametar jul-septembar 2018. i Medijametar oktobar-decembar 2018.

Ukoliko uporedimo broj selektovanih tekstova tokom 2015. godine (7382), 2016. godine (8293), 2017. godine (8652) i 2018. godine (8744), uočavamo jasan trend porasta broja analiziranih napisa (videti **tabelu 9**). Uvećanje broja tekstova koji čine uzorak, povezan je prvenstveno sa činjenicom da 2015. godina nije bila izborna, za razliku od naredne tri godine. Tokom 2016. održani su vanredni parlamentarni izbori, u 2017. redovni izbori za predsednika Republike Srbije, dok su u martu 2018. godine održani beogradski izbori. Tokom čitave 2018., a posebno u poslednja dva tromesečja, značajna pažnja analiziranih medija bila je usmerena ka dešavanjima u vezi sa Kosovom. U trećem kvartalu 2018., ova tema je prvi put, od kako se vrši istraživanje u okviru projekta *Medijametar*, bila prva prema zastupljenosti u tekstovima koji su činili uzorak, a isti nalaz zabeležen je i u četvrtom tromesečju 2018. S obzirom na to da je fokus *Medijametra* prvenstveno na društveno-političkim događajima i da to predstavlja jedan od ključnih kriterijuma za odabir tekstova, upravo se u ovim navodima može naći uzrok znatnog povećanja broja napisu u uzorku, posebno u odnosu na 2015. godinu.

Tabela 9. – Broj selektovanih tekstova po kvartalima za period 2015 – 2018.

	2015.	2016.	2017.	2018.
I kvartal	1360	1924	2403	2173
II kvartal	1673	2106	2091	2009
III kvartal	2172	2012	1991	2248
IV kvartal	2177	2251	2167	2314
UKUPNO	7382	8293	8652	8744

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2018.

3

Rezultati istraživanja

ISIDORA JARIĆ, DANICA LABAN

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Zastupljenost novinskih žanrova

U četvrtom tromesečju 2018. godine, učešće izveštaja u ukupnom broju tekstova koji čine uzorak je 77.92% ili 1803 teksta, i veoma je slično u odnosu na prethodni kvartal. Najveći ideo izveštaja ponovo je uočen u Informeru – 94.62%, dok je najmanja zastupljenost tekstova pisanih u ovom žanru u Politici – 65.89%. Sledеća novinska forma prema učešću je intervju – 8.21% tekstova napisano je u ovoj formi (najveće učešće zabeleženo je u *Blicu* – oko 10% napisa). Sledе komentar i članak, koji čine 5.96%, odnosno 4.84% svih tekstova iz uzorka. Najveći broj i učešće komentara beleži se u *Danasu* (78 ili 16.32%), dok dnevni list *Kurir* nije objavio nijedan napis u ovoj novinskoj formi. Na naslovnicama je ponovo objavljeno veoma malo vesti – 32 ili 1.38%. Reportaže i ostale forme (poput hibridnih žanrova ili feljtona) prisutne su u ukupno 1.69% ili 39 napisa (videti više u tabelama 10, 11 i 12). U odnosu na prethodni kvartal, beleži se nešto drugačiji raspored žanrova – mediji su poslednjem periodu 2018. objavili znatno manje članaka u odnosu na komentare.

Tabela 10. – Pojedinačno učešće žanrova u izveštavanju sedam medija iz uzorka

Žanr	ukupan broj	%
izveštaj	1803	77.92
intervju	190	8.21
komentar	138	5.96
članak	112	4.84
vest	32	1.38
reportaža	28	1.21
drugo	11	0.48
total	2314	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2018.

Tabela 11. – Distribucija novinskih formi u tekstovima iz uzorka, prema medijima izražena u brojevima

Žanr	Alo!	Blic	Danas	Informer	Kurir	Politika	Večernje novosti	total
izveštaj	190	216	323	211	167	367	329	1803
intervju	16	25	46	4	15	45	39	190
komentar	4	5	78	3	0	47	1	138
članak	0	0	9	2	1	84	16	112
vest	9	1	15	3	1	2	1	32
reportaža	0	0	1	0	1	12	14	28
drugo	0	2	6	0	0	0	3	11
total	219	249	478	223	185	557	403	2314

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2018.

Tabela 12. – Distribucija novinskih formi u tekstovima iz uzorka, prema medijima, izražena u procenama

Žanr	Alo!	Blic	Danas	Informer	Kurir	Politika	Večernje novosti	total
izveštaj	86.76	86.75	67.57	94.62	90.27	65.89	81.64	77.92
intervju	7.31	10.04	9.62	1.79	8.11	8.08	9.68	8.21
komentar	1.83	2.01	16.32	1.35	0.00	8.44	0.25	5.96
članak	0.00	0.00	1.88	0.90	0.54	15.08	3.97	4.84
vest	4.11	0.40	3.14	1.35	0.54	0.36	0.25	1.38
reportaža	0.00	0.00	0.21	0.00	0.54	2.15	3.47	1.21
drugo	0.00	0.80	1.26	0.00	0.00	0.00	0.74	0.48
total	100.00	100.00						

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2018.

Ukoliko pogledamo zastupljenost žanrova tokom sva četiri kvartala 2018, možemo uočiti da je više od tri četvrtine odabranih tekstova bilo napisano u formi izveštaja (77.21% – 6751 tekst), što je, u odnosu na 2017. godinu, uvećanje za oko 4% (73.4%). Tokom 2018. godine, analizirani mediji su objavili više intervjeta (8.15%) nego članaka (6.36%), tako da je forma intervjeta bila druga prema zastupljenosti. Smanjenje učešća članaka u korist izveštaja i intervjeta upravo govori o trendovima koji vladaju u današnjem novinarstvu, a koje odlikuje nedostatak analitičkog pristupa i istraživačkog kapaciteta. Odnosno, informacije su uglavnom samo prenošene, bez temeljnijeg osvrta na temu. Na naslovnim stranama je ponovo vidljiv i manjak vesti. Učešće tog žanra je u 2018. slično rezultatima iz 2017. i

iznosi 1,65% ili 144 tekstova.¹ Zastupljenost ostalih novinskih formi u tekstovima analiziranim tokom 2018. godine predstavljeno je u **tabeli 13**.

Tabela 13. – Pojedinačno učešće žanrova u izveštavanju sedam medija iz uzorka u sva četiri kvartala 2018.

Žanr	ukupan broj	%
izveštaj	6751	77.21
intervju	713	8.15
članak	556	6.36
komentar	418	4.78
vest	144	1.65
reportaža	88	1.01
drugo	74	0.85
total	8744	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar* januar–mart 2018, *Medijametar* april–jun 2018, *Medijametar* jul–septembar 2018. i *Medijametar* oktobar–decembar 2018.

Izveštaj

Izveštaj je u analiziranim dnevnim novinama zastupljen na sledeći način: u *Informeru* – 94.62% ili 211 tekstova, *Kuriru* 90.27% (167), u dnevnim novinama *Alo!* – 86.76% ili 190 tekstova, *Blicu* – 86.75% (216), *Večernjim novostima* – 81.64% (329), *Danasu* – 67.57% (323) i *Politici* – 65.89% (367).

U odnosu na prethodno tromesečje, najveće promene u zastupljenosti izveštaja vidljive su u Kuriru, gde je objavljeno za oko 6% više tekstova u ovoj formi. U Večernjim novostima i listu Alo! učešće izveštaja uvećano je za oko 4%, dok je u dnevnim novinama Informer i Blic zabeleženo oko 2% manje tekstova u ovom novinskom žanru. Učešće ove forme je u Danasu i Politici veoma slično kao i u prethodnom kvartalu.

U sedam analiziranih štampanih medija zabeleženi su vrednosno obojeni² izveštaji, odnosno u tekstu je bio uočljiv jasan stav novinara, a učešće ovakvih tekstova u formi izveštaja je uvećano je u odnosu na prethodni kvartal za oko 5% (31.49% u trećem, naspram 36.33% u četvrtom tromesečju 2018).

¹ Zastupljenost žanra vesti u 2015: I kvartal – 12.72%, II – kvartal 11.89%, III – kvartal 8.7%, IV – kvartal 6.25%.

U 2016: I kvartal 5.98%, II kvartal 3.04%, III kvartal 3.23%, IV kvartal 2.4%;

U 2017: I kvartal 2.33%, II kvartal 1.05%, III kvartal 1.31%, IV kvartal 1.25%;

U 2018: I kvartal 1.75%, II kvartal 1.69%, III kvartal 1.78%, IV kvartal 1.38%;

² U analizi koju predstavljamo, načine prezentovanja određenih tema ili aktera u pojedinačnim tekstovima iz našeg uzorka kodirali smo na tri različita načina, uzimajući u obzir kako tekst, tako i opremu teksta (nadnaslov, naslov i podnaslov). *Neutralnim* prezentovanjem određenih tema ili aktera označili smo one tekstove u kojima autori tekstova/novinari ne zauzimaju vrednosni stav prema određenom akteru ili temi, već nastoje da na relativno neutralan, odmeren način, poštujući profesionalne standarde, prezentuju određene činjenice koje su predmet teksta. Kao *pozitivne* označili smo one interpretacije u kojima novinari načinom prezentovanja određenih tema ili aktera iskazuju jasne simpatije i pozitivan odnos prema njima. Kao *negativne* označili smo one interpretacije u kojima novinari načinom prezentovanja određenih tema ili aktera iskazuju jasnu antipatiiju i negativan odnos prema njima.

Učešće vrednosno intoniranih tekstova napisanih u žanru izveštaja varira od čak 70.62% u *Informeru* do 10.53% u *Danasu*. Iako je učešće vrednosno obojenih izveštaja u skoro svim tromesečjima bilo najveće u *Informeru*, ipak se nalaz u ovom mediju znatno razlikuje u odnosu na protekli kvartal, tako da je, ovoga puta, zabeleženo oko 13% više vrednosno konotiranih tekstova u formi izveštaja. Pozitivan ili negativan vrednosni stav novinara vidljiv je u 53.89% tekstova pisanih u ovoj formi u dnevним novinama *Kurir* (oko 20% više vrednosno konotiranih izveštaja u odnosu na prethodni kvartal), 41.05% u *Alo!* (oko 5% više), 38.3% u *Večernjim novostima* (povećanje od oko 10%), 32.97% u *Politici* (gotovo identično) i 26.39% u *Blicu* (oko 8.5% više).

Tabela 14. – Struktura izveštaja u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Izveštaj/medij	Vrednosni kontekst u odnosu na temu					
	pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%
Informer	15	7.11	62	29.38	134	63.51
Kurir	14	8.38	77	46.11	76	45.51
Alo!	10	5.26	112	58.95	68	35.79
Večernje novosti	30	9.12	203	61.70	96	29.18
Politika	36	9.81	246	67.03	85	23.16
Blic	1	0.46	159	73.61	56	25.93
Danas	0	0.00	289	89.47	34	10.53
total	106	5.88	1148	63.67	549	30.45

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2018.

U trećem tromesečju, 82.14% izveštaja je nebalansirano³ (na primer, izveštaji sadrže izjavu samo jednog aktera, odnosno čitav tekst je zasnovan na stavu jednog sagovornika ili stavovima različitih sagovornika koji nastupaju sa istog stanovišta), a rezultat je uvećan za oko 3% u odnosu na prethodni kvartal. Najviše nebalansiranih napisa u ovom žanru beleži se u *Informeru* – 99.53%, a slede *Kurir* (97.01%), *Alo!* (95.79%), *Večernje novosti* (80.55%), *Politika* (80.38%), *Danas* (68.73%) i *Blic* (67.13%).

Kada se sagledaju rezultati u odnosu na proteklo tromesečje, sve dnevne novine iz uzorka, osim lista *Danas*, beleže povećanje udela nebalansiranih tekstova u formi izveštaja. To je posebno uočljivo kada su u pitanju *Kurir* i *Alo!*, u kojima je učešće nebalansiranih tekstova uvećano za oko 13%, odnosno 8% (**tabela 15**).

³ Balans predstavlja način na koji novinar pristupa temi. Balansiran tekst podrazumeva uravnotežen i objektivan pristup temi i sagovornicima i celovitost informacija.

Tabela 15. – Balansiranost izveštaja u sedam medija iz uzorka

Izveštaj	% balans	
medij	da	ne
Informer	0.47	99.53
Kurir	2.99	97.01
Alo!	4.21	95.79
Večernje novosti	19.45	80.55
Politika	19.62	80.38
Danas	31.27	68.73
Blic	32.87	67.13
total	17.86	82.14

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2018.

Ostale novinske forme

Intervju je u novinama iz uzorka u četvrtom tromesečju 2018. godine ponovo bio drugi žanr prema zastupljenosti. Prema učešću, najviše je prisutan u Blicu, Danasu i Večernjim novostima – u oko 10% objavljenih tekstova. Sledi Kurir i Politika (oko 8%) i list Alo! sa oko 7% ili 16 intervjuja, dok je Informer objavio samo četiri napisu u ovom žanru.

Najveći broj intervjuja – 159 ili 83.68% napisan je u neutralnom vrednosnom kontekstu, što se posebno odnosi na medije u kojima su svi objavljeni intervjuji vrednosno neutralni (Blic, Danas i Informer). Veliko učešće neutralnih tekstova u ovoj formi beleži se i u listu Alo! (93.75% napisu). U dominantno neutralnom tonu intervjuje su objavljivali Večernje novosti (oko 82%) i Kurir (80%), dok je Politika primenila drugačiji pristup, te je čak 44.44% intervjuja vrednosno konotirano (**tabela 16**).

Tabela 16. – Struktura intervjuja u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Intervju/medij	Vrednosni kontekst u odnosu na temu					
	pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%
Politika	4	8.89	25	55.56	16	35.56
Kurir	1	6.67	12	80.00	2	13.33
Večernje novosti	2	5.13	32	82.05	5	12.82
Alo!	0	0.00	15	93.75	1	6.25
Blic	0	0.00	25	100.00	0	0.00
Danas	0	0.00	46	100.00	0	0.00
Informer	0	0.00	4	100.00	0	0.00
total	7	3.68	159	83.68	24	12.63

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2018.

Naredna forma prema učešću – **komentar** (kolumna, uvodnik), najzastupljenija je u dnevnim listovima Danas (16.32% ili 78 tekstova) i Politika (8.44% – 47 napisu). Komentari objavljeni u ova dva medija su većinom bili vrednosno konotirani, što se posebno odnosi na Politiku (72.34%), dok je 53.85% tekstova koje je Danas objavio u ovom žanru takođe sadržalo jasan vrednosni stav novinara.

Ostali mediji objavili su veoma mali broj tekstova u toj novinskoj formi: Blic – 5, Alo! – 4, Informer – 3 i Večernje novosti – 1, dok Kurir nije objavio nijedan komentar (više informacija u **tabeli 17**).

Tabela 17. – Struktura komentara u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Komentar/medij	Vrednosni kontekst u odnosu na temu					
	pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%
Informer	0	0.00	0	0.00	3	100.00
Večernje novosti	0	0.00	0	0.00	1	100.00
Politika	6	12.77	13	27.66	28	59.57
Danas	1	1.28	36	46.15	41	52.56
Blic	1	20.00	3	60.00	1	20.00
Alo!	0	0.00	3	75.00	1	25.00
total	8	5.80	55	39.86	75	54.35

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, oktobar – decembar 2018.

Najveće učešće tekstova napisanih u formi članka u odnosu na ukupan broj objavljenih tekstova, zabeleženo je u dnevnom listu Politika – 15.08% (85 tekstova), u kojem je objavljeno 75% svih članaka iz uzorka. Ostali listovi su se u znatno manjoj meri izražavali u ovoj formi i to: Večernje novosti – 3.97% ili 16 tekstova, Danas u 9 ili 1.88%, Informer – 2 i Kurir je objavio jedan članak. Dnevne novine Alo! i Blic nisu objavljivale tekstove pisane u ovom žanru (**tabele 11 i 12**).

Većina članaka koji su ušli u uzorak istraživanja u četvrtom tromesečju napisana je u neutralnom (49.11% ili 55 tekstova) i negativnom (50 ili 44.64%) vrednosnom kontekstu, dok je 6.25% tekstova napisanih u ovoj formi pozitivno konotirano. U Večernjim novostima je zabeleženo najveće učešće vrednosno obojenih tekstova napisanih u ovoj formi – oko 69%, dok je Politika objavila oko 51% vrednosno konotiranih članaka (**tabela 18**).

Tabela 18. – Struktura članaka u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Članak/medij	Vrednosni kontekst u odnosu na temu					
	pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%
Večernje novosti	1	6.25	5	31.25	10	62.50
Politika	6	7.14	41	48.81	37	44.05
Informer	0	0.00	1	50.00	1	50.00
Danas	0	0.00	7	77.78	2	22.22
Kurir	0	0.00	1	100.00	0	0.00
total	7	6.25	55	49.11	50	44.64

Izvor: Istraživanje *Medijametar* oktobar – decembar 2018.

Najveći broj tekstova napisanih u žanru članka u četvrtom kvartalu 2018. nema balans – čak 83.04% objavljenih napisa. Celovito je samo 14.29% članaka u Politici, 25% u Večernjim novostima i oko 33% tekstova pisanih u ovoj formi u Danasu (**tabela 19**).

Tabela 19. – Balansiranost članaka u sedam medija iz uzorka

Članak	% balans	
	da	ne
medij		
Kurir	0.00	100.00
Informer	0.00	100.00
Politika	14.29	85.71
Večernje novosti	25.00	75.00
Danas	33.33	66.67
total	16.96	83.04

Izvor: Istraživanje *Medijametar* oktobar – decembar 2018.

U četvrtom tromesečju 2018. ponovo se beleži veoma mali udeo **vesti** – 1.38% ili 32 teksta, što je neznatno umanjenje u odnosu na prethodni kvartal. Vesti su bile zastupljene na naslovnicama Danasa (15 ili 3.14% napisa), Alo! (9 – 4.11%), Informera (3) i Politike (2), uz po jedan tekst objavljen u Večernjim novostima, Blicu i Kuriru (**tabele 11 i 12**).

Većina vesti objavljena je u neutralnom kontekstu (87.5%), a ukoliko se sagleda svaki medij pojedinačno, vrednosno obojene vesti objavili samo dnevni listovi Kurir, Alo! i Danas (**tabela 20**).

Tabela 20. – Struktura vesti u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Vest/medij	Vrednosni kontekst u odnosu na temu					
	pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%
Kurir	0	0.00	0	0.00	1	100.00
Alo!	0	0.00	7	77.78	2	22.22
Danas	0	0.00	14	93.33	1	6.67
Blic	0	0.00	1	100.00	0	0.00
Informer	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Politika	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Večernje novosti	0	0.00	1	100.00	0	0.00
total	0	0.00	28	87.50	4	12.50

Izvor: Istraživanje *Medijametar* oktobar – decembar 2018.

U četvrtom kvartalu 2018. objavljeno je 75% jednostranih i/ili necelovitih vesti. U Informeru, Blicu i Kuriru nijedan tekst u ovoj formi nije bio balansiran, u listu Alo! bilo je celovito oko 22%, Danasu 27%, Politici 50%, dok je jedina vest objavljena u Večernjim novostima bila balansirana (**tabela 21**).

Tabela 21. – Balansiranost vesti u sedam medija iz uzorka

Vest	% balans	
	da	ne
medij		
Informer	0.00	100.00
Blic	0.00	100.00
Kurir	0.00	100.00
Alo!	22.22	77.78
Danas	26.67	73.33
Politika	50.00	50.00
Večernje novosti	100.00	0.00
total	25.00	75.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar* oktobar – decembar 2018.

Reportaže u četvrtom kvartalu čine 1.21% svih tekstova iz uzorka. Ovaj žanr bio je najzastupljeniji u Večernjim novostima (14 tekstova) i Politici (12). **Ostale forme** (poput feljtona, različitih hibridnih formi ili godišnjih lista društveno-političkih aktera), zastupljene su u ukupno 11 napisu (**tabele 11 i 12**).

Povodi

U četvrtom kvartalu 2018. u redakcijama je osmišljen povod za 23.73% ili 549 tekstova. Ovoga puta, povodom delovanja Vlade Republike Srbije/pozicije napisano je 361 ili 15.6% napis, dok je opozicija medijima dala povod za izveštavanje u 4.58% ili 106 tekstova. U ovom tromesečju, ponovo veći broj tekstova nastaje/osmišljava se u redakcijama, u odnosu na napise čiji je povod nastao delovanjem političkih aktera pozicije i opozicije zajedno (20.18% ili 467 tekstova).

Tabela 22. – Distribucija povoda u sedam medija iz uzorka

Povod/svi mediji	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	1298	56.09
osmišljen u redakciji	549	23.73
delovanje Vlade Republike Srbije/pozicije	361	15.60
delovanje opozicije	106	4.58
total	2314	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Od 549 tekstova osmišljenih u redakcijama 230 ili 41.89% je u negativnom ili pozitivnom vrednosnom kontekstu (**tabela 24**). Povod osmišljen u redakciji je u četvrtom kvartalu 2018. najzastupljeniji kada je tema teksta politički život u Srbiji (150 ili 27.32% napis), slede teme u vezi sa Kosovom – 84 ili 15.3% tekstova, dok je po 31 ili 5.65% tekstova bez jasnog povoda zabeleženo o privrednim i regionalnim temama (više informacija u **tabeli 23**).

Tabela 23. – Povod osmišljen u redakciji – najčešće teme i vrednosni konteksti u sedam medija iz uzorka

Povod osmišljen u redakciji/tema	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	150	27.32	0	0.00	87	58.00	63	42.00
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	84	15.30	0	0.00	48	57.14	36	42.86
regionalna saradnja/odnosi u regionu	31	5.65	2	6.45	18	58.06	11	35.48
privreda	31	5.65	3	9.68	15	48.39	13	41.94
međunarodni odnosi	25	4.55	3	12.00	13	52.00	9	36.00
kultura	25	4.55	0	0.00	25	100.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 24. – Povod osmišljen u redakciji – vrednosni kontekst tekstova u svim medijima

Povod osmišljen u redakciji/vrednosni kontekst	broj tekstova	%
pozitivan	25	4.55
neutralan	319	58.11
negativan	205	37.34
total	549	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

U tabelama 25 – 31 predstavljen je raspored navedenih povoda prema medijima:

Tabela 25. – Distribucija povoda u listu Alo!

Alo!	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	108	49.32
osmišljen u redakciji	78	35.62
delovanje Vlade Republike Srbije/pozicije	25	11.42
delovanje opozicije	8	3.65
total	219	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 26. – Distribucija povoda u listu Blic

Blic	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	135	54.22
osmišljen u redakciji	59	23.69
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	43	17.27
delovanje opozicije	12	4.82
total	249	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 27. – Distribucija povoda u listu Danas

Danas	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	210	43.93
osmišljen u redakciji	163	34.10
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	59	12.34
delovanje opozicije	46	9.62
total	478	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 28. – Distribucija povoda u listu Informer

Informer	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	100	44.84
osmišljen u redakciji	83	37.22
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	26	11.66
delovanje opozicije	14	6.28
total	223	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 29. – Distribucija povoda u listu Kurir

Kurir	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	121	65.41
osmišljen u redakciji	27	14.59
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	27	14.59
delovanje opozicije	10	5.41
total	185	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 30. – Distribucija povoda u listu Politika

Politika	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	301	54.04
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	124	22.26
osmišljen u redakciji	118	21.18
delovanje opozicije	14	2.51
total	557	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 31. – Distribucija povoda u listu Večernje novosti

Večernje novosti	broj pojavljivanja	% učešća
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	57	14.14
osmišljen u redakciji	21	5.21
delovanje opozicije	2	0.50
total	403	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Teme

Kako bi svaki tekst bio što jasnije definisan, odabrani napisи koji čine uzorak klasifikovani su u okviru samo jedne teme, ali su uvek evidentirani i drugi elementi prisutni u tekstu. To nam je omogućilo jasniji uvid u načine izveštavanja i pristup medija određenim temama i u prethodnim izdanjima Medijametra. Tekstovi iz oblasti crne hronike, koji imaju društveno–politički karakter, kao i napisи koji se odnose na ubistvo pevačice Jelene Marjanović ponovo su uvršteni u uzorak, kao svojevrsna paradigma stanja u srpskom novinarstvu, koje odlikuju različiti vidovi nepoštovanja etičkih principa izveštavanja.

Zastupljenost tema

Drugi kvartal zaredom, prva tema prema zastupljenosti u tekstovima koji su činili uzorak nije politički život u Srbiji, već je fokus medija i ovoga puta bio usmeren ka Kosovu, odnosno odnosima Beograda i Prištine. O ovoj temi napisano je 18.76% napisi ili 434 teksta, što je oko 3% ili 85 tekstova više u odnosu na prethodni kvartal.

Sve političke teme su u periodu oktobar – decembar 2018. bile prisutne u ukupno 508 ili 21.95% tekstova iz uzorka: politički život u Srbiji u 433 ili 18.71% tekstova, aktivnosti predsednika Srbije u 1.94% ili 45 napisi, aktivnosti Vlade Srbije 1.17% – 27 i aktivnosti predsednice Vlade Srbije 0.13% – 3 teksta. U odnosu na prethodni kvartal, tema politički život u Srbiji, koja je i druga prema zastupljenosti, zabeležena je u 6.52% više tekstova u odnosu na ukupan broj napisi koji čine uzorak, ili izraženo u apsolutnim brojevima, čak 159 tekstova više. Naredna tema prema učešću je regionalna saradnja/odnosi u regionu, o kojoj su mediji objavili 163 ili 7.04% tekstova, dok su se privredom bavili u 105 ili 4.54% napisi. Medijima/slobodi medija bilo je posvećeno 85 ili 3.67%, dok su u 82 napisi (3.54%) mediji izveštavali o međunarodnim odnosima. Ostale teme koje su privukle pažnju medija su kultura (69 – 2.98%) pravosudne teme (60 ili 2.59%), EU/politika EU (56 – 2.42% napisi) i ekonomija (54 – 2.33%) (tabela 32).

Ako se posmatra vrednosni kontekst 2314 izabranih tekstova u četvrtom kvartalu 2018., vrednosno je obojeno 36.78% tekstova – 5.75% pozitivno i 31.03% negativno (tabela 33), što je za oko 4% više vrednosno intoniranih tekstova u odnosu na protekli kvartal. Tradicionalno, najviše negativnih tekstova napisano je o temama u vezi sa Kosovom – 46.54% ili 202 od 434 teksta. Negativan stav ka temama u vezi sa Kosovom/odnosima Beograda i Prištine svakako se gradi i kroz narativ u kojem se Albanci nastanjeni na Kosovu u pežorativnom kontekstu nazivaju Šiptarima. Ova praksa, koja odudara od standarda profesije, najviše je prisutna u dnevnom listu Informer (u čak 54 teksta), koji i osobe koje nisu albanske nacionalnosti, a koje želi da diskredituje naziva na primer, "šiptarskom marionetom"⁴ (Zoran Zaev), "šiptarskim plaćenikom"⁵ (američki analitičar Januš Bugajski). Gotovo identična praksa, samo u manjem obimu, zabeležena je u dnevnom listu Alo! u 10 tekstova, dok je u Večernjim novostima i Politici u 3, odnosno 2 analizirana teksta prisutna praksa prenošenja izjava sagovornika (poput Emira Kusturice ili predstavnika Srba sa Kosova) koji u navedenoj konotaciji koriste reč Šiptar. Jedini dnevni list koji je osudio ovakav vid uvredljivog narativa je Blic.⁶

Značajan broj negativno intoniranih tekstova napisan je o regionalnim temama – 42.94% (70). Treći na napisa koji su govorili o međunarodnim odnosima (37.8%), pravosudnim temama (33.33%) i političkom životu u Srbiji (31.64%) je takođe negativna, kao i četvrtina tekstova koji su se odnosili na medije/

⁴ "NATO pukao u Makedoniji," *Informer*, 01.10.2018, 6

⁵ "Putin preuzeo Makedoniju pravi od nje novu RS!" *Informer*, 08.10.2018, 4

⁶ "Dnevnik uvreda," *Blic*, 13.12.2018, 2

slobodu medija (27.06%), privredu (26.67%) i EU (25%). U četvrtom kvartalu 2018. zabeleženo je i nešto više pozitivno konotiranih tekstova – čak 16 napisi koji su govorili o privrednim temama bilo je pozitivno konotirano (15.24%), kao i 9 tekstova (16.67%) koji su govorili o ekonomiji (tabela 32).

U poređenju sa prethodnim periodom, mediji su u poslednjem kvartalu 2018. bili nešto više zainteresovani za teme u vezi sa Evropskom Unijom – objavljeno je 56 ili 2.42% (naspram 34 ili oko 1.5% u trećem tromesečju). Napisano je najviše neutralnih – 42 ili 75%, uz 14 ili 25% negativnih i bez pozitivno konotiranih tekstova.⁷ Sa druge strane, o Rusiji je objavljen veoma sličan broj tekstova kao i u prošlom kvartalu - 42 ili 1,81% napisi iz uzorka (prema 43 ili 1,9% u trećem tromesečju). U 21 (50%) pozitivno intoniranom tekstu pisale su dnevne novine Večernje novosti (7 tekstova), Informer (5), Politika (4), Alo! (3) i Kurir (2), dok negativni tekstovi nisu zabeleženi (grafikon 15).

Tabela 32. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka⁸

<i>Svi mediji</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	434	18.76	2	0.46	230	53.00	202	46.54
politički život u Srbiji	433	18.71	1	0.23	295	68.13	137	31.64
regionalna saradnja/odnosi u regionu	163	7.04	4	2.45	89	54.60	70	42.94
privreda	105	4.54	16	15.24	61	58.10	28	26.67
mediji/sloboda medija	85	3.67	1	1.18	61	71.76	23	27.06
međunarodni odnosi	82	3.54	3	3.66	48	58.54	31	37.80
kultura	69	2.98	3	4.35	63	91.30	3	4.35
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	60	2.59	1	1.67	39	65.00	20	33.33
EU/politika Evropske Unije	56	2.42	0	0.00	42	75.00	14	25.00
ekonomija	54	2.33	9	16.67	44	81.48	1	1.85

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 33. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme i svih sedam medija iz uzorka

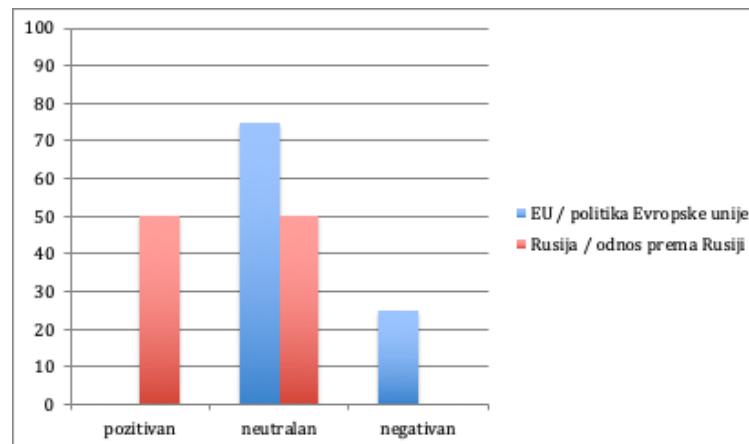
Total	broj	%
pozitivan	133	5.75
neutralan	1463	63.22
negativan	718	31.03
total	2314	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

⁷ U Večernjim novostima objavljeno je 5 negativno konotiranih tekstova, Alo! i Politici po 3, Blicu 2 i Danasu 1.

⁸ U svim tabelama koje se odnose na četvrti kvartal 2018., predstavljeno je po deset najzastupljenijih tema.

Grafikon 15. – Vrednosni kontekst u svim medijima iz uzorka prema temama Rusija/odnos prema Rusiji i EU /politika Evropske unije

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Kada je reč o odabiru tema tokom čitave 2018. godine, mediji su najviše pažnje posvetili političkom životu u Srbiji (1735 ili 19.84% svih tekstova koji su činili uzorak), a druga tema od interesa bila je Kosovo/odnosi Beograda i Prištine (1275 – 14.58%). Sledi privreda (514 – 5.88%), a zatim regionalna tematika (538 – 6.15%) i međunarodni odnosi (379 – 4.33%) (više informacija u tabeli 34). Primetno je da je, kada vrši poređenje sa 2017. o političkom životu u Srbiji pisano u znatno manjem broju tekstova, odnosno da je učešće ove tematike u odnosu na ukupan broj analiziranih tekstova smanjeno za čak 18.4%. Takođe, primetan je znatan porast broja tekstova koji govore o Kosovu. Iako je učešće uvećano za oko 5%, apsolutni broj je znatno veći – 1275 (2018) naspram 525 (2017).

Tabela 34. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka za sva četiri kvartala 2018.⁹

Svi mediji	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	1735	19.84	6	0.35	1318	75.97	411	23.69
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	1275	14.58	5	0.39	749	58.75	521	40.86
privreda	514	5.88	58	11.28	349	67.90	107	20.82
regionalni saradnja/odnosi u regionu	538	6.15	7	1.30	272	50.56	259	48.14
međunarodni odnosi	379	4.33	19	5.01	247	65.17	113	29.82

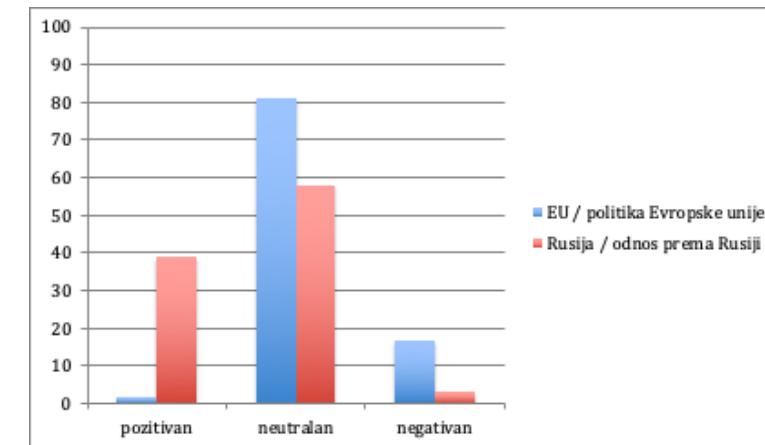
Izvor: Istraživanje Medijametar januar–mart 2018, Medijametar april–jun 2018, Medijametar jul–septembar 2018. i Medijametar oktobar–decembar 2018.

Odnos medija prema Rusiji i EU ostao je nepromjenjen i u 2018. Teme u vezi sa Rusijom predstavljene

⁹ U tabeli je predstavljeno pet najzastupljenijih tema.

u 57.69% tekstova u neutralnom kontekstu, pozitivno konotiranih napisu bilo je oko 39%, dok je negativnih tekstova bilo veoma malo – samo oko 3%. O EU se najviše pisalo u neutralnom tonu (oko 81%), dok je oko 2% tekstova bilo pozitivno i blizu 17% negativno konotirano (grafikon 16).

Grafikon 16. – Vrednosni kontekst u svim medijima iz uzorka prema temama Rusija/odnos prema Rusiji i EU /politika Evropske unije za sva četiri kvartala 2018.

Izvor: Istraživanje Medijametar januar–mart 2018, Medijametar april–jun 2018, Medijametar jul–septembar 2018. i Medijametar oktobar–decembar 2018.

Distribucija tema prema medijima

Alo!

Najzastupljenija tema u dnevnom listu Alo!, kojoj uredništvo ovog medija posvećuje 55 tekstova (25.11%) je Kosovo/odnosi Beograda i Prištine, od kojih je 34.55% negativno. List Alo! gotovo identičnu pažnju posvećuje temi politički život u Srbiji (54 ili 24.66% tekstova), a 35.19% ovih napisu je negativno intonirano. U ovim novinama, treća tema prema zastupljenosti (7.76%) bila je regionalna saradnja/odnosi u regionu, tretirana u dominantno negativnom kontekstu – čak 64.71% ili 11 od 17 napisu bilo je negativno intonirano. Privredne teme bile su zastupljene u 10 ili 4.57% tekstova na naslovnicama dnevnih novina Alo! (40% negativno), dok je naredna tema od interesa bila mediji/sloboda medija, o kojoj je objavljeno 8 (3.65%) tekstova. Po 7 ili 3.2% napisu odnosilo se na aktivnosti predsednika Srbije (28.57% pozitivnih i 71.43% neutralnih tekstova), teme u vezi sa Rusijom (42.86% pozitivnih, 57.14% neutralnih napisu), međunarodne odnose (čak 71.43% negativno intoniranih tekstova) i pitanja vere, crkve i religije. Ubistvo pevačice Jelene Marjanović je ponovo bilo prisutno na naslovnicama ovih novina u 6 tekstova, koliko je i dnevni list Alo! posvetio temama koje imaju društveno-politički karakter, a u vezi su sa sportom (tabela 35).

Vrednosni kontekst u listu Alo! prisutan je u 37.44% napisu (tabela 36), oko 4% više u odnosu na treći kvartal. U ovim novinama, 4.57% tekstova ima pozitivan ton u odnosu na temu, dok su preostali napisi (32.88%) negativno intonirani.

Tabela 35. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u dnevnom listu Alo!

Alo!	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	55	25.11	0	0.00	36	65.45	19	34.55
politički život u Srbiji	54	24.66	0	0.00	35	64.81	19	35.19
regionalna saradnja/odnosi u regionu	17	7.76	0	0.00	6	35.29	11	64.71
privreda	10	4.57	0	0.00	6	60.00	4	40.00
mediji/sloboda medija	8	3.65	0	0.00	7	87.50	1	12.50
aktivnosti predsednika Srbije	7	3.20	2	28.57	5	71.43	0	0.00
Rusija/odnos prema Rusiji	7	3.20	3	42.86	4	57.14	0	0.00
međunarodni odnosi	7	3.20	0	0.00	2	28.57	5	71.43
pitanja vere, crkva, religija	7	3.20	0	0.00	7	100.00	0	0.00
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	6	2.74	0	0.00	6	100.00	0	0.00
sport	6	2.74	1	16.67	4	66.67	1	16.67

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 36. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu Alo!

Alo!	broj	%
pozitivan	10	4.57
neutralan	137	62.56
negativan	72	32.88
total	219	100

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Blic

Najzastupljenija tema u dnevnom listu Blic je politički život u Srbiji, sa učešćem od 25.7% (64 teksta), što je oko 7% više tekstova o ovoj tematiki u odnosu na prošli kvartal. Kada je ova tema u pitanju, najveće je učešće neutralnih napisu 68.75%, dok su preostali napisi negativni (31.25%). Druga tema prema zastupljenosti je Kosovo/odnosi Beograda i Prištine, o kojoj je napisano 22.49% ili 56 uglavnom neutralnih tekstova (oko 77%), a učešće ove teme je gotovo identično u odnosu na prethodno tromesečje. Blic je u četvrtom kvartalu 2018. veću pažnju poklanja temama iz oblasti kulture i privrede, koje bile su zastupljene u 16, odnosno 15 tekstova, s tim što je vrednosni kontekst zabeležen u

tekstovima koji su govorili o privredi (6.67% pozitivan i 40% negativan). Socijalnim pitanjima bilo je posvećeno 10 (oko 4%) uglavnom neutralnih tekstova, dok su se novinari Blica bavili pravosuđem u 9 ili 3.61% napisu (trećina negativnih). Regionalne teme bile su zastupljene u 8 tekstova (3.21%), od kojih je tačno četvrtina bila negativno konotirana. Ekonomskim temama bilo je posvećeno 7 ili 2.81% napisu, dok deset najzastupljenijih tema zaokružuju saobraćaj, infrastruktura, kriminal i zakonodavstvo, o kojima je objavljeno po 5 tekstova (raspored i vrednosni kontekst najzastupljenijih tema u Blicu videti u **tabeli 37**).

U dnevnom listu Blic, u četvrtom kvartalu 2018, zabeleženo je oko 76% neutralnih napisu (oko 8% manje u odnosu na prethodno tromesečje). Preostalih 23.29% tekstova bilo je negativno, a dva teksta su intonirana pozitivno (**tabela 38**).

Tabela 37. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu Blic

Blic	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	64	25.70	0	0.00	44	68.75	20	31.25
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	56	22.49	0	0.00	43	76.79	13	23.21
kultura	16	6.43	0	0.00	16	100.00	0	0.00
privreda	15	6.02	1	6.67	8	53.33	6	40.00
socijalna pitanja/socijalna politika	10	4.02	0	0.00	8	80.00	2	20.00
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	9	3.61	0	0.00	6	66.67	3	33.33
regionalna saradnja/odnosi u regionu	8	3.21	0	0.00	6	75.00	2	25.00
ekonomija	7	2.81	1	14.29	6	85.71	0	0.00
saobraćaj	5	2.01	0	0.00	5	100.00	0	0.00
infrastruktura	5	2.01	0	0.00	3	60.00	2	40.00
kriminal	5	2.01	0	0.00	4	80.00	1	20.00
zakonodavstvo	5	2.01	0	0.00	4	80.00	1	20.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 38. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu Blic

Blic	broj	%
pozitivan	2	0.80
neutralan	189	75.90
negativan	58	23.29
total	249	100

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Danas

U dnevnom listu Danas najzastupljenije su unutarpolitičke teme (160 tekstova – 33.47%), kojima je ovaj list posvetio više pažnje nego u proteklom kvartalu (uvećanje od oko 8%). Danas političku tematiku situira u negativan kontekst u oko 21% tekstova. Druga tema prema učešću je mediji/sloboda medija – 54 (11.3%), o kojoj je pisano u neutralnom vrednosnom kontekstu u 81.48% tekstova, a slijedi Kosovo/odnosi Beograda i Prištine, prisutna u 46 tekstova (9.62%), koji su u najvećoj meri bili neutralni (oko 98%). Ovaj dnevni list se bavio odnosima u regionu u 28 tekstova (5.86%), koje je posmatrao u neutralnom kontekstu. Privredne teme su tretirane na sličan način kao i političke – negativne su u oko 26% tekstova, a zastupljene su u ukupno 27 ili 5.65% napisa. Naredna tema od interesa bila je kultura (19 tekstova – oko 4%), dok je Danas socijalna pitanja/socijalnu politiku (12 – 2.51%) posmatrao u negativnom kontekstu u oko 42% tekstova (najveće učešće negativno konotiranih napisa među zastupljenijim temama u ovom listu). Pitanja u vezi sa lokalnom samoupravom bila su okosnica 11 – 2.3% napisa (36.36% negativno konotiranih). Deset neutralnih tekstova (2.09%) napisano je o EU/pitanjima u vezi sa EU, a prvih deset tema zaokružuju istorijske i teme posvećene ekonomiji (9 ili 1.88% napisa) (više informacija o zastupljenosti tema u Danasu prikazano je u **tabeli 39**).

U dnevnom listu Danas zabeleženo je najveće učešće neutralno konotiranih napisa u odnosu na sve analizirane medije – 83.26%. Pozitivno je bio intoniran jedan tekst, a negativno 79 ili 16.53%. U odnosu na prethodni kvartal, ovaj dnevni list smanjio je učešće vrednosno konotiranih tekstova za oko 4% (**tabela 40**).

Tabela 39. – Vrednosni kontekst prema temama u dnevnom listu Danas

Danas	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	160	33.47	0	0.00	126	78.75	34	21.25
mediji/sloboda medija	54	11.30	0	0.00	44	81.48	10	18.52
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	46	9.62	0	0.00	45	97.83	1	2.17
regionalna saradnja/odnosi u regionu	28	5.86	1	3.57	27	96.43	0	0.00
privreda	27	5.65	0	0.00	20	74.07	7	25.93
kultura	19	3.97	0	0.00	19	100.00	0	0.00
socijalna pitanja/socijalna politika	12	2.51	0	0.00	7	58.33	5	41.67
lokalna samouprava	11	2.30	0	0.00	7	63.64	4	36.36
EU/politika Evropske Unije	10	2.09	0	0.00	10	100.00	0	0.00
istorijske teme	9	1.88	0	0.00	9	100.00	0	0.00
ekonomija	9	1.88	0	0.00	8	88.89	1	11.11

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 40. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu Danas

Danas	broj	%
pozitivan	1	0.21
neutralan	398	83.26
negativan	79	16.53
total	478	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Informer

Dnevne novine Informer skoro podjednaku pažnju posvećuju političkom životu u Srbiji i temama u vezi sa Kosovom, o kojima je napisano 53 (23.77%), odnosno 52 (23.32%) tekstova. Ove dve teme su tretirane na veoma sličan način – čak tri četvrtine tekstova i o političkoj i kosovskoj tematici je negativno konotirano. Informer je o pravosuđu izveštavao u 17 ili 7.62% napisa, od kojih je skoro polovina (oko 47%) bila vrednosno intonirana. Dnevni list Informer izuzetno negativno piše o regionalnim odnosima – čak 80% tekstova objavljenih o ovoj temi na naslovnicama (12 od 15 ili 80%) napisano je u negativnom kontekstu. Slično kao i kada su u pitanju kosovske teme, novinari ovog medija u svojim narativima upotrebljavaju reč ustaša van istorijskog konteksta, a ustašama nazivaju osobe hrvatske nacionalnosti generalno ili hrvatskim državnim institucijama dodaju epitet "ustaške".¹⁰ Slede privredne teme (10 – 4.48%), predstavljene u 60% tekstova u negativnoj i 20% tekstova pozitivnoj konotaciji. Dnevni list Informer je o čak četiri teme pisao u 7 (3.14%) tekstova na naslovnicama – medijima, Rusiji, međunarodnim odnosima i vojsci. Informer tradicionalno piše u pozitivnom kontekstu o vojsci (57.14%) i Rusiji/odnosima sa Rusijom (71.43%), dok je kontekst dominantno negativan kada je reč o međunarodnim odnosima (57.14%) i posebno medijima (85.71%). Među 10 najzastupljenijih tema u ovom dnevnom listu su još i ubistvo pevačice Jelene Marjanović (60% negativnih tekstova), socijalna pitanja/socijalna politika (40%) i politički život u Crnoj Gori (svi tekstovi napisani u negativnom kontekstu) (više informacija u **tabeli 41**).

Novinari Informera zauzimaju jasan stav u 68.61% napisa iz uzorka (oko 12% više u odnosu na protekli kvartal), odnosno, pozitivan ton temama daju u 6.73%, a negativan u 61.88% tekstova (videti **tabelu 42**). Informer je medij u kojem je zabeleženo najveće učešće vrednosno intoniranih napisa u četvrtom kvartalu 2018.

Tabela 41. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu Informer

Informer	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	53	23.77	0	0.00	13	24.53	40	75.47
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	52	23.32	0	0.00	14	26.92	38	73.08
pravosuđe, aktivnosti pravo-sudnih organa	17	7.62	1	5.88	9	52.94	7	41.18
regionalna saradnja/odnosi u regionu	15	6.73	0	0.00	3	20.00	12	80.00
privreda	10	4.48	2	20.00	2	20.00	6	60.00
mediji/sloboda medija	7	3.14	0	0.00	1	14.29	6	85.71
Rusija/odnos prema Rusiji	7	3.14	5	71.43	2	28.57	0	0.00
međunarodni odnosi	7	3.14	0	0.00	3	42.86	4	57.14
vojska	7	3.14	4	57.14	3	42.86	0	0.00
socijalna pitanja/socijalna politika	5	2.24	1	20.00	2	40.00	2	40.00
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	5	2.24	0	0.00	2	40.00	3	60.00
politički život u Crnoj Gori	5	2.24	0	0.00	0	0.00	5	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 42. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu Informer

Informer	broj	%
pozitivan	15	6.73
neutralan	70	31.39
negativan	138	61.88
total	223	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

¹⁰ "Hrvati u zatvoru ubijaju generala Borislava Đukića," *Informer*, 26.11.2018, 5; "Ustaše brutalno prebijaju migrante," *Informer*, 16.11.2018, 8

Kurir

Politički život u Srbiji je tema o kojoj je u Kuriru u četvrtom tromesečju napisan najveći broj tekstova – 50 ili oko 27%, skoro tri puta više nego u prethodnom kvartalu. Četvrta ovih tekstova napisana je u negativnom kontekstu. U ovim dnevnim novinama, druga tema prema zastupljenosti bila je Kosovo/odnosi Beograda i Prištine – 35 ili oko 19% napisa, od kojih je velika većina (74.29%) negativna. Regionalna saradnja/regionalni odnosi su bili dominantna tema u 17 ili oko 9% napisa, a njihov vrednosni kontekst bio je u većoj meri negativan (oko 59%). Aktivnosti predsednika Srbije su tema 7 (3.78%) tekstova, od kojih je 3 ili 42.86% pozitivno. Ubistvo pevačice Jelene Marjanović je i dalje u fokusu novinara Kurira, koji o ovom slučaju pišu u 6 (3.24%) većinom neutralnih tekstova. Jednak broj tekstova (6) napisan je i o kriminalu, dok se među 10 najzastupljenijih tema još nalaze i oblast pravosuđa (svi tekstovi negativno konotirani), korupcija, aktivnosti Vlade Srbije (40% pozitivno konotiranih) i kriza u Ukrajini (svi tekstovi negativno konotirani), teme o kojima je pisano u po 5 ili 2.7% tekstova koji su ušli u uzorak Kurira (**tabela 43**).

U listu Kurir zabeleženo je 51.35% vrednosno konotiranih tekstova, što je skoro 17% više u odnosu na prethodni kvartal. Ovoga puta, beleži se 15 ili 8.11% pozitivno i 80 ili 43.24% negativno konotiranih napisa (**tabela 44**).

Tabela 43. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu Kurir

Kurir	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	50	27.03	1	2.00	37	74.00	12	24.00
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	35	18.92	0	0.00	9	25.71	26	74.29
regionalna saradnja/odnosi u regionu	17	9.19	0	0.00	7	41.18	10	58.82
aktivnosti predsednika Srbije	7	3.78	3	42.86	4	57.14	0	0.00
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	6	3.24	0	0.00	4	66.67	2	33.33
kriminal	6	3.24	0	0.00	3	50.00	3	50.00
korupcija	5	2.70	0	0.00	5	100.00	0	0.00
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	5	2.70	0	0.00	0	0.00	5	100.00
aktivnosti Vlade RS	5	2.70	2	40.00	3	60.00	0	0.00
kriza u Ukrajini	5	2.70	0	0.00	0	0.00	5	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 44. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu Kurir

Kurir	broj	%
pozitivan	15	8.11
neutralan	90	48.65
negativan	80	43.24
total	185	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Politika

Dnevni list Politika se u četvrtom kvartalu 2018. najviše bavio kosovskom tematikom – 80 ili 14.36% tekstova posvećeno je ovoj temi. Većina tekstova – 65% bila je negativno konotirana. Druga tema od interesa bili su međunarodni odnosi – 36 ili 6.46% (8.33% pozitivno i 36.11% negativno intoniranih napisa), a jednak broj tekstova beleži se i o privredi. O toj temi je nešto više od polovine napisa bilo je neutralno (oko 58%), uz 30.56% pozitivnih i 11.11% negativnih tekstova. Politički život u Srbiji bio je prisutan u 35 ili 6.28% tekstova na naslovnicama Politike (31.43% u negativnom kontekstu), a isti broj tekstova napisan je i o regionalnim odnosima (5.71% pozitivno i 34.29% negativno intoniranih napisa). Ovaj dnevni list bavio se i temama u vezi sa EU u 28 tekstova, od kojih je 10.71% negativno konotirano. Tematika u vezi sa političkim životom u Crnoj Gori preovladavala je u 20 ili 3.59% napisa (60% negativnih). Među zastupljenijim temama u Politici nalaze se još i energetika, kultura i pitanja vere, crkva, religija (više u **tabeli 45**).

Dnevni list Politika u četvrtom kvartalu 2018. ponovo objavljuje najveći broj tekstova koji čine uzorak (557), a u ovim novinama i dalje beležimo i najveću raznovrsnost tema. U Politici je objavljen oko 41% vrednosno konotiranih tekstova, od kojih je oko 10% pozitivno i oko 31% negativno intonirano (videti **tabelu 46**).

Tabela 45. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu Politika

Politika	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	80	14.36	0	0.00	28	35.00	52	65.00
međunarodni odnosi	36	6.46	3	8.33	20	55.56	13	36.11
privreda	36	6.46	11	30.56	21	58.33	4	11.11
politički život u Srbiji	35	6.28	0	0.00	24	68.57	11	31.43
regionalna saradnja/odnosi u regionu	35	6.28	2	5.71	21	60.00	12	34.29
EU/politika Evropske Unije	28	5.03	0	0.00	25	89.29	3	10.71
politički život u Crnoj Gori	20	3.59	0	0.00	8	40.00	12	60.00
energetika	16	2.87	5	31.25	8	50.00	3	18.75
kultura	16	2.87	0	0.00	14	87.50	2	12.50
pitanja vere, crkva, religija	16	2.87	3	18.75	11	68.75	2	12.50

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 46. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu Politika

Politika	broj	%
pozitivan	55	9.87
neutralan	329	59.07
negativan	173	31.06
total	557	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Večernje novosti

Večernje novosti su na naslovcama najviše izveštavale o kosovskoj tematici (110 ili oko 27.3% tekstova),¹¹ a oko 48% napisa bilo je negativno konotirano. Ovaj list daje značajniji prostor regionalnim odnosima (43 ili 10.67% tekstova), ali i o toj tematiki tradicionalno piše u negativnom tonu (53.49%). Naredna tema od interesa ovog lista bila je ekonomija, zastupljena u 21 ili 5.21% tekstova, a većina je bila neutralno intonirana (85.71% napisa, uz 3 pozitivno konotirana). O međunarodnim odnosima je bilo reči u 18 tekstova (33.33% bilo je negativno vrednosno konotirano), dok politički život u Srbiji zauzima 4.22% tekstova na naslovnim stranama koji čine uzorak (17). Aktivnosti predsednika Srbije bile su u fokusu 13 (3.23%) pretežno neutralnih napisa (uz oko 23% pozitivnih), a kultura u 12 ili oko 3%. Teme koje se odnose na aktivnosti pravosudnih organa i vojsku zabeležene su u po 11 (2.73%) tekstova, a 36.36% napisa o vojsci bilo je pozitivno konotirano. Religijske teme i tematika u vezi sa SAD su bile prisutne u još po 10 ili 2.48% tekstova (više u **tabeli 47**).

U neutralnom kontekstu na naslovcama Večernjih novosti napisano je 62.03% tekstova koji su ušli u uzorak. Pozitivno je konotirano 8.68%, dok negativan vrednosni kontekst ima 29.28% napisa (**tabela 48**). U ovom listu zabeleženo je oko 5% više vredosno konotiranih napisa u odnosu na prethodni kvartal.

Tabela 47. – Vrednosni kontekst prema temama u dnevnom listu Večernje novosti

Večernje novosti	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	110	27.30	2	1.82	55	50.00	53	48.18
regionalna saradnja/odnosi u regionu	43	10.67	1	2.33	19	44.19	23	53.49
ekonomija	21	5.21	3	14.29	18	85.71	0	0.00
međunarodni odnosi	18	4.47	0	0.00	12	66.67	6	33.33
politički život u Srbiji	17	4.22	0	0.00	16	94.12	1	5.88
aktivnosti predsednika Srbije	13	3.23	3	23.08	10	76.92	0	0.00
kultura	12	2.98	2	16.67	10	83.33	0	0.00
vojska	11	2.73	4	36.36	7	63.64	0	0.00
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	11	2.73	0	0.00	9	81.82	2	18.18
SAD/odnos prema SAD	10	2.48	1	10.00	4	40.00	5	50.00
pitanja vere, crkva, religija	10	2.48	0	0.00	6	60.00	4	40.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

¹¹ Značajno više u odnosu na prethodno tromeseče, kada je zabeleženo 64 ili 15.95% napisa.

Tabela 48. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu Večernje novosti

Večernje novosti	broj	%
pozitivan	35	8.68
neutralan	250	62.03
negativan	118	29.28
total	403	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Balans

Kada uzmemo u obzir sve tekstove iz uzorka za poslednju četvrtinu 2018, može se primetiti da većina zastupljenih tema nije tretirana na celovit način, o čemu govori podatak da je balans prisutan u samo 15.34% svih napisa, što je za 2.63% manje celovitih tekstova nego u prethodnom tromesečju. Najmanje balansiranih tekstova zabeleženo je u listu Informer 0.45% ili 1 od 223 napisa, a slede Kurir – 2.7%, Alo! – 4.57%, Politika – 15.26%, Večernje novosti – 18.61%, Danas – 22.59% i Blic – 28.51% (**tabela 49**). Veće razlike u odnosu na protekli kvartal uočljive su u dnevnim novinama Kurir, gde je udeo nebalansiranih tekstova povećan za 12.37% i u listu Alo! u kojem beležimo 6.24% celovitih tekstova manje.

Iako vrednosni kontekst nije izražen u 63.22% svih tekstova, u sagledavanju realne slike medija iz uzorka svakako treba uzeti u obzir i činjenicu da velika većina tekstova sa naslovnicama koje smo analizirali nije celovita i da takav jednostran pristup oslikava opšte stanje u srpskim medijima. Balansirni tekstovi, najzad, nužno pokazuju određeni stepen uzdržanosti, što očigledno ne predstavlja naročito raširenu pojavu u srpskom novinarstvu. Opredeljivanje, koje je ponekad veoma strasno, privlači publiku, ali smanjuje ozbiljnost. Reč je o brzini reakcije, a ne o detaljnem i racionalnom informisanju koje zahteva istraživanje, veći broj sagovornika i pouzdanih i proverljivih podataka, uz dostupne izvore informacija. Na taj način se u kratkom vremenu stiče tiraž i popularnost, ali ne i ugled.

Tabela 49. – Balans u odnosu na sve teme i svih sedam medija iz uzorka

Svi mediji	da		ne	
medij	%	broj	%	broj
Informer	0.45	1	99.55	222
Kurir	2.70	5	97.30	180
Alo!	4.57	10	95.43	209
Politika	15.26	85	84.74	472
Večernje novosti	18.61	75	81.39	328
Danas	22.59	108	77.41	370
Blic	28.51	71	71.49	178
total	15.34	355	84.66	1959

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tokom čitave 2018. najmanje učešće balansiranih tekstova zabeleženo je u dnevnom listu Informer (0.85%) ili u samo 7 od 826 analiziranih napisa. Dnevni list Blic objavio je 30%, odnosno, najviše celovitih napisa u odnosu na sve ostale medije iz uzorka (balansiranost tekstova u odnosu na sve teme iz uzorka u sva četiri kvartala 2018. videti u **tabeli 50**).

Tabela 50. – Balans u odnosu na sve teme i svih sedam medija iz uzorka za sva četiri kvartala 2018.

Svi mediji	da		ne		
	medij	%	broj	%	broj
Informer	0.85	7	99.15	819	
Alo!	11.24	94	88.76	742	
Večernje novosti	19.51	273	80.49	1126	
Kurir	13.58	121	86.42	770	
Politika	21.70	441	78.30	1591	
Danas	22.46	402	77.54	1388	
Blic	30.00	291	70.00	679	
total	18.63	1629	81.37	7115	

Izvor: Istraživanje Medijametar januar–mart 2018, Medijametar april–jun 2018, Medijametar jul–septembar 2018. i Medijametar oktobar–decembar 2018.

Akteri

Mediji u Srbiji se, bar sudeći prema analizi empirijskog materijala prikupljenog sa naslovnicama, pretežno bave političkim događajima unutar Srbije. Individualni i kolektivni politički akteri, koji zauzimaju različite pozicije unutar političkog života Srbije, čine 41.17% od ukupnog broja aktera o kojima govore selektovani tekstovi sa naslovnicama (videti **tabelu 51** i **tabele 52, 58, 60, 61, 62 i 63**, koje govore o distribuciji, učestalosti pojavljivanja pojedinih individualnih i **tabele 64, 65, 66 i 67**, koje govore o distribuciji učestalosti pojavljivanja kolektivnih domaćih političkih aktera). Ukoliko ovom broju pridružimo i tekstove koji govore o inostranim političkim akterima, procenat učešća političkih aktera u ukupnom broju aktera na naslovnicama raste do 76.85%. Druga grupa po učestalosti pojavljivanja su različiti društveni akteri koji čine 14.62% našeg uzorka. Privredni i ekonomski akteri su protagonisti tekstova sa naslovnicama tek u 5.92% slučajeva (videti **tabelu 51**).

Tabela 51. – Ukupna distribucija aktera koji se pojavljuju u tekstovima koji su ušli u uzorak istraživanja (izražena u apsolutnim brojevima)

Akteri								
Politički akteri	9894	Unutrašnji	5300	Individualni	3805			
				Kolektivni	1495			
	763	Inostrani	4594	Individualni	3315			
				Kolektivni	1279			
Privredni/ekonomski akteri	763	Unutrašnji	731	Individualni	269			
				Kolektivni	462			
	1883	Inostrani	60	Individualni	3			
				Kolektivni	29			
Drugi društveni akteri	1883	Unutrašnji	1823	Individualni	1322			
				Kolektivni	501			
	1883	Inostrani	60	Individualni	24			
				Kolektivni	36			
Neimenovani izvor					333			
Total					12873			

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

U tabelama 52, 58, 60, 61, 62 i 63 data je distribucija učestalosti pojavljivanja pojedinih individualnih političkih aktera koji delaju unutar političke scene društva Srbije. Individualni politički akteri – članovi i članice Vlade Srbije (42.20%), akteri političkih stranaka pozicije (9.80%) i akteri iz redova stranaka opozicije (27.06%) značajno su prisutniji na naslovnicama (79.08%) u odnosu na 10.06% predstavnika državnih organa i institucija, 2.73% predstavnika vojske i policije i 8.12% onih koji ne pripadaju ni aktuelnoj Vladi Srbije, niti strankama pozicije i/ili opozicije.

Tabela 52. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera iz Vlade Republike Srbije i predsednika Republike Srbije

Vlada i predsednik Republike Srbije	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	nega-tivan	%
Aleksandar Vučić	731	45.52	25	3.42	678	92.75	28	3.83
Ana Brnabić	163	10.15	0	0.00	160	98.16	3	1.84
Ivica Dačić	149	9.28	1	0.67	145	97.32	3	2.01
Aleksandar Vulin	107	6.66	0	0.00	100	93.46	7	6.54
Nebojša Stefanović	97	6.04	1	1.03	95	97.94	1	1.03
Zorana Mihajlović	74	4.61	0	0.00	61	82.43	13	17.57
Rasim Ljajić	65	4.05	0	0.00	65	100.00	0	0.00
Siniša Mali	33	2.05	0	0.00	32	96.97	1	3.03
Vladan Vukosavljević	28	1.74	0	0.00	28	100.00	0	0.00
Zoran Đorđević	24	1.49	0	0.00	20	83.33	4	16.67
Zlatibor Lončar	21	1.31	0	0.00	20	95.24	1	4.76
Jadranka Joksimović	20	1.25	0	0.00	20	100.00	0	0.00
Branko Ružić	16	1.00	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Nela Kuburović	15	0.93	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Aleksandar Antić	12	0.75	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Nenad Popović	12	0.75	0	0.00	11	91.67	1	8.33
Mladen Šarčević	11	0.68	1	9.09	10	90.91	0	0.00
Vanja Udovičić	7	0.44	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Branislav Nedimović	6	0.37	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Goran Trivan	5	0.31	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Slavica Đukić Dejanović	5	0.31	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Milan Krkobabić	3	0.19	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Goran Knežević	2	0.12	0	0.00	2	100.00	0	0.00
total	1606	100.00	28	1.74	1516	94.40	62	3.86

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Kao i u prethodnom tromesečju, najzastupljeniji akter na naslovnim stranicama dnevnih novina u Srbiji bio je predsednik Srbije Aleksandar Vučić, o kome mediji iz našeg uzorka izveštavaju pretežno neutralno (u 92.75% slučajeva). O njemu je napisano još i 3.42% (25) pozitivnih¹² i 3.83% (28) tekstova sa negativnom¹³ konotacijom. Predsednik Srbije se kao protagonisti tekstova na naslovcima pojavljuje 731 put, što je značajno više od prvog sledećeg rangiranog aktera, premjerke Srbije Ane Brnabić, koja je prisutna u 163 teksta i ministra inostranih poslova Ivice Dačića, koji je prisutan u 149 napisu. Najveću frekvenciju pojavljivanja Aleksandra Vučića, izraženu u apsolutnim brojevima, beležimo u dnevnim listovima Danas (202), Večernje novosti (134) i Politika (116). Izraženo u relativnim brojevima procentualnog učešća tekstova u kojima se on pojavljuje kao akter, a u odnosu na ukupan broj selektovanih tekstova iz istih pojedinačnih novina, vidimo da je on kao akter najzastupljeniji u Danasu (42.26%), Večernjim novostima (33.25%) i Kuriru (32.97%). Najmanje učešće tekstova u kojima je akter predsednik Srbije beležimo u dnevnom listu Politika (20.83%) (videti **tabelu 54**).

Kada je reč o vrednosnom kontekstu, najveće učešće, kao i broj negativnih tekstova ponovo su prisutni u Danasu (13.37% ili 27 napisu). Najviše pozitivno konotiranih tekstova objavljeno je u listu Alo! – 9 ili 13.43%, sledi Informer – 7 ili 9.86%, Kurir - 5 (8.20%), Večernje novosti – 3 (2.24%) i Politika – 1 (0.86%) (više informacija u **tabeli 53**).

Tabela 53. – Aleksandar Vučić: Vrednosti kontekst u odnosu na medij

Aleksandar Vučić	pozitivan		neutralan		negativan		total	
medij	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Alo!	9	13.43	58	86.57	0	0.00	67	100
Blic	0	0.00	79	98.75	1	1.25	80	100
Danas	0	0.00	175	86.63	27	13.37	202	100
Informer	7	9.86	64	90.14	0	0.00	71	100
Kurir	5	8.20	56	91.80	0	0.00	61	100
Politika	1	0.86	115	99.14	0	0.00	116	100
Večernje novosti	3	2.24	131	97.76	0	0.00	134	100
total	25	3.42	678	92.75	28	3.83	731	100

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 54. – Broj pojavljivanja Aleksandra Vučića u odnosu na ukupan broj tekstova u pojedinim dnevnim novinama

Aleksandar Vučić prema medijima	broj pojavljivanja	ukupan broj tekstova	% učešća u odnosu na ukupan broj tekstova
Danas	202	478	42.26
Večernje novosti	134	403	33.25
Kurir	61	185	32.97
Blic	80	249	32.13
Informer	71	223	31.84
Alo!	67	219	30.59
Politika	116	557	20.83
total	731	2314	31.59

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Premjerka Ana Brnabić je protagonistkinja u 163 (10.15%) analiziranih tekstova i druga je prema učestalosti pojavljivanja među individualnim političkim akterima sa političke scene Srbije (videti **tabelu 52**). U četvrtom kvartalu 2018. godine napisana su 3 negativno konotirana teksta o Ani Brnabić, 2 u dnevnom listu Danas i 1 u dnevnom listu Kurir. Pozitivno konotiranih tekstova o aktuelnoj premijerki u ovom kvartalu nije bilo (videti **tabelu 55**).

Najveći broj tekstova u kojima je akterka premijerka Srbije, objavili su dnevni listovi Danas i Politika (po 35), potom Večernje novosti (29) i Blic (27). Najveće učešće tekstova u odnosu na ukupan broj tekstova u mediju zabeleženo je u Blicu (10.84%) i Kuriru (8.65%) (**tabela 56**).

Tabela 55. – Ana Brnabić: Vrednosti kontekst u odnosu na medij

Ana Brnabić medij	pozitivan		neutralan		negativan		total	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Alo!	0	0.00	12	100.00	0	0.00	12	100
Blic	0	0.00	27	100.00	0	0.00	27	100
Danas	0	0.00	33	94.29	2	5.71	35	100
Informer	0	0.00	9	100.00	0	0.00	9	100
Kurir	0	0.00	15	93.75	1	6.25	16	100
Politika	0	0.00	35	100.00	0	0.00	35	100
Večernje no-vosti	0	0.00	29	100.00	0	0.00	29	100
total	0	0.00	160	98.16	3	1.84	163	100

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

12 Nešto manje nego u prethodnom (trećem) kvartalu kada je bilo 28, ali ipak više nego u prva dva kvartala – u drugom 21, a u prvom 22 pozitivno konotirana teksta.

13 Značajno više nego u drugom (14 negativno konotiranih tekstova) i trećem (13 negativno konotiranih tekstova).

Tabela 56. – Broj pojavljivanja Ane Brnabić u odnosu na ukupan broj tekstova u pojedinim dnevnim novinama

Ana Brnabić prema medijima	broj pojavljivanja	ukupan broj tekstova	% učešća u odnosu na ukupan broj tekstova
Blic	27	249	10.84
Kurir	16	185	8.65
Danas	35	478	7.32
Večernje novosti	29	403	7.20
Politika	35	557	6.28
Alo!	12	219	5.48
Informer	9	223	4.04
total	163	2314	7.04

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Svi akteri iz ove grupacije su u 94.4% tekstova predstavljeni u neutralnom vrednosnom kontekstu. Kao i u prethodnom kvartalu najveći broj (13)¹⁴ i učešće (17.57%) negativno konotiranih tekstova zabeleženo je kod Zorane Mihajlović (**tabela 52**).

U **tabeli 57** dat je pregled najzastupljenijih aktera u grupaciji članova Vlade Republike Srbije i predsednika Republike Srbije za sva četiri kvartala 2018. godine. Ubedljivo najzastupljeniji akter na naslovnicama naših dnevnih novina je predsednik Republike Srbije Aleksandar Vučić sa ukupno 2698 pojavljivanja,¹⁵ o kojem je napisano i najviše pozitivno (95) i negativno (72)¹⁶ konotiranih tekstova. Najveće procentualno učešće negativno konotiranih tekstova tokom 2018. godine beležimo u slučaju ministra odbrane Aleksandra Vulina (3.98%).

Tabela 57. – Najzastupljeniji akteri u grupaciji **Vlada i predsednik Republike Srbije** u četiri kvartala 2018. godine

Vlada i predsednik Republike Srbije	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Aleksandar Vučić	2698	40.74	95	3.52	2531	93.81	72	2.67
Ivica Dačić	679	10.25	7	1.03	662	97.50	10	1.47
Ana Brnabić	676	10.21	8	1.18	658	97.34	10	1.48
Aleksandar Vulin	402	6.07	1	0.25	385	95.77	16	3.98
Nebojša Stefanović	363	5.48	3	0.83	358	98.62	2	0.55

Izvor: Istraživanje Medijametar januar–mart 2018, Medijametar april–jun 2018, Medijametar jul–septembar 2018. i Medijametar oktobar–decembar 2018.

14 To je više nego dvostruko u odnosu na prethodni kvartal u kome je bilo napisano 6 negativno konotiranih tekstova o ministarki Zorani Mihajlović ili 8.33% od ukupnog broja tekstova u kojima se ona pojavljuje.

15 Nešto manje u odnosu na 2017. godinu kada je zabeleženo ukupno 3042 pojavljivanja predsednika Aleksandara Vučića na naslovnicama dnevnih novina.

16 Gotovo dvostruko manje nego u 2017. godini, kada je zabeležen 151 negativno konotirani tekst.

U četvrtom kvartalu 2018. godine beležimo blagi porast broja pojavljivanja opozicionih aktera – 1030 u odnosu na 932 u prethodnom kvartalu. Ipak to je i dalje značajno manje u odnosu na primetno uvećanje broja opozicionih aktera u prvom kvartalu 2018. godine (1781), koji je bio podstaknut aktivnostima u vezi sa beogradskim izborima. U četvrtom tromesečju najzastupljeniji opozicioni akter bio je Dragan Đilas sa 162 pojavljivanja, a potom slede Vuk Jeremić (99) i Boško Obradović (71). Najviše negativnih tekstova, izraženo u apsolutnim brojevima, napisano je o Dragatu Đilasu (56),¹⁷ zatim o Vuku Jeremiću (40)¹⁸ i Bošku Obradoviću (25).¹⁹ Kada je reč o zastupljenijim opozicionim akterima, najveće procentualno učešće negativno konotiranih napisu prisutno je kod Zdravka Ponoša (44.44%) i Vuka Jeremića (40.40%). O predstvincima opozicije u četvrtom tromesečju 2018. godine nije napisan nijedan pozitivno konotirani tekst (videti **tabelu 58**).

Tabela 58. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera iz **opozicije**

Opozicija - individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Dragan Đilas	162	15.73	0	0.00	106	65.43	56	34.57
Vuk Jeremić	99	9.61	0	0.00	59	59.60	40	40.40
Boško Obradović	71	6.89	0	0.00	46	64.79	25	35.21
Vojislav Šešelj	62	6.02	0	0.00	54	87.10	8	12.90
Boris Tadić	56	5.44	0	0.00	49	87.50	7	12.50
Saša Janković	49	4.76	0	0.00	42	85.71	7	14.29
Borko Stefanović	34	3.30	0	0.00	30	88.24	4	11.76
Nebojša Zelenović	26	2.52	0	0.00	25	96.15	1	3.85
Zoran Lutovac	19	1.84	0	0.00	15	78.95	4	21.05
Velimir Ilić	17	1.65	0	0.00	17	100.00	0	0.00
Čedomir Antić	17	1.65	0	0.00	17	100.00	0	0.00
Čedomir Jovanović	16	1.55	0	0.00	13	81.25	3	18.75
Sulejman Ugljanin	16	1.55	0	0.00	10	62.50	6	37.50
Miloš Jovanović	15	1.46	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Srđan Nogo	14	1.36	0	0.00	12	85.71	2	14.29
Saša Radulović	14	1.36	0	0.00	13	92.86	1	7.14
Sanda Rašković Ivić	14	1.36	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Zoran Živković	14	1.36	0	0.00	13	92.86	1	7.14
Marinika Tepić	11	1.07	0	0.00	10	90.91	1	9.09
Nikola Jovanović	11	1.07	0	0.00	9	81.82	2	18.18

17 Značajno više u odnosu na prethodni kvartal kada ih je bilo 29.

18 Značajno više u odnosu na prethodni kvartal kada ih je bilo 23.

19 Značajno više u odnosu na prethodni kvartal kada ih je bilo 15.

Zdravko Ponoš	9	0.87	0	0.00	5	55.56	4	44.44
Đorđe Vukadinović	9	0.87	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Vjerica Radeta	8	0.78	0	0.00	6	75.00	2	25.00
Rade Veljanovski	8	0.78	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Željko Veselinović	6	0.58	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Radomir Lazović	6	0.58	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Stefan Stamenkovski	6	0.58	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Balša Božović	6	0.58	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Branka Stamenković	6	0.58	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Vladan Glišić	6	0.58	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Dušan Teodorović	6	0.58	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Milan Stamatović	6	0.58	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Nenad Čanak	6	0.58	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Janko Veselinović	5	0.49	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Aleksandar Šapić	5	0.49	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Bojan Pajtić	5	0.49	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Borislav Novaković	4	0.39	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Srbijanka Turajlić	4	0.39	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Dušan Pavlović	4	0.39	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Branislav Mihajlović	4	0.39	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Janko Baljak	4	0.39	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Saša Paunović	4	0.39	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Gordana Čomić	4	0.39	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Radoslav Milojičić Kena	4	0.39	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Marko Đurišić	4	0.39	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Goran Ćirić	3	0.29	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Konstantin Samofalov	3	0.29	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Tatjana Macura	3	0.29	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Sreto Malinović	3	0.29	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	142	13.79	0	0.00	135	95.07	7	4.93
total	1030	100.00	0	0.00	843	81.84	187	18.16

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

U tabeli 59 dat je pregled najzastupljenijih aktera iz opozicije u sva četiri kvartala 2018. godine. Najzastupljeniji akteri iz opozicije na naslovnicama naših dnevnih novina bili su Dragan Đilas sa 652 pojavljivanja (24.85% u negativnom kontekstu) i Vuk Jeremić sa 403 pojavljivanja (28.04% negativno konotiranih napisu).

Tabela 59. – Najzastupljeniji akteri među članovima opozicije u četiri kvartala 2017. godine

Opozicija - individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Dragan Đilas	652	14.21	1	0.15	489	75.00	162	24.85
Vuk Jeremić	403	8.79	0	0.00	290	71.96	113	28.04
Saša Janković	317	6.91	0	0.00	250	78.86	67	21.14
Vojislav Šešelj	298	6.50	0	0.00	274	91.95	24	8.05
Boris Tadić	223	4.86	0	0.00	204	91.48	19	8.52

Izvor: Istraživanje Medijametar januar–mart 2018, Medijametar april–jun 2018, Medijametar jul–septembar 2018. i Medijametar oktobar–decembar 2018.

U tabelama 60 i 61 prikazan je vrednosni kontekst unutar kojeg se pojedini individualni politički akteri – predstavnici političkih stranaka pozicije i državnih organa, institucija i agencija, pojavljuju u selektovanim tekstovima sa naslovnica, dok tabelle 62 i 63 prikazuju učestalost i vrednosni kontekst pojavljivanja predstavnika vojnih i policijskih organa i drugih društveno–političkih aktera.

Tabela 60. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera pozicije

Pozicija - individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Muamer Zukorlić	31	8.31	0	0.00	30	96.77	1	3.23
Aleksandar Martinković	21	5.63	0	0.00	13	61.90	8	38.10
Dragan Marković Palma	18	4.83	0	0.00	17	94.44	1	5.56
Vladimir Đukanović	17	4.56	0	0.00	17	100.00	0	0.00
Milenko Jovanov	14	3.75	0	0.00	13	92.86	1	7.14
Vladimir Orlić	14	3.75	0	0.00	9	64.29	5	35.71
Miroslav Lazanski	14	3.75	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Milovan Drecun	12	3.22	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Milutin Mrkonjić	12	3.22	0	0.00	10	83.33	2	16.67
Darko Glišić	11	2.95	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Đorđe Milićević	11	2.95	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Vuk Drašković	9	2.41	0	0.00	9	100.00	0	0.00

Predrag Marković	9	2.41	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Miodrag Linta	8	2.14	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Novica Tončev	7	1.88	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Marijan Rističević	7	1.88	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Branko Perić	6	1.61	0	0.00	3	50.00	3	50.00
Marija Obradović	6	1.61	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Ištván Pastor	5	1.34	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Žarko Obradović	5	1.34	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Igor Bečić	5	1.34	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Veroljub Arsić	4	1.07	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Vladimir Marinković	4	1.07	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Nebojša Bakarec	3	0.80	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Darko Bulatović	3	0.80	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ivica Tončev	3	0.80	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Momo Čolaković	3	0.80	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Radomir Nikolić	3	0.80	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	108	28.95	3	2.78	93	86.11	12	11.11
total	373	100.00	3	0.80	335	89.81	35	9.38

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 61. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera predstavnika državnih organa, institucija i agencija

Državni organi, institucije i agencije - individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Marko Đurić	65	16.97	0	0.00	65	100.00	0	0.00
Maja Gojković	58	15.14	0	0.00	51	87.93	7	12.07
Goran Vesić	43	11.23	0	0.00	41	95.35	2	4.65
Tomislav Nikolić	29	7.57	1	3.45	21	72.41	7	24.14
Milovan Drecun	17	4.44	0	0.00	17	100.00	0	0.00
Nikola Selaković	14	3.66	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Miloš Vučević	12	3.13	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Igor Mirović	11	2.87	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Aleksandar Gajović	11	2.87	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Zoran Radojičić	10	2.61	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Veljko Odalović	10	2.61	0	0.00	6	60.00	4	40.00
Suzana Vasiljević	10	2.61	0	0.00	9	90.00	1	10.00
Biljana Popović Ivković	5	1.31	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Strahinja Sekulić	4	1.04	0	0.00	4	100.00	0	0.00
ostali	84	21.93	0	0.00	78	92.86	6	7.14
total	383	100.00	1	0.26	355	92.69	27	7.05

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 62. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera predstavnika vojske i policije

Vojska i policija - individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	nega-tivn	%
Milan Mojsilović	17	16.35	0	0.00	17	100.00	0	0.00
Dijana Hrkalović	14	13.46	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Bratislav Gašić	11	10.58	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Vladimir Rebić	8	7.69	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Ljubiša Diković	6	5.77	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Marko Parezanović	4	3.85	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Novica Antić	4	3.85	0	0.00	4	100.00	0	0.00
ostali	40	38.46	0	0.00	39	97.50	1	2.50
total	104	100.00	0	0.00	103	99.04	1	0.96

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 63. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja **ostalih** individualnih i kolektivnih političkih i društvenih aktera

Ostali društveno-politički akteri	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Slobodan Milošević	79	23.44	0	0.00	72	91.14	7	8.86
Sergej Trifunović	33	9.79	0	0.00	20	60.61	13	39.39
Zoran Đindjić	26	7.72	0	0.00	26	100.00	0	0.00
Emir Kusturica	19	5.64	3	15.79	16	84.21	0	0.00
SANU	16	4.75	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Vojislav Koštunica	16	4.75	1	6.25	15	93.75	0	0.00
Slavko Ćuruvija	12	3.56	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Mlađan Dinkić	11	3.26	0	0.00	10	90.91	1	9.09
Dejan Savić	10	2.97	0	0.00	9	90.00	1	10.00
Siniša Jasnić	10	2.97	0	0.00	1	10.00	9	90.00
Matija Bećković	10	2.97	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Mirjana Marković	9	2.67	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Veran Matić	8	2.37	0	0.00	7	87.50	1	12.50
Vladimir Kostić	8	2.37	0	0.00	7	87.50	1	12.50
Lazar Ristovski	8	2.37	0	0.00	7	87.50	1	12.50
Svetlana Ceca Ražnatović	7	2.08	2	28.57	5	71.43	0	0.00
CIRSD	6	1.78	0	0.00	2	33.33	4	66.67
Jelena Milić	6	1.78	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Aleksandar Karađorđević	5	1.48	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Željko Hubač	5	1.48	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Igor Jurić	5	1.48	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Filip David	4	1.19	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Vesna Pešić	4	1.19	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Siniša Kovačević	4	1.19	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Dragica Nikolić	4	1.19	1	25.00	3	75.00	0	0.00
Dražen Milovanović	3	0.89	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Fond za humanitarno pravo	3	0.89	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dušan Kovačević	3	0.89	0	0.00	3	100.00	0	0.00

Žene u crnom	3	0.89	0	0.00	3	100.00	0	0.00
total	337	100.00	7	2.08	291	86.35	39	11.57

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

U okviru kategorije ostali predstavljeni su akteri koji imaju određen društveni uticaj ili su iz drugih razloga zastupljeni u javnom prostoru, ali njihova društvena uloga nije institucionalizovana ili je van kategorija koje se posebno posmatraju u ovom istraživanju. Takođe, u ovu kategoriju svrstane su i ličnosti koje su tokom života imale veliki uticaj ili značajne političke uloge, poput Zorana Đindjića ili Slobodana Miloševića, o čijim se političkim ulogama i dalje diskutuje u javnosti. Tako je u četvrtom kvartalu 2018, u čak 79 tekstova objavljenih na naslovnim stranama medija iz uzorka, Slobodan Milošević bio akter od značaja.

Primetno je manje onih tekstova koji se bave značajnim kolektivnim političkim akterima, koji su među unutarpolitičkim akterima zastupljeni sa 28.20%. U tabelama 64–67 izlistani su svi akteri iz našeg uzorka klasifikovani u ovu kategoriju, zajedno sa frekvencijama i vrednosnim konotacijama njihovog pojavljivanja.

Tabela 64. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: **državni organi i institucije**

Državni organi, institucije i agencije - kolektivno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Vlada Srbije	159	25.98	5	3.14	145	91.19	9	5.66
MUP - Ministarstvo unutrašnjih poslova	64	10.46	0	0.00	64	100.00	0	0.00
Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture	37	6.05	0	0.00	37	100.00	0	0.00
Narodna skupština republike Srbije	29	4.74	0	0.00	26	89.66	3	10.34
Ministarstvo kulture i informisanja	29	4.74	0	0.00	26	89.66	3	10.34
Ministarstvo pravde	28	4.58	0	0.00	28	100.00	0	0.00
Ministarstvo odbrane	24	3.92	0	0.00	23	95.83	1	4.17
Narodna banka Srbije	23	3.76	0	0.00	23	100.00	0	0.00
Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike	21	3.43	0	0.00	18	85.71	3	14.29
Ministarstvo finansija	21	3.43	0	0.00	21	100.00	0	0.00
Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja	19	3.10	0	0.00	19	100.00	0	0.00
Ministarstvo zdravlja	13	2.12	0	0.00	12	92.31	1	7.69

Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija	11	1.80	0	0.00	11	100.00	0	0.00
MSP - Ministarstvo spoljnih poslova	10	1.63	0	0.00	9	90.00	1	10.00
Agencija za restituciju	10	1.63	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine	10	1.63	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Kancelarija Vlade Srbije za KiM	9	1.47	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Grad Beograd	8	1.31	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Ministarstvo privrede	8	1.31	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Republički fond PIO	8	1.31	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Agencija za privredne registre	6	0.98	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Poreska uprava Srbije	6	0.98	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave	5	0.82	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Uprava carina	4	0.65	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Nacionalna služba za zapošljavanje	3	0.49	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ministarstvo omladine i sporta	3	0.49	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Kabinet premijerke RS	3	0.49	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Kabinet predsednika RS	3	0.49	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Kancelarija za saradnju sa Rusijom i Kinom	3	0.49	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ministarstvo za evropske integracije	2	0.33	0	0.00	2	100.00	0	0.00
Ministarstvo zaštite životne sredine	1	0.16	0	0.00	1	100.00	0	0.00
ostali	32	5.23	0	0.00	31	96.88	1	3.13
total	612	100.00	5	0.82	585	95.59	22	3.59

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 65. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: **vojska i policija**

Vojska i policija - kolektivno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Vojska Srbije	42	53.16	5	11.90	37	88.10	0	0.00
BIA	26	32.91	0	0.00	26	100.00	0	0.00
Vojni sindikat Srbije	4	5.06	0	0.00	4	100.00	0	0.00
ostali	7	8.86	0	0.00	7	100.00	0	0.00
total	79	100.00	5	6.33	74	93.67	0	0.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 66. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: **pozicija**

Pozicija - stranke	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
SNS	197	70.61	2	1.02	179	90.86	16	8.12
SPS	44	15.77	0	0.00	42	95.45	2	4.55
SDPS	11	3.94	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Jedinstvena Srbija	8	2.87	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Pokret socijalista	6	2.15	0	0.00	6	100.00	0	0.00
PUPS	6	2.15	0	0.00	6	100.00	0	0.00
ostali	7	2.51	0	0.00	7	100.00	0	0.00
total	279	100.00	2	0.72	259	92.83	18	6.45

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 67. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: **opozicija**

Opozicija - stranke	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Savez za Srbiju	125	25.15	0	0.00	109	87.20	16	12.80
DS	48	9.66	0	0.00	47	97.92	1	2.08
Narodna stranka	45	9.05	0	0.00	41	91.11	4	8.89
Dveri	44	8.85	0	0.00	41	93.18	3	6.82
SRS	36	7.24	0	0.00	35	97.22	1	2.78
PSG	32	6.44	0	0.00	32	100.00	0	0.00
DSS	28	5.63	0	0.00	28	100.00	0	0.00
SDS	23	4.63	0	0.00	22	95.65	1	4.35
Dosta je bilo	18	3.62	0	0.00	16	88.89	2	11.11
Građanski blok 381	17	3.42	0	0.00	17	100.00	0	0.00
Inicijativa Ne davimo Beograd	13	2.62	0	0.00	13	100.00	0	0.00
LDP	12	2.41	0	0.00	11	91.67	1	8.33
Levica Srbije	12	2.41	0	0.00	12	100.00	0	0.00
LSV	10	2.01	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Nova stranka	9	1.81	0	0.00	9	100.00	0	0.00
SDA Sandžaka	7	1.41	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Nova Srbija	5	1.01	0	0.00	5	100.00	0	0.00
SPAS	3	0.60	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Pokret za preokret	3	0.60	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	7	1.41	0	0.00	7	100.00	0	0.00
total	497	100.00	0	0.00	467	93.96	30	6.04

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Značajno manji procenat tekstova sa naslovnicu govori o inostranim (individualnim i kolektivnim) političkim akterima (35.68% od ukupnog broja aktera). Protagonisti ovih tekstova češće su individualni akteri (u 72.15% slučajeva) nego oni kolektivni (27.84%) (videti **tabelu 51** i **tabele 69–81**). Sa druge strane, i u ovom tromesečju ponovo beležimo značajan porast broja aktera sa Kosova – 1254 pojavljivanja naspram 826 pojavljivanja u trećem, odnosno 543 u drugom kvartalu 2018. godine (**tabela 68**).

Tabela 68. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih aktera: **Kosovo**

Kosovo	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Hašim Tači	209	16.67	0	0.00	171	81.82	38	18.18
Ramuš Haradinaj	175	13.96	0	0.00	108	61.71	67	38.29
KFOR	89	7.10	0	0.00	83	93.26	6	6.74
OVK	65	5.18	0	0.00	47	72.31	18	27.69
Oliver Ivanović	59	4.70	0	0.00	59	100.00	0	0.00
Kadri Veselji	49	3.91	0	0.00	36	73.47	13	26.53
Srpska lista	46	3.67	1	2.17	45	97.83	0	0.00
ROSU	45	3.59	0	0.00	40	88.89	5	11.11
Bezbednosne snage Kosova	37	2.95	0	0.00	29	78.38	8	21.62
Goran Rakić	32	2.55	0	0.00	32	100.00	0	0.00
Unmik	30	2.39	0	0.00	29	96.67	1	3.33
Milan Radojičić	30	2.39	0	0.00	30	100.00	0	0.00
Igor Simić	25	1.99	0	0.00	25	100.00	0	0.00
Bedžet Pacoli	23	1.83	0	0.00	17	73.91	6	26.09
Enver Hodžaj	21	1.67	0	0.00	15	71.43	6	28.57
kosovska policija	18	1.44	0	0.00	15	83.33	3	16.67
Fatmir Limaj	18	1.44	0	0.00	12	66.67	6	33.33
“kosovske vlasti”	16	1.28	0	0.00	7	43.75	9	56.25
Vlada Kosova	14	1.12	0	0.00	12	85.71	2	14.29
Euleks	12	0.96	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Specijalni sud za ratne zločine OVK	12	0.96	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Agim Čeku	9	0.72	0	0.00	3	33.33	6	66.67
Građanska inicijativa SDP	7	0.56	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Specijalno tužilaštvo Kosova	6	0.48	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Dalibor Jeftić	6	0.48	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Rada Trajković	5	0.40	0	0.00	5	100.00	0	0.00

Pokret Samoopredelenje	5	0.40	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Daut Haradinaj	4	0.32	0	0.00	1	25.00	3	75.00
Albin Kurti	4	0.32	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Isa Mustafa	3	0.24	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Iljir Deda	3	0.24	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	177	14.11	0	0.00	155	87.57	22	12.43
total	1254	100.00	1	0.08	1033	82.38	220	17.54

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 69. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera iz regiona: **Hrvatska**

Hrvatska	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Kolinda Grabar Kitarović	15	12.30	0	0.00	14	93.33	1	6.67
Andrej Plenković	8	6.56	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Franjo Tuđman	8	6.56	0	0.00	5	62.50	3	37.50
Milorad Pupovac	8	6.56	0	0.00	7	87.50	1	12.50
HDZ	7	5.74	0	0.00	5	71.43	2	28.57
“hrvatske vlasti”	5	4.10	0	0.00	0	0.00	5	100.00
Ante Pavelić	4	3.28	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Savo Štrbac	3	2.46	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	64	52.46	0	0.00	56	87.50	8	12.50
total	122	100.00	0	0.00	101	82.79	21	17.21

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 70. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera iz regiona: **Crna Gora**

Crna Gora	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Milo Đukanović	48	23.08	0	0.00	23	47.92	25	52.08
Demokratski front	13	6.25	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Duško Marković	11	5.29	0	0.00	6	54.55	5	45.45
Andrija Mandić	9	4.33	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Nebojša Medojević	8	3.85	0	0.00	8	100.00	0	0.00
DPS	8	3.85	0	0.00	6	75.00	2	25.00
“crnogorske vlasti”	6	2.88	0	0.00	1	16.67	5	83.33
Svetozar Marović	6	2.88	0	0.00	4	66.67	2	33.33
“crnogorska policija”	3	1.44	0	0.00	2	66.67	1	33.33
ostali	96	46.15	0	0.00	92	95.83	4	4.17
total	208	100.00	0	0.00	164	78.85	44	21.15

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 71. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera iz regiona: **Federacija BiH**

BiH	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	negati-van	%
Milorad Dodik	94	24.16	3	3.19	89	94.68	2	2.13
SNSD	20	5.14	1	5.00	18	90.00	1	5.00
Željka Cvijanović	19	4.88	0	0.00	19	100.00	0	0.00
Bakir Izetbegović	17	4.37	0	0.00	14	82.35	3	17.65
Davor Dragičević	16	4.11	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Naser Orić	15	3.86	0	0.00	7	46.67	8	53.33
Mladen Ivanić	15	3.86	0	0.00	14	93.33	1	6.67
Željko Komšić	14	3.60	0	0.00	11	78.57	3	21.43
MUP Republike Srpske	12	3.08	0	0.00	11	91.67	1	8.33
Predsedništvo BiH	11	2.83	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Dragan Čović	10	2.57	0	0.00	10	100.00	0	0.00
SDA	6	1.54	0	0.00	6	100.00	0	0.00
SDS	6	1.54	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Tužilaštvo BiH	5	1.29	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Igor Crnadak	5	1.29	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Dragan Mektić	5	1.29	0	0.00	2	40.00	3	60.00
Denis Zvizdić	5	1.29	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Alija Izetbegović	3	0.77	0	0.00	2	66.67	1	33.33
SIPA	3	0.77	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	108	27.76	0	0.00	106	98.15	2	1.85
total	389	100.00	4	1.03	360	92.54	25	6.43

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 72. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera iz regiona: **Makedonija**

Makedonija	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	negati-van	%
Zoran Zaev	30	25.21	0	0.00	24	80.00	6	20.00
Nikola Gruevski	16	13.45	0	0.00	16	100.00	0	0.00
VMRO-DPMNE	16	13.45	0	0.00	15	93.75	1	6.25
Hristijan Mickoski	11	9.24	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Đorđe Ivanov	8	6.72	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Talat Džaferi	6	5.04	0	0.00	4	66.67	2	33.33
Ivan Stoilković	4	3.36	0	0.00	4	100.00	0	0.00
SDSM	4	3.36	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Ali Ahmeti	3	2.52	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	21	17.65	0	0.00	21	100.00	0	0.00
total	119	100.00	0	0.00	110	92.44	9	7.56

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 73. – Distribucija učestalosti vrednosni kontekst pojavljivanja drugih individualnih i kolektivnih inostranih političkih aktera

Inostrani politički akteri	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	negati-van	%
Emanuel Makron	83	15.87	0	0.00	77	92.77	6	7.23
Edi Rama	32	6.12	0	0.00	23	71.88	9	28.13
Petro Porošenko	29	5.54	0	0.00	28	96.55	1	3.45
Redžep Tajip Erdogan	24	4.59	0	0.00	23	95.83	1	4.17
Si Činping	20	3.82	0	0.00	20	100.00	0	0.00
Sebastijan Kurc	19	3.63	0	0.00	19	100.00	0	0.00
Tereza Mej	17	3.25	0	0.00	16	94.12	1	5.88
Li Mačang	16	3.06	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Viktor Orban	15	2.87	0	0.00	14	93.33	1	6.67
Aleksis Cipras	15	2.87	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Bojko Borisov	11	2.10	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Marin le Pen	8	1.53	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Hajnc Kristijan Štrahe	7	1.34	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Toni Bler	7	1.34	0	0.00	6	85.71	1	14.29

"kineske vlasti"	4	0.76	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Miroslav Lajčak	4	0.76	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Benjamin Netanjahu	4	0.76	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Aleksandar Lukšenko	3	0.57	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Bašar al Asad	3	0.57	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dejvid Kameron	3	0.57	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	199	38.05	0	0.00	193	96.98	6	3.02
total	523	100.00	0	0.00	496	94.84	27	5.16

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 74. – Distribucija učestalosti vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera izvan regiona: **Nemačka**

Nemačka	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Angela Merkel	85	46.70	1	1.18	84	98.82	0	0.00
Hrišćansko demokratska unija	9	4.95	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Alternativa za Nemačku	8	4.40	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Hajko Mas	7	3.85	0	0.00	7	100.00	0	0.00
ostali	73	40.11	0	0.00	73	100.00	0	0.00
total	182	100.00	1	0.55	181	99.45	0	0.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 75. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera izvan regiona: **Rusija**

Rusija	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Vladimir Putin [?]	168	43.98	11	6.55	155	92.26	2	1.19
Aleksandar Čepurin	44	11.52	0	0.00	43	97.73	1	2.27
Dmitrij Peskov	25	6.54	0	0.00	25	100.00	0	0.00
Sergej Lavrov	24	6.28	0	0.00	24	100.00	0	0.00
"ruske vlasti"	16	4.19	1	6.25	13	81.25	2	12.50
Ministarstvo spoljnih poslova Rusije	10	2.62	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Marija Zaharova	8	2.09	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Sputnjik	4	1.05	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Konstantin Kosačev	4	1.05	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Sergej Šojgu	4	1.05	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Federalna služba bezbednosti Rusije	3	0.79	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ministarstvo odbrane Rusije	3	0.79	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dmitrij Medvedev	3	0.79	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	66	17.28	2	3.03	64	96.97	0	0.00
total	382	100.00	14	3.66	363	95.03	5	1.31

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 76. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera izvan regiona: **SAD**

SAD	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	negati-van	%
Donald Tramp	154	28.52	2	1.30	147	95.45	5	3.25
Kajl Skat	42	7.78	0	0.00	37	88.10	5	11.90
Stejt dipartment	26	4.81	0	0.00	23	88.46	3	11.54
Majk Pompeo	23	4.26	0	0.00	23	100.00	0	0.00
Džon Bolton	18	3.33	0	0.00	18	100.00	0	0.00
Metju Palmer	18	3.33	0	0.00	18	100.00	0	0.00
Kongres SAD	15	2.78	0	0.00	15	100.00	0	0.00
CIA	15	2.78	0	0.00	8	53.33	7	46.67
"američke vlasti"	14	2.59	0	0.00	9	64.29	5	35.71
Demokratska stranka SAD	11	2.04	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Ambasada SAD	10	1.85	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Barak Obama	10	1.85	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Američka admin-istracija	8	1.48	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Hilari Klinton	8	1.48	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Republikanska stranka	8	1.48	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Ves Mičel	6	1.11	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Bil Klinton	6	1.11	0	0.00	4	66.67	2	33.33
Ambasada SAD u Prištini	6	1.11	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Pentagon	6	1.11	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Džejms Matis	5	0.93	0	0.00	5	100.00	0	0.00
CNN	5	0.93	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Džordž Buš	4	0.74	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Njujork tajms	4	0.74	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Džordž Soros	4	0.74	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Džon Keri	4	0.74	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Melaniјa Tramp	3	0.56	1	33.33	2	66.67	0	0.00
ostali	107	19.81	0	0.00	96	89.72	11	10.28
total	540	100.00	3	0.56	496	91.85	41	7.59

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 77. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih političkih aktera: **predstavnici EU institucija i EU institucije**

EU	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	negati-van	%
EU	178	40.92	0	0.00	156	87.64	22	12.36
Federika Mogerini	60	13.79	0	0.00	59	98.33	1	1.67
Johanes Han	33	7.59	0	0.00	32	96.97	1	3.03
Evropska komisija	28	6.44	0	0.00	28	100.00	0	0.00
Maja Kocijančić	27	6.21	0	0.00	26	96.30	1	3.70
Evropski parla-ment	23	5.29	0	0.00	21	91.30	2	8.70
Donald Tusk	11	2.53	0	0.00	10	90.91	1	9.09
Žan Klod Junker	10	2.30	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Dejvid Mekalister	9	2.07	1	11.11	8	88.89	0	0.00
Sem Fabrici	8	1.84	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Delegacija EU u Srbiji	3	0.69	0	0.00	2	66.67	1	33.33
ostali	45	10.34	0	0.00	42	93.33	3	6.67
total	435	100.00	1	0.23	402	92.41	32	7.36

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 78. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih političkih aktera: **predstavnici međunarodnih pravosudnih institucija, organizacija za zaštitu ljudskih prava i Saveta Evrope**

Ljudska prava	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	negati-van	%
Savet Evrope	15	34.88	0	0.00	15	100.00	0	0.00
OEBS	15	34.88	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Evropski sud za ljudska prava	7	16.28	0	0.00	7	100.00	0	0.00
ostali	6	13.95	0	0.00	5	83.33	1	16.67
total	43	100.00	0	0.00	42	97.67	1	2.33

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 79. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih političkih aktera: **predstavnici UN institucija i UN institucije**

UN	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Ujedinjene nacije	40	36.04	1	2.50	38	95.00	1	2.50
SB UN	37	33.33	0	0.00	37	100.00	0	0.00
Antonio Gutereš	13	11.71	0	0.00	13	100.00	0	0.00
UNESCO	10	9.01	0	0.00	10	100.00	0	0.00
ostali	11	9.91	0	0.00	11	100.00	0	0.00
total	111	100.00	1	0.90	109	98.20	1	0.90

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 80. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera: **NATO**

NATO	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
NATO	157	76.59	0	0.00	136	86.62	21	13.38
Jens Stoltenberg	40	19.51	0	0.00	40	100.00	0	0.00
ostali	8	3.90	0	0.00	8	100.00	0	0.00
total	205	100.00	0	0.00	184	89.76	21	10.24

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 81. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih aktera: **akteri u vezi sa Haškim tribunalom**

Haški tribunal	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Haški tribunal	21	25.93	0	0.00	18	85.71	3	14.29
Ratko Mladić	17	20.99	0	0.00	16	94.12	1	5.88
Radovan Karadžić	7	8.64	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Nebojša Pavković	4	4.94	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Dragan Vasiljković - ka-petan Dragan	3	3.70	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Vladimir Lazarević	3	3.70	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	26	32.10	0	0.00	26	100.00	0	0.00
total	81	100.00	0	0.00	77	95.06	4	4.94

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Već i iz ovog letimičnog pregleda frekvencija pojavljivanja pojedinih aktera na naslovnim stranama odabranih štampanih dnevnih novina iz našeg uzorka, jasno se uočava da mediji sa nešto manjim interesovanjem tretiraju pitanja iz domena spoljne politike. U četvrtom kvartalu, inostrani politički akteri čine 46.43% svih političkih aktera, u odnosu na 53.56% učestalosti pojavljivanja domaćih političkih aktera.

Privredni akteri u četvrtom kvartalu 2018. čine 5.92% ukupnog uzorka aktera, što, u odnosu na prethodno tromeseče, predstavlja smanjenje od oko 2.46% ili, izraženo u apsolutnim brojevima, 250 pojavljivanja (videti tabelu 51 i tabelle 82–84).

Tabela 82. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja **individualnih domaćih privrednih/ekonomskih aktera**

Privredni akteri - individualno	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Dragan Šolak	23	8.55	0	0.00	15	65.22	8	34.78
Dušan Bajatović	12	4.46	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Miroslav Mišković	9	3.35	0	0.00	8	88.89	1	11.11
Zoran Drobnjak	6	2.23	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Nebojša Atanacković	6	2.23	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Srđan Milovanović	5	1.86	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Marko Čadež	5	1.86	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Dmitar Đurović	5	1.86	0	0.00	1	20.00	4	80.00
Blagoje Spaskovski	5	1.86	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Predrag Ćulibrk	4	1.49	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Milorad Grčić	3	1.12	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Marko Mišković	3	1.12	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Zoran Babić	3	1.12	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	180	66.91	1	0.56	158	87.78	21	11.67
total	269	100.00	1	0.37	231	85.87	37	13.75

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 83. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja **kolektivnih domaćih privrednih/ekonomskih aktera**

Privredni akteri - kolektivno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Telekom Srbija	28	6.06	4	14.29	24	85.71	0	0.00
Gasprom njeft	15	3.25	2	13.33	13	86.67	0	0.00
Putevi Srbije	15	3.25	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Elektroprivreda Srbije	14	3.03	0	0.00	14	100.00	0	0.00
SBB	13	2.81	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Koridori Srbije	12	2.60	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Aerodrom Nikola Tesla	11	2.38	0	0.00	11	100.00	0	0.00
RTB Bor	11	2.38	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Lidl	10	2.16	4	40.00	6	60.00	0	0.00
Privredna komora Srbije	9	1.95	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Železnice Srbije	9	1.95	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Srbijagas	8	1.73	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Vensi erports	8	1.73	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Kokakola	8	1.73	0	0.00	6	75.00	2	25.00
Er Srbija	7	1.52	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Komercijalna banka	7	1.52	0	0.00	7	100.00	0	0.00
PKB	6	1.30	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Železara Smederevo	5	1.08	0	0.00	5	100.00	0	0.00
NIS	5	1.08	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Aerodrom Konstantin Veliki	4	0.87	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Energoprojekt	4	0.87	0	0.00	4	100.00	0	0.00
NALED	4	0.87	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Delez	3	0.65	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Azotara Pančevo	3	0.65	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dajners	3	0.65	0	0.00	2	66.67	1	33.33
JKP Infostan	3	0.65	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Petrohemija	3	0.65	1	33.33	2	66.67	0	0.00
Simens	3	0.65	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Merkator S	3	0.65	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Saobraćajni institut CIP	3	0.65	0	0.00	3	100.00	0	0.00

Delta holding	3	0.65	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Telenor	3	0.65	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	219	47.40	3	1.37	205	93.61	11	5.02
total	462	100.00	14	3.03	432	93.51	16	3.46

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 84. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih aktera iz međunarodnih finansijskih institucija

MMF/Svetska banka	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
MMF	17	53.13	0	0.00	15	88.24	2	11.76
Svetska banka	7	21.88	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Kristin Lagard	3	9.38	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	5	15.63	0	0.00	5	100.00	0	0.00
total	32	100.00	0	0.00	30	93.75	2	6.25

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Pored već pominjanih političkih i privrednih aktera, protagonisti naslovica su i razni drugi društveni akteri, koji na različite načine utiču na socijalne i političke prilike unutar društva Srbije. Na osnovu prikupljene empirijske građe mi smo ih podelili na:

(a) predstavnike samostalnih i nezavisnih vladinih tela i institucija (videti **tabelu 85**), (b) analitičare²⁰ političkih, društvenih, ekonomskih, bezbednosnih i drugih prilika (**tabele 86, 87 i 88**), (c) predstavnike Srpske pravoslavne crkve i drugih verskih organizacija²¹ (**tabele 89 i 90**), (d) aktere iz medija (**tabela 91**), (e) predstavnike pravosudnih organa (**tabele 92**), (f) advokate i protagoniste različitih sudskih postupaka (**tabele 93 i 94**), i (h) protagoniste medijskih i sportskih afera (**tabela 95 i 96**) i (i) aktere iz prošlosti (**tabela 97**).

20 Za više podataka o zastupljenosti pojedinih analitičara na naslovnicama različitih medija iz našeg uzorka videti **tabele 109 – 115** u Apendiksu.

21 Za više podataka o zastupljenosti pojedinih predstavnika Srpske pravoslavne crkve i drugih verskih organizacija na naslovnicama različitih medija iz našeg uzorka videti **tabele 116 – 122** u Apendiksu.

Tabela 85. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera: **predstavnici nezavisnih tela**

Nezavisna tela	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Fiskalni savet	16	19.05	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Rodoljub Šabić	12	14.29	0	0.00	11	91.67	1	8.33
REM	10	11.90	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Zoran Pašalić	8	9.52	0	0.00	7	87.50	1	12.50
Agencija za borbu protiv korupcije	8	9.52	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Državna revizorska institucija	5	5.95	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Pavle Petrović	4	4.76	0	0.00	4	100.00	0	0.00
ostali	21	25.00	0	0.00	21	100.00	0	0.00
total	84	100.00	0	0.00	82	97.62	2	2.38

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Posebnu ulogu u tekstovima na naslovnim stranama medija iz uzorka imaju analitičari (stručnjaci) (videti **tabele 86, 87 i 88**), a mediji ih tretiraju u neutralnom kontekstu čak 99.33% tekstova. Tokom čitavog četvrtog kvartala 2018. godine, analizirane dnevne novine su u značajnoj meri promovisale stavove ovih stručnjaka, tako da je njihovo mišljenje bilo zastupljeno 601 puta.²² Najveće učešće i broj zastupljenih analitičara zabeležen je u dnevnom listu *Informer* (181 pojavljivanja). Za ostale podatke videti **tabelu 86**.

22 Ovo je primetan porast u odnosu na prethodni kvartal kada su analitičari na naslovcama analiziranih dnevnih novina bili prisutni u 568 napisa, a značajan u odnosu na drugi kvartal kada je prisustvo analitičara zabeleženo u 390 napisa.

Tabela 86. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovcama u različitim medijima iz uzorka istraživanja

Medij/analitičari	broj	%
Informer	181	30.12%
Kurir	88	14.64%
Politika	84	13.98%
Danas	82	13.64%
Blic	77	12.81%
Večernje novosti	45	7.49%
Alo!	44	7.32%
total	601	100.00%

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 87. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **analitičari**

Analitičari	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Dragomir Andđelković	47	7.82	0	0.00	47	100.00	0	0.00
Bojan Klačar	20	3.33	0	0.00	20	100.00	0	0.00
Dejan Vuk Stanković	18	3.00	0	0.00	18	100.00	0	0.00
Nebojša Krstić	15	2.50	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Božidar Spasić	15	2.50	1	6.67	14	93.33	0	0.00
Vladislav Jovanović	14	2.33	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Branko Radun	14	2.33	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Ljuban Karan	13	2.16	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Boban Stojanović	11	1.83	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Dragan Đukanović	11	1.83	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Orhan Dragaš	10	1.66	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Živadin Jovanović	9	1.50	1	11.11	8	88.89	0	0.00
Marko Matić	9	1.50	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Zoran Milivojević	9	1.50	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Aleksandar Popov	9	1.50	0	0.00	9	100.00	0	0.00

Veselin Šlivančanin ^{<?>}	9	1.50	1	11.11	8	88.89	0	0.00
Ljubodrag Savić	9	1.50	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Ratko Božović	8	1.33	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Cvjetin Milivojević	8	1.33	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Vlade Radulović	8	1.33	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Mario Spasić	8	1.33	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Marko Nicović	8	1.33	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Dušan Janjić	7	1.16	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Milojko Arsić	7	1.16	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Toma Fila	7	1.16	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Zoran Stojiljković	7	1.16	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Mlađen Kovačević	7	1.16	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Dževad Galić jašević	6	1.00	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Milan Petrić	6	1.00	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Aleksandar Radić	6	1.00	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Ljubomir Madžar	6	1.00	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Vladimir Pejić	5	0.83	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Saša Borojević	5	0.83	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Milan Kovačević	5	0.83	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Božidar Delić	5	0.83	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Obrad Kesić	5	0.83	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Zoran Dragišić	4	0.67	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Jovo Bakić	4	0.67	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Dragan Dobrašinović	4	0.67	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Mahmud Bušatlija	4	0.67	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Goran Rodić	4	0.67	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Nemanja Nenadić	4	0.67	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Božidar Prelević	4	0.67	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Ivan Ninić	4	0.67	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Ivan Nikolić	3	0.50	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dimitrije Kalezić	3	0.50	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Draško Đenović	3	0.50	0	0.00	3	100.00	0	0.00

Dragovan Milićević	3	0.50	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Vladimir Vučetić	3	0.50	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Zoran Ivošević	3	0.50	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Danilo Šuković	3	0.50	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	182	30.28	1	0.55	181	99.45	0	0.00
total	601	100.00	4	0.67	597	99.33	0	0.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tokom 2018. godine na naslovnim stranama mišljenja i stavove analitičara najdoslednije je promovisao dnevni list *Informer*. Gotovo trećina tekstova iz našeg uzorka objavljenih u *Informeru* sadržala je stavove i mišljenja analitičara (31.19%) (videti **tabelu 88**).

Tabela 88. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama u različitim medijima iz uzorka istraživanja u četiri kvartala 2018. godine

Medij	broj	%
Informer	654	31.19
Danas	344	16.40
Kurir	281	13.40
Politika	262	12.49
Blic	230	10.97
Večernje novosti	168	8.01
Alo!	158	7.53
Total	2097	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar januar–mart 2018, Medijametar april–jun 2018, Medijametar jul–septembar 2018. i Medijametar oktobar–decembar 2018.

Tabela 89. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama u različitim medijima iz uzorka istraživanja

Medij/religija	broj	%
Politika	100	37.74%
Večernje novosti	66	24.91%
Kurir	30	11.32%
Alo!	27	10.19%
Danas	24	9.06%
Informer	12	4.53%
Blic	6	2.26%
total	265	100.00%

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 90. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera: predstavnici SPC i drugih verskih organizacija

Religija	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	neg-a-tivan	%
SPC	50	18.87	2	4.00	48	96.00	0	0.00
Patrijarh Irinej	38	14.34	1	2.63	36	94.74	1	2.63
Amfilohije, mitropolit crnogorsko-primorski	25	9.43	0	0.00	25	100.00	0	0.00
Ruska pravoslavna crkva	14	5.28	1	7.14	13	92.86	0	0.00
Mitropolija crnogorsko-pri-morska	12	4.53	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Kiril, patrijarh moskovski i cele Rusije	7	2.64	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Vartolomej, cari-gradski patrijarh	6	2.26	0	0.00	4	66.67	2	33.33
Crnogorska pravoslavna crkva	6	2.26	0	0.00	3	50.00	3	50.00
Miraš Dedeić	4	1.51	0	0.00	1	25.00	3	75.00
Teodosije, vladika	4	1.51	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Patrijarh Pavle	4	1.51	1	25.00	3	75.00	0	0.00

Islamska zajedniča u Srbiji	4	1.51	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Alojzije Stepinac	3	1.13	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Porfirije, mitropolit zagrebačko-ljubljanski	3	1.13	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Irinej, vladika bački	3	1.13	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	82	30.94	1	1.22	78	95.12	3	3.66
total	265	100.00	6	2.26	246	92.83	13	4.91

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 91. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera iz medija²³

Mediji	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Dragan J. Vučićević	24	5.73	0	0.00	21	87.50	3	12.50
RTS	19	4.53	0	0.00	15	78.95	4	21.05
NUNS	15	3.58	0	0.00	13	86.67	2	13.33
Dragan Bujošević	13	3.10	0	0.00	6	46.15	7	53.85
Danas	13	3.10	0	0.00	12	92.31	1	7.69
Informer	12	2.86	0	0.00	9	75.00	3	25.00
Ljiljana Smajlović	10	2.39	0	0.00	10	100.00	0	0.00
NDNV	10	2.39	0	0.00	9	90.00	1	10.00
Politika	10	2.39	1	10.00	9	90.00	0	0.00
Ilustrovana politika	10	2.39	0	0.00	6	60.00	4	40.00
NIN	9	2.15	0	0.00	9	100.00	0	0.00
UNS	9	2.15	0	0.00	8	88.89	1	11.11
Željko Mitrović	9	2.15	0	0.00	8	88.89	1	11.11
Slaviša Lekić	8	1.91	0	0.00	7	87.50	1	12.50
TV Pink	8	1.91	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Ivan Ivanović	8	1.91	0	0.00	6	75.00	2	25.00
Vreme	8	1.91	0	0.00	8	100.00	0	0.00

23 Predstavljeni su akteri koji su bili predmet pisanja drugih medija, odnosno medijske kuće o čijem su radu izveštavali drugi mediji.

TV Prva	8	1.91	0	0.00	8	100.00	0	0.00
TV O2	7	1.67	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Milomir Marić	7	1.67	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Milorad Vučelić	5	1.19	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Milan Jovanović	5	1.19	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Zoran Kesić	5	1.19	0	0.00	5	100.00	0	0.00
TV Studio B	5	1.19	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Jugoslav Ćosić	5	1.19	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Nedim Sejdinović	4	0.95	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Vladimir Ra-domirović	4	0.95	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Dragoljub Draža Petrović	4	0.95	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Tanjug	4	0.95	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Dušan Petričić	4	0.95	0	0.00	4	100.00	0	0.00
TV N1	4	0.95	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Milan Ćulibrk	4	0.95	0	0.00	4	100.00	0	0.00
BIRN	3	0.72	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Predrag Sarapa	3	0.72	0	0.00	3	100.00	0	0.00
RTV	3	0.72	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Gordana Suša	3	0.72	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Olja Bećković	3	0.72	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Kurir	3	0.72	0	0.00	1	33.33	2	66.67
ostali	131	31.26	2	1.53	114	87.02	15	11.45
total	419	100.00	3	0.72	366	87.35	50	11.93

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tokom prikupljanja empirijske građe, na naslovnicama je ponovo primećeno značajno prisustvo aktera u vezi sa aktivnostima pravosudnih i istražnih organa. Akteri iz ove grupacije su prikazani u tabelama 92–94 kao predstavnici pravosudnih organa (201), advokati (86) i drugi protagonisti aktuelnih ili završenih sudske/istražnih postupaka (48).

Tabela 92. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera: **predstavnici pravosudnih organa**

Pravosuđe	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Apelacioni sud u Beogradu	26	12.94	0	0.00	26	100.00	0	0.00
Tužilaštvo za organizovani kriminal	23	11.44	0	0.00	23	100.00	0	0.00
Više javno tužilaštvo u Beogradu	19	9.45	0	0.00	18	94.74	1	5.26
Viši sud u Beogradu	12	5.97	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Komora izvršitelja	10	4.98	0	0.00	8	80.00	2	20.00
Tužilaštvo za ratne zločine	9	4.48	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Vladimir Vukčević	7	3.48	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Specijalno tužilaštvo za organizovani kriminal	6	2.99	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Upravni sud	5	2.49	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Visoki savet sud-stva	5	2.49	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Vrhovni kasacioni sud	4	1.99	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Ustavni sud	4	1.99	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Specijalni sud u Beogradu	3	1.49	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	68	33.83	0	0.00	60	88.24	8	11.76
total	201	100.00	0	0.00	189	94.03	12	5.97

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 93. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **advokati**²⁴

Advokati	broj	%	pozi-tiv'an	%	neu-tralan	%	nega-tiv'an	%
Vladimir Gajić	4	4.65	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Predrag Savić	4	4.65	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Goran Petroni-jević	4	4.65	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Dragoslav Miša Ognjanović	3	3.49	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Nebojša Vlajić	3	3.49	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	68	79.07	0	0.00	68	100.00	0	0.00
total	86	100.00	0	0.00	86	100.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 94. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **akteri sudskih postupaka i istraga**

Protagonisti istražnih i sudskih postupaka	broj	%	pozi-tiv'an	%	neu-tralan	%	nega-tiv'an	%
Darko Šarić	6	12.50	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Željko Ražnatović Arkan	5	10.42	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Rodoljub Radulović Miša Banana	4	8.33	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Branko Lazarević	3	6.25	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Aleksandar Stanković Sale Mutavi	3	6.25	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Milorad Ulemek Legija	3	6.25	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Luka Bojović	3	6.25	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	21	43.75	0	0.00	20	95.24	1	4.76
total	48	100.00	0	0.00	47	97.92	1	2.08

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

²⁴ Pojedini advokati su u tekstovima medija iz uzorka imali ulogu analitičara, te su stoga prikazani u toj grupi aktera.

U **tabeli 95** prikazani su svi akteri koje su mediji iz uzorka povezivali sa ubistvom pevačice Jelene Marjanović, kao i članovi njene porodice, poznanici i prijatelji. Ovi akteri su na naslovnim stranama u četvrtom kvartalu 2018. godine bili prisutni u 73 pojavljivanja. Važno je napomenuti da ovaj slučaj, iako nema značajnih pomaka u njegovom razrešenju, opstaje na naslovnicama od aprila 2016. godine, kada se ubistvo i dogodilo.

Tabela 95. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **“Ubistvo Jelene Marjanović”**

Ubistvo Jelene Marjanović	broj	%	pozi-tiv'an	%	neu-tralan	%	nega-tiv'an	%
Jelena Marjanović	25	34.25	0	0.00	25	100.00	0	0.00
Zoran Marjanović	24	32.88	0	0.00	20	83.33	4	16.67
Jana Marjanović	14	19.18	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Nenad Šipka	3	4.11	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Zorica Marjanović	1	1.37	0	0.00	1	100.00	0	0.00
ostali	6	8.22	0	0.00	6	100.00	0	0.00
total	73	100.00	0	0.00	68	93.15	5	6.85

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 96. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera iz oblasti **sporta**

Sport	broj	%	pozi-tiv'an	%	neu-tralan	%	nega-tiv'an	%
FK Crvena zvezda	17	25.37	3	17.65	14	82.35	0	0.00
FK Partizan	7	10.45	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Zvezdan Terzić	4	5.97	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Slaviša Kokeza	4	5.97	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Nebojša Čović	3	4.48	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	32	47.76	6	18.75	25	78.13	1	3.13
total	67	100.00	9	13.43	57	85.07	1	1.49

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 97. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera iz prošlosti

Prošlost	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	nugativan	%
Josip Broz Tito	29	74.36	0	0.00	29	100.00	0	0.00
Milan Nedić	2	5.13	0	0.00	2	100.00	0	0.00
ostali	8	20.51	1	12.50	6	75.00	1	12.50
total	39	100.00	1	2.56	37	94.87	1	2.56

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

NEIMENOVANI IZVORI

U izabranim tekstovima sa naslovnih strana medija iz uzorka, neimenovani izvori su, kao i u svim prethodnim kvartalima, drugi akter prema učešću. Ovoga puta prisutno je 333 pojavljivanja anonimnih izvora, odnosno 14.39% napisa, što predstavlja umanjenje za 2.78% u odnosu protekli kvartal (17.17%).

Široka upotreba neimenovanih izvora precizno je ustanovljena zahvaljujući načinu kvantifikacije anonimnih izvora, koji primenjujemo od drugog izdanja Medijametra, tako što na taj način nisu klasifikovani samo izvori koje je sam medij definisao kao neimenovane, već i svi oni koji obezbeđuju informacije koje nije moguće proveriti, bez obzira na način na koji su uvedeni u tekst. Naravno, ova zastupljenost informacija dobijenih od anonimnih izvora pre govori o maniru prilikom izveštavanja sedam medija iz uzorka, nego o stvarnoj potrebi zaštite identiteta osoba koje obezbeđuju određena saznanja.

Kako Mat Carlson u svojoj knjizi "Pod uslovima anonimnosti" kaže: "Novinarstvo je utkano u okruženje i na njega se oslanja, što znači da nikada ne može biti nezavisni posmatrač, kako se tvrdi... Na ovu vrstu nedoumica može se bolje odgovoriti ukoliko se kulturi neimenovanih izvora pristupi kao kulturi. Ovakav stav pomera istraživanje o nezavisnim izvorima dalje od frekventnosti i načina primene ka pitanjima značenja koja delimo i obrazaca kolektivne interpretacije između novinara, izvora i publike. Obezbeđivanje anonimnosti nije samo pitanje tehnika. Zapravo, to je zahtev za određenim načinom zamišljanja odnosa između ove tri strane."²⁵

Novinska forma koja sadrži najveći broj i učešće informacija dobijenih od neimenovanih izvora je izveštaj. Od 1803 teksta napisana u ovoj formi, 313 ili 17.36% sadrži anonimne izvore (**tabela 98**).

Tabela 98. – Učešće "neimenovanih izvora" u svim novinskim formama, u sedam medija iz uzorka

Žanr	ukupan broj tekstova	neimenovani izvori	%
izveštaj	1803	313	17.36
članak	112	15	13.39
reportaža	28	1	3.57
vest	32	1	3.13
komentar	138	2	1.45
intervju	190	1	0.53
drugo	11	0	0.00
total	2314	333	14.39

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Najveći broj, kao i učešće napisa koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora, u odnosu na ukupan broj objavljenih tekstova, beleži se u Blicu (26.91% ili 67 tekstova). Slede Informer (26.01% - 58), Alo! (22.37% - 49), Kurir (17.3% - 32), Večernje novosti (9.43% - 38), Politika (8.8% - 49) i Danas (8.37% - 40) (**tabela 99**).

Tabela 99. – Učešće "neimenovanih izvora" prema analiziranim medijima

Medij	ukupan broj tekstova	neimenovani izvori	%
Blic	249	67	26.91%
Informer	223	58	26.01%
Alo!	219	49	22.37%
Kurir	185	32	17.30%
Večernje novosti	403	38	9.43%
Politika	557	49	8.80%
Danas	478	40	8.37%
total	2314	333	14.39%

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tokom 2018. godine, sedam analiziranih medija je u 17.47% (1528) tekstova sa naslovnih strana koristilo anonimne izvore. Najviše je ovakav način dobavljanja informacija koristio dnevni list Informer (32.2% ili 266 tekstova), dok je najmanje anonimnih izvora bilo na naslovnicama Politike (8.42%). U odnosu na 2017. godinu, mediji su tokom 2018. u svojim tekstovima navodili oko 6.5% manje anonimnih izvora. Broj i učešće neimenovanih izvora u ostalim medijima videti u **tabeli 100**.

25 M. Carlson, *On the condition of anonymity*, Urbana, Chicago, Springfield, University of Illinois Press, 2011, 7

Tabela 100. – Učešće “neimenovanih izvora” prema analiziranim medijima u sva četiri kvartala 2018.

Medij	ukupan broj tekstova	neimenovani izvori	%
Informer	826	266	32.20
Alo!	836	206	24.64
Večernje novosti	1399	208	14.87
Kurir	891	193	21.66
Blic	970	261	26.91
Danas	1790	223	12.46
Politika	2032	171	8.42
total	8744	1528	17.47

Izvor: Istraživanje Medijametar januar–mart 2018, Medijametar april–jun 2018, Medijametar jul–septembar 2018 i Medijametar oktobar–decembar 2018.

Najveći broj tekstova koji sadrže informacije anonimnih izvora (87) zabeležen je kada je tema teksta bila u vezi sa političkim životom u Srbiji, međutim najveće učešće neimenovanih izvora u odnosu na ukupan broj tekstova objavljenih o nekoj temi ponovo je uočeno kada su u pitanju napisi koji govore o kriminalu – oko 43% (više informacija u **tabeli 101**).

Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora, prema pet najzastupljenijih tema, u svakom od sedam analiziranih medija, mogu se videti u Apendiks u **tabelama 123-129**.

Tabela 101. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama, u sedam medija iz uzorka²⁶

Tema/svi mediji	ukupan broj tekstova	neimenovani izvori	%
politički život u Srbiji	433	87	20.09%
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	434	77	17.74%
privreda	105	23	21.90%
regionalna saradnja/odnosi u regionu	163	16	9.82%
Rusija/odnos prema Rusiji	42	9	21.43%
kriminal	21	9	42.86%
međunarodni odnosi	82	8	9.76%
ubistvo pevačice Jelene Marijanović	25	7	28.00%
pitanja vere, crkva, religija	42	7	16.67%
mediji/sloboda medija	85	6	7.06%
ekonomija	54	6	11.11%

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

26 Prikazano je deset tema sa najvećim brojem neimenovanih izvora.

Zaključak

Teme kojima su se bavili štampani mediji na svojim naslovnim stranama tokom četvrtog kvartala 2018. godine u izvesnoj meri odstupaju od uobičajene matrice. Kosovska tematika i unutarpolitička previranja, ovoga puta, nadjačale su sve druge teme izrazito važne za naše društvo. Povećanje interesovanja medija za rešavaje pitanja Kosova i povišene emocije prisutne u izveštavanju o toj temi, proizvele su dodatni maligni zaplet u medijskoj realnosti društva Srbije. To je još jednom, na dramatičan način, otvorilo pitanje nepoštovanja i daljeg obaranja profesionalnih standarda izveštavanja. Pojedini mediji su bez bilo kakve zadrške pisali o temama od značaja za društvo neprimerenim jezikom, budeći tako duhove iz prošlosti koje ne bi trebalo vraćati u javnu sferu.

Apendiks

Tabela 102. – Uzorak Alo!

Alo!	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovniči	219
Ukupan broj tekstova na naslovniči koji nisu selektovani	244
Ostalo	6834
Total	7297

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 103. – Uzorak Blic

Blic	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovniči	249
Ukupan broj tekstova na naslovniči koji nisu selektovani	263
Ostalo	7636
Total	8148

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 104. – Uzorak Danas

Danas	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	478
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	85
Ostalo	6996
Total	7559

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 105. – Uzorak Informer

Informator	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	223
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	256
Ostalo	5724
Total	6203

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 106. – Uzorak Kurir

Kurir	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	185
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	181
Ostalo	7491
Total	7857

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 107. – Uzorak Politika

Politika	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	557
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	223
Ostalo	7644
Total	8424

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 108. – Uzorak Večernje novosti

Večernje novosti	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	403
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	203
Ostalo	8909
Total	9515

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 109. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama: Alo!

Alo!	broj	%
Dragomir Andelković	8	18.18
Branko Radun	4	9.09
Božidar Spasić	4	9.09
Vlade Radulović	3	6.82
Dževad Galijašević	3	6.82
Nebojša Krstić	3	6.82
Toma Fila	2	4.55
Veselin Šljivančanin	2	4.55
Orhan Dragaš	2	4.55
ostali	13	29.55
total	44	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 110. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama: Blic

Blic	broj	%
Bojan Klačar	10	12.99
Aleksandar Popov	8	10.39
Dragan Đukanović	8	10.39
Boban Stojanović	5	6.49
Cvijetin Milivojević	4	5.19
Dušan Janjić	3	3.90
Veselin Šljivančanin	3	3.90
Zoran Stojiljković	2	2.60
Božidar Prelević	2	2.60
Mlađen Kovačević	2	2.60
Dragomir Anđelković	2	2.60
Ljubomir Madžar	2	2.60
ostali	26	33.77
total	77	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 111. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama: Danas

Danas	broj	%
Ratko Božović	6	7.32
Boban Stojanović	6	7.32
Bojan Klačar	6	7.32
Jovo Bakić	4	4.88
Cvijetin Milivojević	3	3.66
Dragomir Anđelković	3	3.66
Zoran Ivošević	3	3.66
Danilo Šuković	3	3.66
Nebojša Krstić	3	3.66
Mahmud Bušatlija	2	2.44
Božidar Prelević	2	2.44
Dragovan Milićević	2	2.44
Mario Spasić	2	2.44
ostali	37	45.12
total	82	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 112. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama: Informer

Informér	broj	%
Ljuban Karan	10	5.52
Marko Matić	9	4.97
Nebojša Krstić	8	4.42
Dragomir Anđelković	7	3.87
Mario Spasić	6	3.31
Milan Petrić	6	3.31
Saša Borojević	5	2.76
Dejan Vuk Stanković	5	2.76
Božidar Delić	5	2.76
Živadin Jovanović	4	2.21
Božidar Spasić	4	2.21
Branko Radun	4	2.21
Zoran Milivojević	4	2.21
Orhan Dragaš	4	2.21
Toma Fila	4	2.21
Mlađen Kovačević	3	1.66
Ljubomir Madžar	3	1.66
Vladimir Pejić	3	1.66
Aleksandar Radić	3	1.66
Dragan Dobrašinović	3	1.66
ostali	81	44.75
total	181	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 113. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama: Kurir

Kurir	broj	%
Dragomir Anđelković	9	10.23
Božidar Spasić	7	7.95
Dejan Vuk Stanković	7	7.95
Marko Nicović	5	5.68
Zoran Milivojević	4	4.55
Branko Radun	4	4.55
Orhan Dragaš	4	4.55
Ivan Ninić	3	3.41
Živadin Jovanović	3	3.41
Vlade Radulović	3	3.41
Zoran Stojiljković	3	3.41
ostali	36	40.91
total	88	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 114. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama: Politika

Politika	broj	%
Dragomir Anđelković	8	9.52
Ljubodrag Savić	6	7.14
Vladislav Jovanović	4	4.76
Milojko Arsić	4	4.76
ostali	62	73.81
total	84	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 115. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama: Večernje novosti

Večernje novosti	broj	%
Dragomir Anđelković	10	22.22
Vladislav Jovanović	7	15.56
Dejan Vuk Stanković	4	8.89
ostali	24	53.33
total	45	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 116. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama: Alo!

Alo!	broj	%
Patrijarh Irinej	9	33.33
SPC	6	22.22
Amfilohije, mitropolit crnogorsko-primorski	3	11.11
ostali	9	33.33
total	27	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 117. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama: Blic

Blic	broj	%
SPC	3	50.00
Patrijarh Irinej	2	33.33
Amfilohije, mitropolit crnogorsko-primorski	1	16.67
total	6	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 118. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama: Danas

Danas	broj	%
SPC	5	20.83%
Kiril, patrijarh moskovski i cele Rusije	2	8.33%
Ruska pravoslavna crkva	2	8.33%
Patrijarh Irinej	2	8.33%
Patrijarh Pavle	2	8.33%
ostali	11	45.83%
total	24	100.00%

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 119. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama: Informer

Informer	broj	%
SPC	3	25.00
Amfilohije, mitropolit crnogorsko-primorski	2	16.67
Patrijarh Irinej	2	16.67
Porfirije, mitropolit zagrebačko-ljubljanski	1	8.33
Kiril, patrijarh moskovski i cele Rusije	1	8.33
ostali	3	25.00
total	12	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 120. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama: Kurir

Kurir	broj	%
Amfilohije, mitropolit crnogorsko-primorski	6	20.00
SPC	6	20.00
Patrijarh Irinej	5	16.67
Ruska pravoslavna crkva	2	6.67
Vartolomej, carigradski patrijarh	2	6.67
ostali	9	30.00
total	30	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 121. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama: Politika

Politika	broj	%
SPC	15	15.00
Patrijarh Irinej	10	10.00
Mitropolija crnogorsko-primorska	6	6.00
Ruska pravoslavna crkva	6	6.00
Amfilohije, mitropolit crnogorsko-primorski	5	5.00
Islamska zajednica u Srbiji	4	4.00
Crnogorska pravoslavna crkva	2	2.00
Patrijarh Pavle	2	2.00
Alojzije Stepinac	2	2.00
ostali	48	48.00
total	100	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 122. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama u dnevnom listu: Večernje novosti

Večernje novosti	broj	%
SPC	12	18.18
Patrijarh Irinej	8	12.12
Amfilohije, mitropolit crnogorsko-primorski	7	10.61
Mitropolija crnogorsko-pri-morska	6	9.09
Ruska pravoslavna crkva	4	6.06
Vartolomej, carigradski patri-jarh	4	6.06
Crnogorska pravoslavna crkva	3	4.55
Miraš Dedeić	3	4.55
ostali	19	28.79
total	66	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 123. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama: Alo!

Tema/Alo!	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
politički život u Srbiji	20	37.04	54
Kosovo/odnosi Beogra-da i Prištine	7	12.73	55
privreda	6	60.00	10
regionalna saradnja/odnosi u regionu	3	17.65	17
pitanja vere, crkva, re-ligija	3	42.86	7

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 124. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama: Blic

Tema/Blic	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
politički život u Srbiji	20	31.25	64
Kosovo/odnosi Beogra-da i Prištine	20	35.71	56
privreda	4	26.67	15
socijalna pitanja/soci-jalna politika	4	40.00	10
kriminal	3	60.00	5

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 125. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama: Danas

Tema/Danas	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
politički život u Srbiji	11	6.88	160
Kosovo/odnosi Beogra-da i Prištine	11	23.91	46
privreda	5	18.52	27
Rusija/odnos prema Rusiji	2	66.67	3
NATO/NATO integracije	1	50.00	2

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 126. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama: Informer

Tema/Informer	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
politički život u Srbiji	18	33.96	53
Kosovo/odnosi Beogra-da i Prištine	12	23.08	52
vojska	5	71.43	7
privreda	3	30.00	10
SAD/odnos prema SAD	3	75.00	4

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 127. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama u listu: Kurir

Tema/Kurir	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
politički život u Srbiji	12	24.00	50
kriminal	4	66.67	6
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	2	5.71	35
korupcija	2	40.00	5
zakonodavna akivnost	2	100.00	2

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 128. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama: Politika

Tema/Politika	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	10	12.50	80
međunarodni odnosi	4	11.11	36
regionalna saradnja/odnosi u regionu	4	11.43	35
energetika	3	18.75	16
poljoprivreda	2	33.33	6

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

Tabela 129. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama: Večernje novosti

Tema/Večernje novosti	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	15	13.64	110
regionalna saradnja/odnosi u regionu	4	9.30	43
politički život u Srbiji	4	23.53	17
Rusija/odnos prema Rusiji	2	22.22	9
privreda	2	40.00	5

Izvor: Istraživanje Medijametar, oktobar – decembar 2018.

4

Diskurzivna
analiza

DEJAN VUK STANKOVIĆ

DISKURZIVNA ANALIZA

Fatalnost političkih sukoba i beskonačne varijacije osporavanja političkih protivnika

Visok nivo političke polarizacije, primat osporavanja nad bilo kojim drugim pristupom političkom akteru, konkretnoj inicijativi, odluci ili političkim potezu i kategorički oblik pisanja o određenoj konkretnoj temi glavne su karakteristike pisanja nedeljne štampe i uredničkih kolumni u dnevnim novinama. I u poslednjem kvartalu 2018. godine, pisanje štampanih medija, posebno nedeljnika, svedočanstvo je o raznovrsnosti pristupa, stavova, argumenata, stilskih figura i zaključaka koji se, što kontinuirano, što povremeno, pojavljuju u prilično dinamičnom medijskom prostoru u Srbiji.

Slike političkih aktera, interpretacija političkih, ekonomskih i drugih procesa i odluka, dominantno su negativni, tačnije takvi da se naglašavaju loše strane postupaka političkih aktera. Gotovo po nekom nepisanom pravilu, u tekstovima se kontinuirano poentira na negativnu motivaciju, razradu i ishode političkih odluka i procesa.

Stvarnost prikazana iz ugla nedeljne štampe kao radnu prepostavku ima politički i vrednosni nihilizam u odnosu na aktuelnu vlast, a sveopštu društveno-istorijsku i političko-ekonomsku dekadenciju kao rezultat upornog i neumornog novinarskog rada. Iako navedena ocena rada kritičkih medija nije ništa originalno, treba naglasiti da kritički diskurs posebno potencira dva izrazito negativna i politički provokativna momenta – ludilo i fašizam. Vlast i uopšte celokupno društveno stanje identificuje sa ludilom, nenormalnošću, odstupanjem od zdravog razuma, negacijom bilo kakvog smisla. S druge strane, politički poredak se brzo, lako i jednostavno označava kao fašistički. Uporedo sa novinarskim „brendiranjem“ sadašnjeg političkog poretka kao fašističkog, dodaju se i drugi izrazito vrednosno negativni epiteti, poput „anticivilizacijski“, „mafijaški“, „patološki“...

Takođe, primetno je poistovećivanje prakse sadašnje vlasti sa mehanizmima funkcionalisanja tajnih službi totalitarnih političkih poredaka, kao što su istočnonemački i sovjetski. Ovakav diskurs vrednosno-političke stigmatizacije, koja po pravilu zanemaruje činjenice, a počiva na negativnom emotivnom naboju kojim je bremenit određeni termin u političkom poretku, nastoji da uspostavi radikalnu distancu između pojmovnog određenja demokratije i prakse aktuelnog srpskog političkog poretka koji predvodi predsednik Srbije, Aleksandar Vučić.

Iracionalnost stvarnosti zajedno sa radikalno politički i moralno problematičnim i istorijskim opasnim tipom političkog poretka, kritički diskurs svodi na kontinuirano proizvođenje i reprodukciju propagandnih poruka i slika.

Tragovi političko-propagandnih narativa prisutni su kako na pisom takо i na vizuelnom nivou. Sugestivna fotografija i njen „potpis“ u vidu naslovne strane nekog nedeljnog lista, ili pak naslovna strana na likom političkog lidera opozicije ili angažovanog intelektualca čini okosnicu identiteta nedeljnih novina. Tekstovi povezani sa naslovnom stranom predstavljaju razradu njene poruke sa jasnim ciljem da je obrazlože, opravdaju i po potrebi preporuče kao osnovu za formiranje političkog mišljenja i delanja.

U centru kritičkih narativa je negativna opsesija Aleksandrom Vučićem, aktuelnim predsednikom Srbije, kome se iznova i trajno dodeljuju negativni epiteti, bez obzira na postupak koji učinio ili projekat koji je započeo. Moralna presuda i politička osuda prvog čoveka srpske politike figurira kao dokaz novinarske vrline i svojevrsni moralno-politički imperativ prvog reda. Kako bi dobio epitet profesionalca, novinar uvek i svuda mora tražiti, pokazati ili čak izmislieti neki nedostatak Vučićeve vladavine.

U svom pisanju novinar može biti eklektičan. Naime, novinarka ili novinarka, pa čak i redakcija ne moraju dosledno biti liberalni, levicarski i konzervativni. Ideološki profil teksta ili orientacija novina podložni su modifikaciji u zavisnosti od potrebe političkog trenutka. Jedino što je stalno i neumorno dovoditi u pitanje svaki potez predsednika Srbije ili nekog od njegovih najbližih saradnika. Tendencija „medijskog presinga po svakom pitanju“ primetna je i u pisanju o drugom akteru političkog života opoziciji, doduše u znatno manjem obimu i isključivo u negativnoj formi u provladinim dnevnim listovima.

Sadržinski posmatrano, tekstovi koji kritički preispituju opoziciju, njene kadrove, odluke i koncepciju imaju izrazito negativni naboј. Oni su prožeti moralizmom, patriotskim sumnjičenjem, i nameću zaključak o političkoj, moralnoj i svakoj drugoj vrsti nedozrelosti opozicije za složeni i rizični posao vođenja države i sprovođenja reformi u društvu.

Opšti zaključak o srpskim nedeljnim novinama i uredničkim kolumnama je nepromenjen. Slike političkih aktera su fiksirane i izrazito negativne. Osporavanje političkog konkurenta ili konkurenčije važnije je od afirmacije vlastitog stanovišta, dok je za novinara vrhunski domet pronaći i potencirati nelogičnost odluke, manjkavost nekog rešenja, relativizovati pozitivnu statistiku i naposletku,igrati na kartu angažovanog pisanja koje treba da politički podstakne nezadovoljne vlašću ili pak da učvrsti uverenje o moralnoj, političkoj ili svakoj drugoj nepodobnosti opozicije.

Mimo opštег zaključka o pristupu, argumentaciji, retorici i zaključcima novinarskih tekstova i intervjuja, analiza je konstatovala i potvrdila već neke jasno primetne konture rada štampanih medija.

U sferi štampanog novinarstva, pre svega među nedeljnicima, „zabranjenih“ i „nedodirljivih“ tema i stanovišta nije bilo. Pisalo se o svim značajnijim temama, na mnoštvo različitih, neretko, oštro sukobljenih načina i dijametalno suprotnih, polaznih tačaka. Ishod ovakve forme i sadržine novinarskog pisanja je živo prisustvo mnoštva različitih gledišta o identičnoj temi, bez obzira na to da li ona neposredno referiše na aktere, događaje ili na političke, ekonomske i šire društvene događaje.

Faktičko prisustvo političkog, vrednosnog i spisateljskog pluralizma svedočanstvo je postojanja slobode mišljenja i govora, odnosno slobode izražavanja, u ovom specifičnom, profesionalno i šire društveno-politički relevantnom, obliku novinarstva. Naime, moguće je objaviti, nacrtati šta god je autoru po volji i tako poslati raznorodne vrste poruka. Osim toga, zastupljene su razne političke orientacije, u

rasponu od radikalne desnice do levice. Rečju, u relevantnim, analiziranim nedeljnicima, nije prisutna ni cenzura ni autocenzura. Ova okolnost je važna, pre svega iz dva razloga koji, striktno gledano, nisu iz sfere politike.

Prvo, u Srbiji je u javnom polju moguće legitimisati bilo kakvo tvrđenje ili interpretativni model koji se odnosi na događaje, aktere i društveno-istorijske procese. Drugo, u domenu štampanih medija, ne postoji bilo kakva cenzura ili medijska diktatura koju sprovodi vlast ili bilo koji drugi centar moći. Treće, značaj i uticaj tekstova mnogo je veći nego što su tiraži dnevnih odnosno nedeljnih novina. Štaviše, opšte mesto je da tekstovi, intervju i uredničke kolumnе, odnosno, interpretativni kodovi imaju tendenciju i moć stalnog širenja na internetu, a neretko su, posledično, povod i značajan poticaj za mnogobrojne televizijske priloge ili intervju. Potrebno je naglasiti naročito dve karakteristike nedeljničke štampe.

Naime, u strukturi iste, primetan je značajan ideo intervjua kao novinarskog žanra. Sagovornici se biraju po političko-vrednosnom ključu koji, u gotovo apsolutnom obimu, korespondira sa orientacijom članova redakcije. Primetna je i izrazita sklonost ka ponavljanju izbora sagovornika, u cilju intenziviranja uticaja sadržaja poruke, u vrednosnom i političkom smislu. Neretko, reč je o ličnostima koje predstavljaju autoritete u svojim profesijama, ali i onima koji se sami predstavljaju takvima. Reč o neskrivenoj težnji da se popularnost koja je zastupljena u široj javnosti (pevača, glumaca, npr.) predstavi kao svojevrsna preporuka za njihov građanski stav, koji je, gotovo po pravilu, negativno intoniran protiv vlasti. Reč je o veštome transferu socijalne priznatosti u domen dnevne politike, tačnije propagandi koji ide „ruku pod ruku“ sa tzv. zastupničkim novinarstvom. Ovakvo modeliranje javnog prostora pretvara javnost u poprište stalnih i nikada završenih sporova visokog intenziteta. Sadržinski gledano, najveći broj poruka iz intervju (po pravilu, koncepcijski povezanih sa naslovnom stranom) ponavlja već pripremljenu političko-vrednosnu matricu uredivačkog kolegijuma nedeljnika ili dnevnih novina.

Ponavljanje medijske poruke je u srži njene kontrole u javnom prostoru. Ovo je druga važna karakteristika nedeljničke štampe. Ona ima značajan politički učinak – ishod je stvaranje ambijenta izraženih i zaoštrenih podela. Učestalost ponavljanja jedne iste poruke, saopštene od strane različitih sagovornika, stvara određeni obrazac mišljenja i reakcije kod čitalaca, formirajući relativno čvrsta uverenja kod njih. Fiksiranje slike o akteru ili događaju, jedno je od najčešćih sredstava u političko-propagandnom ratu. Fiksiranje slike (imidža) predstavlja postupak u kome i pomoću koga jedan akter ostaje „zamrznut“ u vremenu, tačnije „slikan“ u nekom ranijem političko-istorijskom trenutku, bez obzira na njegove moguće i stvarne transformacije i bitno promenjene političke, ekonomski, i šire socijalno-istorijske okolnosti.

Ova pseudo-intelektualna matrica, banalno pojednostavljuje stvarnosti, funkcioniše po principu dodeljenih uloga. Akteri su smešteni u javni prostor po modelu „dobrih“ i „loših“ momaka. Moralno i politički pozitivni atributi, pripisani su određenoj grupi političkih ličnosti i organizacija, koji su takvi u svakom istorijsko-političkom trenutku, dok su oni negativni, neopozivo i neupitno dodeljeni suprotnoj strani. U središtu sukoba u javno-političkom polju je manje i veće podela u medijsko-političkoj eliti. U duhu ovakve moralno-političke optike, proizlazi da su svi nedeljnici pristrasni. U svojoj pristrasnosti, oni su vrlo jasni i oštri, iz čega proističe i njihov iracionalni karakter.

Sukobljenost interpretacija događaja, procesa i aktera je takva da izvorna racionalnost u javnom polju,

primerena demokratski konstituisanoj javnosti, ne može da funkcioniše ni kao korisna iluzija, niti bilo kakvo regulativno načelo, u razvrstavanju tekstualno-vizuelne sadržine.

Svi mogu protiv svakog i svako to čini iz svojih, naglašeno „svojih“ razloga, koji su nesamerljivi u odnosu na stavove i argumente druge strane. Duh polemike u srpskim nedeljnim novinama, posebno u kolumnama i intervjuima, istinski je radikalni, odiše političkom defaminacijom oponenata i moralnom isključivošću prvog reda.

U isti mah, ponavljanje jedne iste poruke pokazuje značajan nivo hermetičnosti određene uređivačke politike. Iz ove vizure, lako se dolazi i do fiksiranja određene slike o akteru, procesu ili konkretnom događaju. Neprekidno ponavljanje jedne poruke i neskrivena težnja ka fiksiranju određene slike, pokazuje da je štampa bitna kao sredstvo političke komunikacije, tačnije da je jedan od aduta u stalnom komunikacijskom ratu među akterima političkog života u Srbiji. Hermetičnost pojedine novinarske redakcije pokazuje i da mediji retko poseduju otvorenost za raspravu o temi, već da šalju osuđujuću, a često i moralno „presuđujuću“ poruku o akterima, događajima i procesima.

Zatim, a to se posebno odnosi na nedeljnike, veoma važnu ulogu ima naslovna strana, koja je neretko strukturirana poput predizbornog plakata (na primer: fotografija izabranog sagovornika uz odabir najizrazitije/najdramatičnije/najsugestivnije poruke iz intervjuja, ili fotografija sa porukom koja nedvosmisleno usmerava čitaoca u pravcu poželjne i navodno jedine, interpretacije. Sličnu ulogu unutar nedeljnika, kao što je na primer *NIN*, ima karikatura. Upravo dinamično jedinstvo reči i slike dodatno pojačava snažnu političko-propagandnu poruku. Treća važna karakteristika natpisa u nedeljnicima i uredničkim kolumnama je smisaono i retoričko preklapanje stavova novinara i angažovane javnosti i neposrednih političkih aktera. Ova tendencija, pokazuje da su nedeljne novine veoma često samo „sofisticirani“ resurs u dnevopolitičkoj borbi stranaka, naročito kad je reč o sferi konstruisanja i održavanja njihovih medijskih slika.

Nedeljnike možemo klasifikovati na dva relevantna načina. Prema kriterijumu podele koji je uobičajen i najčešće prisutan u demokratskom društvu, oni bi trebalo da budu podeljeni na one bliske stanovištu vlasti ili pak na nedeljnike koji su umereno ili radikalno kritični prema istoj. Međutim, navedeni kriterijum podele ne može dosledno da se razvije u Srbiji, jer su svi nedeljnici u Srbiji delimično ili potpuno kritični prema vlasti. Među delimično kritične prema vlasti treba uvrstiti nedeljnik *Pečat*, koji krajnje otvoreno kritikuje evropsku spoljнополитичку orientaciju sadašnje Vučićeve vladavine. Ipak, ovaj nedeljnik pokazuje snažnu kritičku distancu prema moralnom kreditibilitetu, aksiološkom opredeljenju i političkim stavovima postpetotbarskih pobednika. S druge strane, nedeljnici poput *NIN-a*, *Vremena*, *Novog magazina* i *Nedeljnika* potpuno su kritični prema vlasti. Razlika koja je vidljiva, postoji u takozvanoj intonaciji kritike.

I dok u *Vremenu* i donekle *NIN-u* (posebno u domenu unutrašnje politike i ekonomije) postoji potpuna, konkretizovana i „žestoka“ kritika vlasti, dotle se u nedeljnicima, poput *Novog magazina* i *Nedeljnika*, ističe umereniji ton u izražavanju kritičkih stavova. Oni daleko manje „optužuju“ i „etiketiraju“ ličnosti, nego što je to slučaj sa dva, po mnogima najuticajnija srpska nedeljnika: *Vremenom* i *NIN-om*.

Na sličan način, nedeljnike možemo razvrstati prema njihovoj spoljнополитичkoj orientaciji. *Vreme*, *NIN*, *Novi magazin* i *Nedeljnik* karakteriše, u pretežnoj meri, evropska orientacija. S druge strane, nedeljnik

Pečat, više nego jasno ističe antizapadni i posledično proruski stav, koji treba da podupre nacionalistički diskurs koji je relevantno sličan dominantnom diskursu iz ratnih devedesetih godina dvadesetog veka.

Slika vlasti – autoritarna, nedemokratska, fašistička, ludačka, anticivilizacijska, amoralna, klijentelistička, koristi totalitarne mehanizme vladanja, bez rezultata u ekonomiji, lišena kompetencije za vođenje spoljne politike, patriotski sumnjiva.

Prikaz najkarakterističnijih poruka koje se o vlasti difuzno šire u nedeljnim novinama i uredničkim kolonama, treba započeti uvidom u širu sliku društveno-istorijske i političko-kulturne stvarnosti koja se formira u pomenutim medijima.

Opšta slika društva je negativno određena. Srpsko društvo je prikazano kao duboko i fatalno dekadentno, u njemu gotovo da ne postoji ništa napredno i prosvetljeno. Sve pojave i događaji su mahom moralno sporni, politički neprihvatljivi, većina poruka je lažna, sve što se događa je razorno po samu društvenu supstancu. Razume se, prepostavka je da je takva, u osnovi duboko sporna, stvarnost, proizvedena u moralno korumpiranom društvu i sa, na razne načine, nedoraslom elitom na vlasti. U stvaranju opšte negativne slike o Srbiji danas, indikativan je razgovor novinarke nedeljnika *NIN* Olje Bećković i akademika, poznatog pesnika i pozorišnog pisca, Ljubomira Simovića. Razgovor je interesantan zbog ne samo opšte nihilističke tendencije koja je duboko ukorenjena u srpskim opozicionim medijima, već i zbog svojevrsne intelektualno-verbalne „igrarije“ čiji je cilj da što je moguće više ocrni i vrednosno stigmatizuje sadašnje stanje u društvu :

Olja Bećković: "Verujem da imate neku kreativniju reč kojom opisujete stanje u kojem živimo nego što je 'nenormalno'. Koja bi to reč bila?"

Akademik Ljubomir Simović: "Da ćemo jednom živeti u normalnoj zemlji ponadao sam se tokom građanskih demonstracija u jesen i zimu devedeset šeste i devedeset sedme. Bila je to ogromna energija, koja je obećavala velike i odlučne promene. Da smo na pragu normalnosti verovao sam petog oktobra. Ali, pošto sam mesecima posle petog oktobra uzalud čekao da osvane šesti, video sam da od toga neće biti ništa. A da od toga neće biti ništa definitivno sam shvatio kad su ubili Đindžića. O onome što nam se događalo tokom devedesetih, i o onom što se, sve do današnjeg dana, događa u onom što je od ove zemlje ostalo, napisao sam veliki broj tekstova, koji su kasnije skupljeni u nekoliko knjiga. Naslovi tih knjiga mogu se čitati kao dijagnoza našeg stanja: *Galop na puževima*, *Novi galop na puževima*, *Guske u magli...* Toj reči koju od mene tražiš, a koja bi, kako kažeš, preciznije nego epitet 'nenormalno' opisala stanje u kome živimo, možda je najbliži naslov knjige *Titanik u akvarijumu*. Bojim se da smo mi upravo to."¹

¹ Ljubomir Simović, „Bićemo ljudi ili ovce,“ razgovor sa Oljom Bećković, *NIN*, br. 3547, str. 22-23

Dakle, sadašnje društveno-istorijsko stanje je sinonim ne samo za "ludilo", "nenormalnost", "patologiju", "istorijski regres", već i za ništo više od toga. Reč je o dubinskoj prepustenosti političkim i istorijskim parodoksima, nemoć da se učini iskorak, rečju, negaciju istorijskog smisla. Iracionalnost i dubinski stihiji karakter istorijsko-političke zbilje dočarava se i sklonosti ka da se beznadežnost istorijsko-političkog trenutka poveže sa teškim i brutalnim zatvorom, nalik Golom Otku, kazamatu nekadašnje komunističke partije u kome su sistematski likvidirani i mučeni partijski otpadnici i disidenti. Evokacija iskustva Golog Otoka deo je dijagnoze aktuelnog trenutka koja se kao sastavni element svake političke analize rekurenzivno javlja u svakom intervjuu brižljivo odabranih sagovornika.

U već etabliranom novinarsko-političkom ključu, u oceni sadašnjeg istorijsko-političkog trenutka kao dekadentnog, istorijski regresivnog i suštinski opasnog značajnog doprinos daje Tatjana Mandić Riganat, beogradска dramska spisateljica. U već poznatom maniru proizvođenja lažnih analogija i propagandističkih hiperbolica, ona nadahnuto tvrdi za sadašnje stanje u Srbiji sledeće: "To više nije Goli otok da se zna gde su ti neistomišljenici. Ovaj Goli otok obuhvata površinu cele zemlje koja je medijski pokrivena. Kolika je medijska pokrivenost, toliki je prostor za targetiranje ljudi."²

Svojevrsna "podrška" navedenom gledanju na tekuće prilike, tačnije političke aktere, socijalne, istorijske i političke procese i događaje, došla iz misli i reči kardiohirurga Boška Đukanovića koji je nalik prethodno citiranim sagovornicima kritičkog nedeljnika *NIN* ustvrdio sledeće: "Dotakli smo dno života, sve uz fanfare i vatromet. Ali, nazire se urušavanje ove vlasti, koja se pokazala potpuno nekompetentnom. U toku je ponižavanje sopstvenog naroda, kao, narod ne zna ništa o Muratu, sve to ide kroz urušavanje institucija i medijski teror. Ali, oni sami sebi seku odstupnicu. Stanje je neizdrživo, i ne zna se epilog, ne daj bože da bude ono što mnogima pada na pamet."³

U "dekadentnoj" političkoj zajednici koja nalikuje "Titaniku u akvarijumu" (Simović) ili "Golom Otku koji obuhvata površinu cele zemlje koja je medijski pokrivena" (Mandić-Riganat) ili "neizdrživom stanju u kome sto dotakli 'dno dna'" (Đukanović), ključni i jedini krivac je aktuelna vlast, tačnije njen prvi čovek Aleksandar Vučić. I poslednji kvartal 2018. godine nudi snažnu "eksploziju" negativnosti koja se u odnosu na Vučića, manifestuje se na gotovo beskonačno mnoštvo načina. Iako su varijacije brojne, postoji nekoliko momenata koji čine srž radikalno kritičkog diskursa.

Vlast je prikazana kao radikalno moralno i politički zla, tačnije kao diktatorska sa totalitarnim tendencijama, dubinski represivna, psihološki i moralno nedozrela, antidemokratska mafijaško-klijentelistička, ideološki bezbojna, korumpirana, nekompetentna, ekstremno manipulativna, netolerantna prema političkim neistomišljenicima, spoljopolitički nekompetentna, bez uspeha u evropskim integracijama, bez ekonomskih rezultata. Spisku negativnih epiteta, moguće je dodati još čitav niz manje ili više upečatljivih termina ili sintagmi, ali svako svi oni su negativno konotirani i vrednosno obojeni.

Zajednički imenitelj svih ovih negativnih označitelja je negativna opsesija Aleksandrom Vučićem. Ova opsesija poduprta je neretko problematičnim korišćenjem liberalno-demokratsko diskursa kao kritičkog standarda za evaluaciju principa, strukture, načina funkcionisanja i učinaka vlasti. Pregnantno određe-

² Tatjana Mandić Riganat, „Pretvorili su državu u Goli Otok,“ razgovor sa Oljom Bećković, *NIN*, br. 3536

³ Boško Đukanović, „Pohlepa će im doći glave,“ intervju sa Dragom Todorovićem, *Vreme*, br. 1455, str. 14

nje Vučića kao nedemokratskog i autoritarnog vladara, dao je Žarko Korać, nezavisni opozicioni poslanik u jednom od intervjuja nedeljniku *Novi magazin*:

"Srbija je prvi put posle Slobodana Miloševića dobila autoritarnog lidera. Između Miloševića i Vučića paralela je očigledna. Na onim prvim izborima, devedesete, pored slike svakog kandidata Socijalističke partije Srbije bila je Miloševićeva slika. To su neki ljudi zaboravili, mlađi naravno i ne znaju, znači tu su uvek bile dve slike. Kao kapo di tuti kapi. Danas je u Srpskoj naprednoj stranci isto – ne samo na državnim nego i na svim lokalnim izborima dominira Vučićeva slika. Slika lokalnih funkcionera gotovo da i nema, tako da je zapravo još i gore nego za vreme Miloševića. Vučić to, naravno, ne kaže izričito, ali nam suštinski jasno poručuje da je u Srbiji došao trenutak za prosvećeni apsolutizam. A kao što znate, na Balkanu od prosvećenog apsolutizma ostane samo apsolutizam. To se očituje u još jednoj stvari. Trenutni predsednik Srbije, ranije premijer, vrlo često govori o narodu, tj. o njegovoj nezahvalnosti, o tome da narod njega ne shvata, pa je on onda ljut na narod i slično. Tako da je Vučić gotovo stigao do onoga što se zove majestični plural, gde vladar govori o sebi u množini – 'mi', misleći na sebe i svoj narod. Ne znam nijednog političara za poslednjih 27 godina koji je rekao: evo, narod mi ne da, narod me ne razume. To je inače definicija klasičnog populizma, da između vlasta i naroda nema ničega, institucije su nepotrebne. Druga karakteristika aktuelnog stanja je da se, kao i u Miloševićevu vremenu, opozicija tretira kao izdajnička. I ne samo da je izdajnička nego i radi za strane službe. To govori visoki funkcijonер Službe državne bezbednosti, koji je, uzgred, poslanik Srpske napredne stranke u parlamentu, što nisam siguran da je u skladu sa propisima. I treće, što na neki način proizlazi iz prethodne dve karakteristike, u ovom trenutku mi imamo nastojanje jedne stranke, štaviše jednog čoveka, da praktično sve aspekte društveno-političkog života stavi pod svoju kontrolu."⁴

Identičnu semantičku i retoričku eksplikaciju svojih vrednosno-političkih stavova, ima i zamenica glavnog i odgovornog urednika nedeljnika *NIN*, Vesna Mališić koja pišući o političkom poretku kategorično tvrdi: "Srbija je faktički jednopartijska država sa prividom pluralizma, sa retkim oazama kritičke reči, sa strahom i autocenzurom koji se kao hobotnica šire, sa dirigovanim podrškama i naručenim aplauzima, u kojoj se nezadovoljstvo skriva i potiskuje izgovarajući se preživljavanjem. Previsoka je cena koju ovo društvo plaća da bi bilo dovoljno preparirano da prihvati ono što ne zna da je predsednik sve vreme želeo."⁵

I usputan osrv na stavove poslanika Žarka Koraća i novinarke Vesne Mališić, nedvosmisleno potvrđuje stav o relevantnoj isprepletanosti stavova političara opozicija i dela kritički nastrojenih novinara. Simbioza je i u pristupu, analizi, argumenzaciji, zaključku i vrednovanju sadašnjeg političkog poretku, pre svega njegove strukture, načina funkcionisanja i učinaka.

Mališićin i Koraćev narativ o predsedniku Srbije Aleksandru Vučiću, kao izrazito nedemokratskom vladaru, neskrivenih autoritarnih tendencija, nadopuje politički nadahnuto, već citirani akademik i pesnik Ljubomir Simović. On potencira bezmalo apsolutističke pretenzije sadašnjeg predsednika Srbije. Ono što je interesantno je da Simoviću, kao i Koraću i Mališićki nedostaje argumentativna osnova za tvrdnje. On jednostavno podrazumeva da je vlast Aleksandra Vučića suštinski određena željom za apsolutnom vladavinom, intencijom da dominira i doslovno porobljava sve sfere društva, ali žiru duhovnu

⁴ Žarko Korać, „Vučić od Đilasa pravi lidera,” intervju sa Mijatom Lakićevićem, 18.11.2018, *Novi magazin*, br. 392, str. 11
⁵ Vesna Mališić „Fatamorgana,” *NIN*, br. 3536, str. 3

ravan koja određuje bilo individuu, bilo kolektivitet. Politički insipirisani poeta, jedan od boljih u srpskoj književnosti poslednjih decenija, kazuje: "Odavno se zna da ima vladara koji misle da vlast nije vlast ako nije apsolutna, ako im ne da pravo da menjuju države, narode, jezike, istoriju, geografiju, klimu, prošlost, pa i samu budućnost! Ako se nađemo u situaciji da ono što je vlast za nas izabrala prihvatimo kao svoj izbor, moramo da budemo svesni da smo dovedeni u situaciju da biramo hoćemo li da ostanemo narod, ili da postanemo ovce."⁶

Da se kritički diskurs prema aktuelnoj vlasti gotovo izvesno približava, gotovo poistovećuje sa opozicionim diskursom devedesetih, potvrdiće i politički angažovani reditelj Janko Baljak. On smatra da između Vučića i Miloševića nema suštinske razlike, s tim što skreće pažnju da je aktuelni predsednik Srbije usavršio tehnike vladanja Slobodana Miloševića. Razume se nalik citiranim Žarku Koraću, akademiku Ljubomiru Simoviću, i rediteljki Tatjani Mandić Rigonat i Janko Baljak potencira nedemokratsku praksu Vučićeve vlasti.

U središtu Baljakovog kritičkog stava nalazi se izjednačavanje aktuelnog predsednika Srbije, Aleksandra Vučića i nekadašnjeg srpskog predsednika Slobodana Miloševića. Baljakovo insistiranja na jednakosti između ove dvojice političara je udaljeni eho kampanje podsećanja kojom su Demokratska stranka i Boris Tadić pobedili na izborima 2008. godine. Neinovativnost u pristupu i već poznati sadržaj političkog govora "antivučićevske Srbije": "Ono zbog čega je Vučić opasniji i žilaviji, verovatno i dugovečniji, jeste činjenica da je on usavršio taj Miloševićev sistem. Sve greške koje je Milošević uradio, Vučić se trudi da ne ponovi, jer je naučio dosta iz njih. To nas u ovom trenutku čini letargičnim, apatičnim, jer on ne daje puno konkretnog povoda dok ne izbjije pravo istinsko nasilje. A onda se broj ljudi na ulicama, kao što smo videli, značajno poveća. Puzajuća diktatura o kojoj sam u intervjuima govorio pre godinu i po dana pretvorila se, potpunom okupacijom medija, u otvorenu diktaturu koja postaje sasvim izvesna."⁷

Da podsećanje na devedesete godine prošlog veka nije usputna reminiscencija jednog kritički nastrojenog intelektualaca već predstavlja deo šire organizovane političke kampanje u kojoj neizmenično, gotovo "udarnički" učestvuju i političari opozicije. Tako Zdravko Ponoš, bivši načelnik Generalštaba Vojske Srbije i sadašnji funkcijonер Vojske Srbije, kaže: "Bilo je pitanje vremena kada će Vučić da se vrati na svoj izvorni vokabular zahvaljujući kojem je od Šešeljevog donosioca bureka i nosača stativa za kamere avanzovao u Miloševićevog ministra informisanja – još tada je licenciran za tituliranje stranih plaćenika i domaćih izdajnika u disciplini izbegavanja vlastite odgovornosti i prikrivanju nesposobnosti i neznanja. Uglavnom, reč je o populističkom maniru kojim se vlast služi da preparira javnost i učini je neosetljivom za predstojeću represiju režima prema političkim protivnicima."⁸

Sagu o represivnom karakteru vlasti i njenoj stalnoj tendenciji da proizvodi neprijatelje u političkom i javnom polju nadopunio je izdavač i pisac Gojko Božović, koji je u opširnom intervju nedeljniku *NIN*, Srbiju prikazao kao izrazito nedemokratsku zemlju u kojoj vlasti strah i teror vlasti, uprkos okolnosti da faktički nema ni zabranjenih organizacija, novina, web sajtova, televizija, ali ni političkih zatvorenika. Ipak, pomenute činjenice nisu Božoviću dovoljne. Njegova namera identična je nameri svih do sada citi-

⁶ Ljubomir Simović, „Bićemo ljudi ili ovce,” *NIN*, br. 3547, str. 22

⁷ Janko Baljak, „Nismo ni svesni koliko smo okupirani,” intervju sa Radmilom Stanković, *NIN*, br. 3548, str. 40

⁸ Zdravko Ponoš, „Vučić je guverner porobljene Srbije,” intervju sa Filipom Švarmom, *Vreme*, br. 1449, str. 6

ranih sagovornika nedeljnih listova ili autora tekstova. Treba ukinuti svaku primisao da sadašnja vlast u Srbiji ima bilo kakav demokratski legitimitet, bilo šta što je čini politički opravdanom u svetlu temeljnih liberalnih vrednosti i demokratskih procedura.

Aktuelna vlast je zapravo nalik modernim tiranijama, ona je zasnovana na strahu i teroru i besomučnoj dehumanizaciji političkih protivnika: "Srbijom više čak ne vlada ni Vučić, Srbijom vlada strah. Vučić je zaštitno lice tog straha i njegova personalizacija. U političkom poretku u kome se toliko mnogo ljudi plaši, dok su drugi u stanju pokornosti, apatije i političke pasivnosti, nema nikakvih mogućnosti za razvoj društva. Ako se na jednom mestu nalaze sve odluke, na kraju to ima loš ishod za sve. Najveći deo stanovništva između ličnog bankrota i kakvog-takvog života deli samo jedna plata. U tim okolnostima, lako manipulišete ljudima, pogotovo kada podgrevate neki oblik anestezije kroz rjalitije i tabloide. Oni i služe da anesteziraju mase kako se ne bi raspitivali o svom životu i o prilikama u kojima se nalaze. Ljudi moraju znati ako imamo kao glavni oblik političkog života vanredne konferencije za štampu, stalnu predizbornu kampanju, proizvodnju straha i neprijatelja, to se ne može na jednostavan način vratiti u regularan politički život. Ako se predsednik Republike svojim političkim protivnicima iz opozicije obraća kao lopovima, secikesama i kriminalcima, kako onda možete da zamislite regularnu političku utakmicu i smenu vlasti? Kako zamišljate da će taj predsednik koji se zakleo na Ustav takvim ljudima koje naziva lopovima, secikesama i ološem predati vlast sutra kada izgubi na izborima? A izbori se jednog dana moraju izgubiti. Ali ako proglašite političke protivnike za lopove ili secikese, kriminalce, narko-dilere... Vi njih dehumanizujete, isključujete iz istinske ljudske zajednice i poručujete da je protiv njih sve dozvoljeno, a da je vlast nesmenjiva. Da li su ljudi koji izgovaraju takve reči svesni šta govore? Vlast mora biti smenjiva. Nasiljem i kontrolom se mogu odložiti promene, ali se ne mogu beskrajno odlagati."⁹

Prilog tipologiji sadašnje vlasti predvođene Aleksandrom Vučićem dao je i iguman manastira Visoki Dečani sa Kosova, Sava Janjić. Njegov stav mogao bi se sažeti u sledeće – sadašnja vlast je gruba i uočljiva devijacija od demokratsko-liberalnog političkog poretka i prakse. Iguman Janjić u intervju ne-deljniku *N/N* kaže: "...Ovom teritorijom vlada poredak koji, s jedne strane ima prilično našminkanu fasadu tobožnje demokratije, ali to je samo kulisa iza koje funkcioniše sistem porodičnih i kriminalnih klanova koji kontrolisu sve aspekte društva i suvereno koriste kosovske institucije kao sredstva za očuvanje svoje vlasti. Demokratija je uvek rizik, jer u rukama oligarhijske bez moralnih skrupula može da postane otvorena diktatura. Uostalom zar se i Rimska imperija do kraja svoje istorije nije zvala Rimska republika? Zar nacisti u Nemačkoj nisu na vlast došli demokratskim putem?"¹⁰

Iz Janjićevih i Božovićevih reči lako se izvodi zaključak da sadašnja vlasti predstavlja, kao što je već rečeno, značajno i vidljivo odstupanje od demokratsko-liberalnog političkog poretka. Ovo odstupanje je duboko i fatalno, neotklonjivo i bezuslovno. Rečju, toliko da se politički poredak bez ikakvih ograda, identificuje kao fašistički.

Sintagma o fašističkom karakteru vlasti ponovio je više puta svaki autor kolumni i brojni sagovornici nedeljnih novina u Srbiji. Najupečatljiviji primer stigmatizacije vlasti optužbom za njen fašistički

9 Gojko Božović, „Srbijom ne vlada Vučić već strah,” intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, *N/N*, br. 3541, str. 45

10 Sava Janjić, „Oligarhija demokratiju pretvara u diktaturu,” intervju sa Oljom Bećković, *N/N*, br. 3543, str. 12

22. NOVEMBAR 2018. / BROJ 3543 / 299 RSD

ЗОРАН ЗАЕВ, ПРЕМИЈЕР МАКЕДОНИЈЕ
ГРУЕВСКИ НИЈЕ ЖРТВА
ПОЛИТИЧКОГ ПРОГОНА

НИН

ОЉА
БЕЋКОВИЋ

САВА
ЈАЊИЋ
**ОЛИГАРХИЈА
ДЕМОКРАТИЈУ
ПРЕТВАРА У
ДИКТАТУРУ**

0 3 5 4 3 >
9 77027 668002

Austria 4,00 EUR
France 3,50 EUR
Belgium 4,00 EUR
Crna Gora 2,99 EUR

Denmark 39,00 DKK
G. Britain 2,20 GBP
BiH 5 KM
Greece 3,00 EUR

Netherlands 4,00 EUR
Hrvatska 30,00 KN
Makedonija 249,00 DEN
Germany 4,00 EUR

Norway 45,00 NOK
Slovenija 4,00 EUR
Switzerland 6,00 CHF
Sweden 60,00 SEK

www.nin.co.rs
facebook.com/ninonline
twitter.com/NedeljnikNIN

NIN, 22. 10. 2018.

karakter, došao je od strane Dragana Đilasa, lidera Saveza za Srbiju. U trenutku izbijanja demonstracija zbog incidenta na tribini njegove političke grupacije u Kruševcu, krajem prošle godine, Đilas koji u autorском tekstu za nedeljnik *Vreme*, uprkos efikasnom hapšenju nasilnika i eksplisitnom izvinjenju vladajućeg SNS-a opoziciji, jarosno saopštava: "Ovo su demonstracije protiv vlasti koja ima ozbiljne obrise fašizma i koja je spremna na sve. Građane su na ulicu izvele spoznaja kako izgleda zemlja u kojoj žive i Borkova krvava glava, kao simbol nasilja kome nas režim izlaže svakog dana. Sve se oko nas raspada, kriminalci gospodare Srbijom, ljudi su u neviđenom strahu i presiji, i izlazak na beogradske ulice je njihov odgovor na to što nas lažu godinama, što nam prijatelji odlaze, što ne vide nikakvu perspektivu, što nisu sigurni kada hodaju ulicom ili sede u kafiću, što im ludaci stalno prete ratom... I što im na kraju krajeva svi ti vučići, vesići, stefanovići, vučićevi i ostali, prosti rečeno, vredaju inteligenciju."¹¹

Slično Đilasu, i karikaturista Predrag Korakšić Corax, pokušaće kroz aluziju koja ima snagu zle metafore o Hitleru i Gebelesu da prikaže Aleksandra Vučića za srpskog firera, a njegove sledbenike u Skupštini Srbije i drugim državnim organima kao ortodoksne faštiste. Tako povodom kritike lista *Danas* koju su izneli poslanici SNS u Skupštini, on kaže da se Vučić u svesti svojih sledbenika pojavljuje na isti način na koji se Hitler pojavljivao u glavama svojih fanatičnih i zlokobnih ideoloških pristalica. Njegova kritička alegorija na račun sadašnje vlasti i njenog prvog čoveka, raspoznaće se u sledećim rečenicama: "Gledao sam prenos Skupštine kada je poslanik Martinović govorio da list *Danas* vodi harangu protiv SNS-a 'nezabeleženu od vremena Gebelsa i Hitlera'. Odmah mi je palo na pamet da obrnem na drugu stranu i da poslanike koji se služe tim metodama nacrtam kao bebe ideologije koju pripisuju drugima. A onda je Aleksandar Martinović u Hitleru prepoznao Vučića?! Kako i zašto ja to ne razumem. Ja nisam nacrtao Vučića! To se u psihologiji zove 'frojdovska omaška'. To je ono što se desilo svima koji su prepoznali Vučića tamo gde ga nema. Martinović, Orlić, Vučević i svi ostali koji se ovih dana oglašavaju meni pripisuju ono što je zapravo u njihovim glavama."¹²

Kulminacija negativnog odnosa prema Vučiću i sadašnjoj vlasti, sadržana je stavu Dušana Petričića koji je sa moralističkim patosom označavao kao anticivilizacijskom, ali i kao oličenje destrukcije i sramote: „Hajde da pojednostavimo stvari, dve najbrojnije političke grupacije u ovom narodu su oni koje nije sramota i oni koje jeste sramota. Mene je sramota da sedim u kući dok ova prevarantska, mafijaška, prostačka i – da se ne lažemo – fašistička vlast, uništava poslednje atome normalnosti i elementarnih uslova da se diše i živi kao dostojanstveno biće. Crvenu liniju koja ih razdvaja od legitimnih političkih opcija prešli su pre nego što su došli na vlast. I krvave metalne šipke i košulje su relativno mali zločin. Postoje mnogo veći. Ubili su obrazovanje. Ubili su pravosuđe. Ubili su zdravstvo. Ubili su kulturu, umetnost. Ubili su parlament. Mnogo je velikih zločina. Za to će morati da odgovaraju. Borba protiv ove vlasti nije političko pitanje nego civilizacijsko.“¹³

Destruktivna i prostačka, kakvom je određuje Dušan Petričić, postojeća vlast je zaslужila i epitet anticivilizacijska. Ova odrednica je krovna odrednica koja obuhvata njenu bazičnu antidemokratsku i autoritarno-tiransku prirodu o kojoj kritičari često, žučno i bučno neprestano govore.

11 Dragan Đilas, „Ili ste protiv zla na vlasti ili ga podržavate,“ *Vreme*, br. 1459, str. 12

12 Predrag Korakšić Corax, „Vučić je Hitler u njihovim glavama,“ intervju sa Oljom Bećković, *NIN*, br. 3541, str. 16

13 Dušan Petričić, „Borba protiv ove vlasti je civilizacijsko pitanje,“ *Danas*, 24.12.2018.

Pored deskripcije i vrednovanja koje je očekivano radikalno negativno, kritičari vlasti usredsredili su i na njenu psihološko-moralnu stranu koja je neodvojiva od ličnosti njenog prvog čoveka Aleksandra Vučića. Srpski predsednik prikazan je kao psihološki i moralno sporna osoba, pre svega sklona laganju, ličnoj nesigurnosti, agresiji, potenciranju svojih najbližih srodnika, poput rođenog brata, ali i neprimerenim manipulacijama na medijskoj sceni. Tako lider opozicione Nove stranke, Zoran Živković, kaže: "Kad ste sigurni, vi ne lažete. Kad ste sigurni, vi ne vredate. Kad ste sigurni u nešto, vi razgovarate sa svima, pa i sa neistomišljenicima, u želji da ih ubedite u svoj stav. Niste u grču. Ne kukate svakog dana da radite 25 sati. To znači da Vučić zna da je slab. Vučić je vladar lažima, laž je njegova istina."¹⁴

Isti motiv Vučićeve navodne lažljivosti pojavljuje se i u političkoj interpretaciji delovanja vlasti od strane bivšeg lidera Demokratske stranke, Dragana Đilasa koji trenutno pokušava da se ponovo vrati na političku scenu. Navodna proizvodnja laži ujedno vodi ka dubokoj, gotovo fatalnoj podeli društva: „Pa nikad SNS-u nisam rekao: vi ste protiv Srbije. Ljudi koji glasaju za vas misle da će im tako biti bolje, prestanite više da nas delite na one koji su 'za' Srbiju i 'protiv' Srbije, prestanite da širite mržnju, prestanite da lažete ovaj narod.“¹⁵

Lična opsесија Aleksandrom Vučićem, prevazilazi razmere opsесије njime lično, već se prenosi i na njegovog brata Andreja, koji je u delu javnosti predstavlja kao „privredna siva eminencija. Ovu glasinu tendencijsko širi Dragan Đilas: „Zato što Andrej Vučić sedi na bordu direktora MKS, Azotare, Petrohemije i Srbijagasa, u Kuli pred izbore na sastanku članstva. I odlučuje o svemu u Srbiji isto koliko i Aleksandar Vučić. Prosto, eto zato. Imam i ja brata, ali nikad za njega niste čuli. Kako svi znaju za Vučićevog brata?“¹⁶

Na Živkovićevu i Đilasu opsесију ličnošću Aleksandra Vučića nadovezuje se i optužba za kriminalizaciju koju bez imalo ograda, vatreno i dosledno, u krajnje pojednostavljenom maniru propagandističkom maniru iznosi Nebojša Zelenović, aktuelni predsednik opštine Šabac, koji Srbiju kao državu namerava da politički napadne u evropskim institucijama.

Njegov politički govor obiluje insinuacijama i optužbama na račun nedemokratskog karaktera vlasti i neregularnosti izborne procedure. Nastojeći da ospori bilo kakvu demokratsku utemeljenost Vučićeve vlasti, Zelenović je naziva politički kriminalnom. Osnov za ovakvu optužbu sadržan je u nizu okolnosti pod kojim se, navodno, održavaju lokalni izbori, na kojima dominantno i nedvosmisleno pobeduje Srpska napredna stranka, predvođena Aleksandrom Vučićem.

U predvečerje svog boravka u sedištu evropskih institucija u Strazburu, tačnije Savetu Evrope, Nebojša Zelenović o političkom kriminalu u Srbiji kaže sledeće: "Ja ču tamo govoriti o političkom kriminalu koji se dešava pre, za vreme i posle izbora. Iza svake od tih pojedinačnih situacija postoji jedan politički projekat koji je u sebe uvrstio: marginalne portale, novinare i medije pod uticajem SNS-a, koji svojim izveštavanjem kriminalizuju određenu osobu ili organizaciju; nakon toga postupaju organi u institucijama koje su zloupotrebljene bilo da je to policija ili tužilaštvo, onda se neko lišava slobode i posle dođe ili do promene u odborničkoj većini u lokalnoj samoupravi ili se pripremi situacija za vanredne izbore.

14 Zoran Živković, „Vučić zna da je slab,“ intervju sa Mijatom Lakićevićem, *Novi magazin*, br. 398, str. 18

15 Dragan Đilas, „Strah, mržnja i agresija moraju da prestanu,“ intervju sa Nenadom Čalukovićem, *Nedeljnik*, br. 360, str. 22

16 Isto, str. 23

Novi magazin, 13. 12. 2018.

Mi ćemo, među ostalim, priložiti izjave predsednika opštine Novi Beograd Nenada Milenkovića, koji je šest meseci bio u pritvoru, pa Miloša Simonovića, gradonačelnika Niša, koji je više od mesec dana bio u pritvoru, a da se ništa posle toga nije desilo. Jednostavno, to je trebalo da posluži u nekakve političke svrhe koje treba da dovedu da sutra SNS bude na vlasti u toj lokalnoj zajednici.¹⁷

Nekadašnji stranački kolega aktuelnog predsednika opštine Šabac, bivši lider demokratske stranke, Bojan Pajtić kriminalizuje aktuelnu vlast još politički brutalnije poistovećujući sa zloglasnim kriminalnim klanom iz Zemuna koji je delovao krajem devedesetih i prvim godinom novog milenijuma. Za Zemunski klan bila su karakteristična klasična zlodela, poput ubistava, otmica i šverca ogromnih količina droge, ali i direktna uključenost u ubistvo prvog nekomunističkog predsednika Vlade Srbije, Zorana Đindjića, koji se neretko smatra simbolom modernizacijskih reformi srpskog društva i države. Zanimljivo, iako je bio politički protivnik Zorana Đindjića, Aleksandar Vučić je pokrenuo inicijativu za podizanje njegovog spomenika, a ne malo broj javnih ličnosti koje su politički angažovane uviđa sličnosti između Đindjićevog nasleđa i Vučićeve političke delatnosti. Utoliko Pajtićevu opasku treba tumačiti u malignom političkom ključu koji se najbolje prepoznaće u slovu i duhu metafore koja vulgarno kriminalizuje Aleksandra Vučića i zanemaruje objektivno pokazano poštovanje prema Đindjiću koje simbolički i realno pokazuje aktuelna vlast. U opozicionom naboju, s ciljem da potkopa bilo kakvu primisao o Vučićevoj reformskoj agendi i praksi. Iz tog razloga, Pajtić tvrdi: "Nema Vučić nikakve posebne talente. On je samo rešio da od Srbije napravi jednu mafijašku tvorevinu koju će kontrolisati i u kojoj će vladati koliko bude želeo. Kao što je SNS političko krilo 'zemunskog klana', tako je *Informer* bilten SNS-a. To znaju svi."¹⁸

Anticivilizacijska, nedemokratska, populistička fašistička vlast, kakovom je vide njeni politički kritičari sprovodi represivnu politiku prema medijima. U priči o medijima u Srbiji, priči koja je svakodnevno aktuelna i izrazito politički kontroverzna, postoje dve važne okolnosti, koje pokazuju svu pristrasnost i argumentativnu slabost kritičara postojećeg stanja. Naime, zastupnici "prava novinarskog esnafa", smatraju da su moralno, politički i društveno jedinstveni i izuzetni, te im iz (samo)dodeljene uloge sledi status nedodirljivosti i nužnost povlašćenog tretmana od svih drugih političkih aktera, posebno o odnosu na vlast. Novinare, ma šta pisali ili verbalno tvrdili, moralno je zabranjeno u javnosti komentarisati. Ovo stanovište lapidarno je izrazila Dragana Pejović, novinarka nedeljnika *N/N*: "Nedemokratski je medije komentarisati sa javne funkcije. Jer oni nisu fudbalski klubovi, čiji je navijački izbor lična stvar."¹⁹

Druga okolnost na koju treba posebno ukazati jeste činjenica na nijedan od viđenijih kritičkih medija u Srbiji nije zabranjen, niti je na bilo koji način onemogućen da se pojavi i reklamira na srpskom medijskom tržištu. Bez na ovu okolnost, u najvećoj meri, vođeni misaono-vrednosnom orientacijom o izuzetnosti novinara, mnogi pripadnici ove profesije tvrde da su pod pritiskom vlasti, kao i da stalna polemika vlasti sa novinarama podstiče i širi atmosferu straha i onemogućuje, ili pak sužava horizont kritičke misli.

Opštu sliku o novinarstvu, politici i celokupnoj socijalnoj i široj kulturnoj atmosferi, koju zastupaju kritičari vlasti, na najbolji način sažeta je u delu intervjuja igumana Save Janjića jednom beogradskom

17 Nebojša Zelenović, „Upoznaću Evropu sa političkim kriminalom u Srbiji,” intervju sa Radoslavom Ćebićem, *Vreme*, br. 1451, str. 12

18 Bojan Pajtić, „Na vlasti je političko krilo zemunskog klana,” intervju sa Oljom Bećković, *N/N*, br. 3541, str. 12

19 Dragana Pejović, „I vaši su naši,” *N/N*, br. 3548

nedeljniku: "U postojećem političko-medijskom imaginarijumu koji danas vidimo u Srbiji sve je pretvoren u rijaliti šou, bez ikakvog morala i odgovornosti. Slobodni mediji su veoma važan korektivni faktor, kao i nezavisno sudstvo, zakonodavstvo i drugi elementi demokratskog društva. Ali kao što politika bez morala vodi u totalitarizam, tako i mediji bez odgovornosti i morala postaju jeftini tabloidi i sredstva pojedinih interesnih krugova koji žele da manipulišu javnošću. Profesionalni mediji ne daju gotove odgovore, već nude činjenice i argumente, ukazujući na moguće zaključke, ali zaključak prepuštaju slobodi čitalaca. Nažalost, danas je ovo retkost i politizacija medija, bilo u cilju služenja vlastima ili borbi protiv njih, postala je sasvim uobičajena, pa je teško govoriti o profesionalnom novinarstvu danas u Srbiji, osim u slučaju pojedinih dnevnih novina i nedeljnika, među kojima je i *N/N*. Društvo u kome nema mesta za ozbiljno istraživačko novinarstvo, kritiku, pa čak i zdravu političku satiru, a sve sa ciljem da se unapredi život društva, osuđeno je na tavorenje u sferi nemoralnih tabloida koji kombinacijom političkog trača, bizarnih informacija i otvorene pornografije zapravo zaglupljuju narod i čine ga pasivnom masom kojom se lako može politički manipulisati. Danas u Srbiji imamo medijski mnogo težu situaciju nego pre 20 godina i atmosfera straha od javnog linča, otvorenih pretnji i vređanja novinara, deo je političke (ne)kulturne koju vidimo na svakom koraku. Govoriti o evropskoj orientaciji Srbije sa ovakvim odnosom prema medijima je potpuno absurdno."²⁰

U duhovno-političkom srodstvu sa ovim crkvenim velikodostojnikom je i direktor opoziciono nastojene televizije N1, zvaničnog partner CNN-a, Jugoslav Čosić koji kaže: "Sve što Aleksandar Vučić radi ima za cilj da obeshrabri nezavisne medije i novinare i da ih diskredituje. A pritom, više je puta izjavio da on neće ometati nezavisne medije. Ali, istina je sasvim drugačija... način na koji predsednik Srbije komunicira sa novinarama i medijima koji mu se ne dopadaju nepristojan, nenormalan i neprihvatljiv za standarde društva kojem težimo. Urednici i novinari N1 ne žele sa tim da se mire. Sam ministar policije direktno proizvodi opasnost za novinare N1. To je nečuveno, to ne postoji nigde. A kad predsednik danas kaže da smo Đilas-Šolakova televizija, a njegovi partijski androidi to ponavljaju kao papagaji, on nameće kontekst da smo opoziciona a ne profesionalna televizija. Mislim da danas predsednik Srbije direktno i smišljeno zastrašuje medije, iako sve što govorи uvija u oblandu takozvane sopstvene slobode govora. Novinari i mediji koji nisu pod kontrolom vlasti ponovo osećaju strah. Kao i celo društvo. Uzrok tog straha je Aleksandar Vučić, lično."²¹

Aleksandar Vučić, zbog svog nekonvencionalnog nastupa, često prožetom kombinacijom emotivnosti i polemičnosti, proglašen je za generatora straha kod novinara. Kao takav on je suštinski politički i medijski sporan. No, nisu samo Vučićeva brojna ispoljavanja viška emocija i manjka neretko licemerne racionalne uzdržanosti sporni za njegove kritičare. Veliku senku na Vučićev pristup medijima baca i način na koji ih predsednik Srbije shvata. Tako Vučićeva realističnost u proceni da medij nije i ne može biti vrednosno-politički neutralan, već da uvek i svuda artikuliše i štiti određeni političko-finansijski interes predstavlja osnovu za otvoreni napad pripadnika "ugrožene novinarske vrste" u Srbiji. U tom kontekstu, novinarka *N/N*-a Dragana Pejović piše: "Novine su nečije, one nisu slobodne, i neko ih plaća da bi se protiv njega borile. Novinari ne rade za građane, nego za opoziciju. Novine koje ga kritikuju, on ne čita, pa nemojte ni vi. Podržava demokratiju i slobodu, ali će pre i umesto suda doneti presudu – ta glasila lažu. Čovek mora biti veliki majstor propagande da bi tolikim zamenama teza uspevao da se koristi u jednoj

20 Sava Janjić, „Oligarhija demokratiju pretvara u diktaturu,” intervju sa Oljom Bećković, *N/N*, br. 3543, str. 13

21 Jugoslav Čosić, „Društvo je u strahu od Vučića,” intervju sa Radoslavom Ćebićem, *Vreme*, br. 1452, str. 11

Vreme, 01. 11. 2018.

rečenici. I neka je, alal mu bilo, ali je to daleko od predsednikovog – ‘ne bavim se propagandom’. Neka je i propagator, ali onaj koji ne zloupotrebljava uticaj. Koji ga ne koristi da bi se obračunao sa neistomišljenicima i, važnije, retkim medijima koji su spremni da kritikuju rad vlasti. Ne njega lično. Istina je, doduše, da neretko kritika deluje kao da je lično upućena, ali se to, u ovom slučaju, događa zato što je nosilac jedne funkcije preuzeo moći svih stubova vlasti u zemlji. Uostalom, Vučić i ne krije da odlučuje o svemu.”²²

Vučićeva skepsa prema neutralnosti medija, to jest svest o postojanju jasnog interesnog utemeljenja svake redakcije, istraživačkog portala, televizije, radija i druge vrste medija navodi na politički sugestivni, ali slabo racionalni zaključak da je predsednik Srbije promoter ogoljenog nasilja na novinara i kritičkih medija. Tako glavni urednik *Vremena* Dragoljub Žarković potencira navodno represivnu prirodu Vučićeve vlasti koja pokazuje kako njegovu zlu nameru prema kritičkim medijima, tako i nesigurnost u pogledu izvesnosti opstanka na vlasti: “Sigurno je jedan od znakova slabosti režima kad počne da juri domaće izdajnike, plaćenike i strane špijune. Proglašavanje za državne neprijatelje svih koji kritikuju vlast opasna je retorika i igranje vatrom za koje nikada ne znate kako bi moglo da se završi. Sve ovo nema drugu svrhu no da zaplaši ono malo kritički nastrojene javnosti, a ako mislite da će da ih prođe, grdno se varate. I njih i nas.”²³

Čitava kritička naracija o političkim protivnicima Aleksandra Vučića i stranke, ne bi mogla da se artikuliše bez podsećanja na period 1998-2000 kada je aktuelni predsednik Srbije bio ministar informisanja. U tom kontekstu, ponovo se obnavlja svojevrsna “kultura sećanja” ne bi li se oštrim rečnikom osporio bilo kakav demokratski legitimitet i politički kredibilitet prvom čoveku vlasti. Političko-moralistički naboј koji spaja indignaciju i bes lako prepoznajemo iz citata koji potiče iz teksta politički angažovane novinarke Tamare Skrozze, koja povodom dvadesetogodišnjeg zakona o informisanju iz 1999. godine, piše: “Za zlodela prema medijima, slobodi govora i informisanja nisu kažnjene ni sudije, ni socijalisti, ni radikali, ni julovci, ni svi oni koji su čutanjem odobravali medijsko krvoproljeće – koje je veliko finale doživelo 11. aprila 1999. kada je streljan Slavko Ćuruvija. Realizator čitavog tog zakonskog projekta, tadašnji ministar informisanja Aleksandar Vučić, u međuvremenu je nagrađen pozicijom koja mu danas omogućava da modernijim metodama i prilično potkovani dodatnim veštinama pokuša da sa zemljom sravní ono što nije uspeo od oktobra 1998. do oktobra 2000. Ministar informisanja u vreme donošenja i primene tog i takvog zakona, danas javno proziva, selektuje i targetira novinare. Iako zvuči više nego sumorno, gotovo beznadježno, to zapravo ne pokazuje da pravda nije dostižna. To je samo znak da pravda mora da se čeka duže nego što je to moglo da se prepostavi.”²⁴

Da je “neizvršena pravda” prema Vučiću osnova za aktuelno stanje medijskih sloboda u javnosti u Srbiji, gromoglasno će potvrditi i novinarka *NIN*-a, Dragana Pejović. Uprkos evropskim opredeljenjima Vlade Srbije i samog Vučića, ona tvrdi da je situacija u zemlji takva da Srbija značajno odstupa od standarda prihvaćenih u EU, a da vlast evropske zakone u oblasti medija sistematski i svesno krši, omogućavajući postojeće stanje u medijima koje je u osnovi za profesionalne novinare neprihvatljivo: “Radna proslava jubileja Vučićevog zakona o informisanju sprovodi se pod javno neizrečenim ali upriličenim sloganom

22 Dragana Pejović, “I vaši su naši,” *NIN*, br. 3548, str. 43

23 Dragoljub Žarković, „Špijuni na vetrometini – mračne sile ometaju zlatno doba u kome ćemo izvoziti svinjske papke, kokošje nožice i muda od labuda,” *Vreme*, br. 1449, str. 4

24 Tamara Skrozza, „Račun koji neće nikada zastariti,” *Vreme*, br. 1450, str. 25

‘kako uništiti nepokorne medije’ i u nju su uključene sve za to neophodne institucije, od BIA, preko Skupštine, do REM-a. Aktuelna vlast je odlučila da udarnički obeleži dvadesetogodišnjicu najsramnijeg medijskog zakona u istoriji Srbije i rane radove tadašnjeg ministra informisanja Aleksandra Vučića. Ipak, čak ni njemu u slavu nije mogla da ponovi zakonska rešenja doneta 21. oktobra 1998, jer i dalje deklarativno stremi evropskim a ne turskim slobodama i vrednostima. Ali, mogla je da nam prikaže šta se sve može u okviru za sada važećih zakona. Pre svega da ih krši.”²⁵

Pored navodnog stavljanja pod kontrolu svih važnih medija, aktuelna vlast sprema i ekstremnu desnicu, kao političku grupaciju koja će u slučaju još veće političke polarizacije i društvene napetosti, aktuelnu političku nomenklaturu na vlasti braniti svim sredstvima. Preciznije rečeno, ekstremna desница se stvara sa ciljem da se politička scena brutalizuje do nivoa primene fizičkog nasilja. Ova uloga, po izvornoj prepostavci sociologa Jove Bakića, dodeljena je Vojislavu Šešelju, lideru parlamentarne Srpske radikalne stranke: “U slučaju dodatne desničarske radikalizacije čitavog kontinenta, a onda i Srbije gde će se Vučić svakako truditi da ne izostane, sasvim je moguće da će Šešelj sa svojom strankom dobiti ulogu egzekutora ne samo političkog, nego i fizičkog; to je, uostalom, i bio devedesetih godina prošlog stoljeća. Možemo se samo nadati i boriti da do toga ne dođe.”²⁶

Prviđanje ili predviđanje nasilja o kome govori kritički intelektualac Jovo Bakić gotovo savršeno se nadovezuje na narativ koji plasira književnik i član opozicione Narodna stranka, Marko Vidojković. Za Vidojkovića, kao i za Bakića, SNS je stranka političkih nasilnika nesklona liberalno-demokratskim načelima i praksi. Politički život u kome dominira stranka aktuelnog predsednika Vučića je život u stanju stalne kampanje vlasti, koja se manifestuje kroz visok nivo verbalne agresije u javnom polju. Upravo političko-medijijski obrazac je priprema za političko i fizičko nasilje među političkim akterima i građanima.

U svom prepoznatljivom oštrom maniru, koji ne mari mnogo za obzir, kako za činjenice, tako i za temeljne moralne i političke vrednosti, pomenuti javni delatnik napisće sledeće: “S obzirom na to da smo u diktaturi koja diktira neprestanu kampanju, u njoj ima mesta samo za njegovo visočanstvo predsednika. Ako kritikuješ, sledi optužba da zoveš na linč, silovanje, nasilje, da pretiš. Paradoksalno je što upravo ti optuženi piju pretnje, batine i zastrašivanje. Slobode tu nema. Pritom, represija jača obrnuto proporcionalno tome koliko se režim oseća sigurno.”²⁷

Paralelno sa diskursom moralnih i političkih optužbi, i kod Vidojkovića se uočava profetski element u izlaganju. On bez mnogo uporišta u činjenicama, na temelju puke lične intuicije, projektuje mogućnost skorog kraja Vučićeve vladavine, tvrdeći da je tako nešto moguće u bliskoj budućnosti: “Budući da je počeo da gubi konce, mislim da će postati opasniji. Međutim, ne mislim da može da postane opasan kao Milošević, jer su tada tukli i bili spremni i da ubiju iz ljubavi prema njemu. U SNS se skoro sve radi zbog para. Kad ih nestane, ili kad ne budu svi zadovoljni, pući će i SNS. Kraj diktature je možda bliže no što mislimo.”²⁸

25 Sandra Petrušić, „Postupi po naredbenju,” *NIN*, br. 3539, str. 30

26 Radmilo Marković i Filip Švarm, „Bombu u septičkoj jami,” *Vreme*, br. 1453, str. 6

27 Marko Vidojković, „Vučić menja dlaku, ali ne i čud,” intervju sa Stefanom Slavkovićem, *NIN*, br. 3548, str. 46

28 Isto, str. 46

“Brutalna” autoritarna i populistička politika ne bi mogla bude kreacija samo jednog čoveka. Ona je proizvod udruženog poduhvata lidera i njegove stranke. U sklopu šire demistifikacije Vučićevog političkog projekta, otvoreno je i pitanje organizacione strukture i načina funkcionisanja Srpske napredne stranke. Dominantna politička stranka u Srbiji predstavljena je kao organizacija koja objedinjava organizaciono-funkcionalne principe mafije, vojske i komunističkih partija iz prošlog veka. Dakle, reč je o savršeno organizovanoj grupi ljudi, koji nose politički fanatizam i posvećenost komunista, lojalnost i disciplinu vojnika i beskrupuloznost mafije. Uz režim sveobuhvatne i stalne kontrole članstva kao i zahvaljujući sistemu nagrada i kazni stvorena je snažna i efikasna stranka koja dominira srpskom političkom scenom. Ovu i ovakvu sliku Srpske napredne stranke, koja je između ostalog i članica evropske asocijacije konzervativnih i demohrišćanskih stranaka (EPP), stvara u svom detaljnem tekstu novinarka Vera Didanović, koja uključujući brojne sagovornike iz javnog života, piše sledeće: “Manje je bitno da li su uzor vojska, mafija ili komunisti iz 1946, suština je u tome da su naprednjaci stvorili komandno-štabnu strukturu organizacije, u kojoj sve inicijative i odluke polaze odozgo, dok ‘šrafovi’ na dnu služe samo za izvršavanje naredbi... Mašina nije proučivala, tvrde upućeni. Naprotiv: stalna kontrola, uz odgovarajuće podmazivanje, deo je projekta na osnovu koga je džinovski aparat izgrađen i stavlen u neprekidni pogon. A u pojmu ‘podmazivanje’ je i razlog iz koga se, sve i da Tomislav Nikolić zaista pokuša da osnuje novu partiju, ne očekuje značajan odliv sadašnjeg naprednjačkog interesno povezanog članstva. Napravljen je lanac u kome se normira koliko je ko obezbedio novih članova i sigurnih glasova, i u zavisnosti od toga se nagrađuje, novcem ili napredovanjem. Zato imamo jednu od najzanatskih vlasti ikada, u kojoj sede konobari, konduktori, šoferi... Drugi vid zahvalnosti je izdvajanje dela plate za stranačke potrebe, a treći je činjenica da se novozaposleni ne bune što se, bez obzira na naziv radnog mesta, najčešće bave istim poslom – izbornim pripremama koje traju neprekidno.”²⁹

Lojalnost i pribavljanje svake vrste tražene korist za koju pojedinac pribavlja za stranku, kao i bespogovorna poslušnost članova ključni su kriterijumi funkcionisanja SNS-a. Ovi kriterijumi su ujedno su napredovanje kako u stranačkoj, tako i državnoj i poslovnoj hijerarhiji u društvu i državi.

Zasnovana na ideološkom principu objedinjavanja različitih ideoloških principa, fleksibilna u pogledu duhovne orientacije političkog delovanja, SNS je stranka koja ima potencijal apsorpcije različitih društvenih slojeva i moć da odgovori sa različitim stanovišta na brojne prigovore opozicije.

Načelna fleksibilnost u ideološkom pogledu, otvara i mogućnost da stabilnost društva i države učine ključnim političkim idealom, a da se ujedno sproveđe modernizacija društva u uslovima autoritarne populističko-desničarske medijske mobilizacije. O tome otvoreno piše kolumnista lista *Danas*, Zoran Panović: “Deset godina od osnivanja SNS jedina Vučićeva prava ideologija je stabilnost. Vučić je na azijskim tigrovima proučio dobro da jaka ekonomija ne mora da zavisi od jake demokratije. Kao što Tito u društvu Honekera, Brežnjeva, Čaušeskua, Papadopulosa, Franka, Salazara, pa malo i De Gola, nije izgledao baš toliko kao diktator, a Milošević jeste, jer su tu bili samo Mečijar i Lukašenko, sadašnji stabilokratski trendovi ‘neliberalnih demokratija’, populizam i renesansa desnice, idu naruku tome da Vučić sa svojom ličnom vlašću i autoritarnošću neće toliko štrčati od proseka. Naprotiv, ima elemenata da bude nekome i simpatičniji. Jedna od glavnih Vučićevih metodoloških

29 Vera Didanović, „Kako vođa kaže,” *NIN*, br. 3538, str. 10

kontradikcija je ta da Srbiju želi da prosveti i digitalizuje paralelno sa indoktrinacijom i propagandom u stilu ‘radikalnih talasa’.”³⁰

Pored čvrste discipline i klijentelističke strukture, SNS se prikazuje kao stranka koja se oslanja na ličnost svoga lidera. Oko političkog lidera pravi se kult ličnosti. S druge strane, sama stranka je zasnovana na principu „partijske političke korisnosti”, što za posledicu ima da napredak u stranačkoj i državnoj hijerarhiji ne zavisi od vlastitih znanja, veština, talenata i kompetencije, već od korisnosti pojedinca ili grupe pojedinaca za partiju. SNS je „partijska mašina”, idealna za strančarenje, sa kultom ličnosti svoga vođe i funkcioniše kao antimeritokratska politička organizacija. Ovakva interpretacija organizacije i odnosa unutar centralne stranke vladajuće koalicije ima za cilj ne samo da moralno i politički defaminira pomenutu stranku, već i da pruži osnovu za političku stigmatizaciju ljudi koje pomenuta stranka delegira na ključna mesta u državnoj službi.

„Neprosvaćena“, „nasilna“, „slepo podanička stranka“ bazirana na „firer“ principu stvorice istu takvu strukturu i način funkcionisanja države i društva kojim upravlja. U kontekstu ovakve karakterizacije bilo lidera, bilo vladajuće stranke, kritički narativ nadopunjuje se oštrim primedbama koje se odnosi na način vršenja vlasti koje su vrlo konkretnizovane u medijskom i političko-simboličkom smislu. Načelna primedba da je vlast diktatorska i usurpatorska već je više puta detektovana u tekstovima koji su citirani, i upotpunjuje se stavom o praksi vlasti koja podseća na totalitarna društva u kojima se vlast vršila posredstvom svemoćnih „tajnih policija“ koje kontrolisale čitavo društvo i građane. Tako Rada Trajković, srpska prozapadna političarka sa Kosova, tvrdi da Vučić vlada kao da je Srbija Istočna Nemačka, u kojoj je odlučujuću političku ulogu igrala i svemoćna tajna policija Štazi: “Vučić vlada kao da je Srbija Istočna Nemačka. Povratio je stare strukture DB, instaliran je nemilosrdan Štazi sistem. I to je ono čega se bojim. Svi koji drugačije misle su neprijatelji, i DB ima specifičan odnos prema tim ljudima, njihovim porodicama. Strašan intelektualni genocid zahvatio je Srbiju. Ovde se glasa za nekih 20 evra, neke torbe humanitarne pomoći, neki sendvič. Patološka vlast razvija energiju i mehanizam koji uništava sve vrednosti i na taj način uništava i narod. Ona će svakako pasti. Ali, vidi se da nije spremna da padne kroz demokratski proces. Zato ne da medijsku slobodu, intelektualne rasprave, nešto što treba da pokaže drugačiju stranu, mogućnost ljudi da imaju šansu da biraju. Vučić funkcioniše nametanjem rešenja.”³¹

Da referenca na vremena komunizma nije isključivo vezana za DDR, već se proširuje i na svemoćni Staljinov NKVD, pokazuje i izjava glumca Sergeja Trifunovića, lidera Pokreta slobodnih građana, koji doslovno kaže da je vlast kombinacija „lopovluka“ i zloupotrebe bezbednosnih službi: “Svaka vlast ima svoje kombinacije, ali stvar je da u jednom trenutku ta vlast počinje da utiče na zdravu pamet. To je strahovlada. Apsolutna kontrola. Ne želim da živim u državi u kojoj saslušavaju moje komšije, u kojoj se moje komšije boje zbog mene. Neću da mi dolaze likovi, zvone na vrata i pitaju je li to ovaj čovek. Kad smo to uveli NKVD? Ako već imaš apsolutnu većinu, što ne pustiš ljudi da pričaju? Čemu strah? Kontrolišeš sve medije, sad hoćeš i pojedince?”³²

30 Zoran Panović, „Stabilnost, digitalizacija i radikalni talasi,” *Nedeljnik*, br. 351, str. 18

31 Rada Trajković, „I oni su patrioti a ja sam izdajnik,” intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, *NIN*, br. 3548, str. 18

32 Sergej Trifunović, „Kad smo to uveli NKVD,” intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, *NIN*, br. 3548, str. 12

Uprkos kontroli na celokupnim društvo i težnji da se kontroliše svaki pojedinac, vlast Aleksandra Vučića nije uspela da ostvari nijedan od svojih ciljeva. Kao neuspešna, vlast je i nasilna s tendencijom da dominaciju pretvoriti u totalitarni poredak, o čemu vrlo jasno govorи već citirani bivši načelnik Generalštaba Vojske Srbije Zdravko Ponoš, potpredsednik Narodne stranke bivšeg ministra spoljnih poslova Vuka Jeremića:

“Režim nije ostvario nijedan od svojih proklamovanih ciljeva – ni socijalna, ni ekonomski, ni spoljna politika ne daju rezultate. Zato neko mora da im bude kriv. S obzirom da ne mogu biti krivi spoljopolitički faktori, moraju naći dežurne krvce u zemlji. Jer, umesto da ispunjava predizborna obećanja koja je dao građanima Srbije, Vučić ispunjava obećanja koja je dao strancima dodvoravajući se moćnijim od sebe u svetu kao što se nekad dodvoravao Šešelju. Istovremeno polarizuje javnost, ne ponaša se kao predsednik svih građana, nego kao guverner nad porobljenom Srbijom koji ljubi skute nekolicini imperatora. To je njegov način vladanja i to vodi ka radikalizaciji odnosa u društvu sa nesagledivim posledicama.”³³

Pored spornog stila vladanja, gotovo monstruozno ocrtane stranačke mašinerije i beskrupulozne propagande, tajna Vučićevog uspeha je i u socijalno-ekonomskoj zavisnosti određenih, veoma širokih slojeva društva koje drži pokornim i politički lojalnim usled namernog izbegavanja određenih sistemskih zakonskih rešenja (posebno zakona o platnim razredima). U tom smislu, Dragoljub Žarković glavni urednik *Vremena* piše: “Sirotinja kao što smo mi ima duži fitilj i dobrom većinom je svesna da zavisi od državne milostinje. Ima podosta gradova u Srbiji gde su jedini ljudi sa stalnim prihodom zaposleni u državnoj službi i teško da će na sebe navući žute prsluke. Vučić i njegovi kontrolišu javno mnjenje i to će da čine još više i brutalnije, ali u osnovi svega je kontrola nad prihodima i raspodela koja stimuliše glasanje poželjno za aktuelnu vlast. Stezanje gvozdenog obruča oko vrata prosečnog, većinskog srpskog glasača video se i pre mesec dana. S tim u vezi vredi istaći da je država izbegla da doneše zakon kojim bi penziono pravo i prinadležnosti bila neka vrsta ugovora između države i građana, već je propisano da te odnose i iznose određuje vlada. Nešto slično kao Palma u Jagodini: ‘A za gospodu tri hiljade dinara.’ Isto se dogodilo sa novim odlaganjem primene platnih razreda za zaposlene u javnom sektoru. I tu će vlasta da arbitriira umesto da utvrdi jasna pravila kojima se za isti ili sličan rad i s određenim nivoom stručnosti plaća jednak. Kad bi penzije i plate u javnom sektoru bile određene zakonom, vlasti bi bilo oduzeto glavno manevarsko polje u bitkama za glasače.”³⁴

Prema Ponošu vlast nema rezultat, Žarković nam ukazuje da se ona održava kao svojevrsna socio-ekonomski ucena i medijska manipulacija, a jedina proizvodna aktivnost koja je intenzivna i daje rezultate je proizvodnja neprijatelja. O tome piše urednik *N/N*-a Milan Ćulibrk, sa akcentom da su stvari neprijatelji vlasti, uzimajući njeno postupanje i ishode istog, građani Srbije: “Vlast u Srbiji je u godini na isteku zaista postala regionalni, evropski, pa i svetski šampion. Oborila je sve rekorde u proizvodnji – neprijatelja. Ne postoji precizna zvanična evidencija (bar se nadam), ali ne bi me začudilo da je ove godine broj neprijatelja povećan za 700-800 odsto. Jer, na taj spisak se vrlo lako dospeva - dovoljno je samo misliti svojom glavom. Problem je, međutim, što ovoj vlasti najveći neprijatelj nisu ljudi za koje ona misli da to jesu – opozicionari Đilas, Jeremić, Janković, Obradović, Tadić, Stefanović (Borko, ko je pomislio na Nebojšu). Nisu ni tajkuni, ni javne ličnosti, glumci, režiseri, neznani i znani... Čak ni strani ambasadori, za koje aktuelna

33 Zdravko Ponoš, „Vučić je guverner porobljene Srbije,” intervju sa Filipom Švarmom, *Vreme*, br. 1449, str. 11

34 Dragoljub Žarković, „Do izbora dva putića – Zlatni lav ‘narogušen i ljut sav’ tvrdi da izbori nikoga ne interesuju, a spremi se da pojede ‘tramvaj ceo i oblaka jedan deo’,” *Vreme*, br. 1457, str. 4

vlast tvrdi da su ranije formirali vlade po svom ukusu i mirisu. Nisu ni lideri iz regiona, ni strani državnici... Ne, za aktuelnu vlast najveći neprijatelji su njeni građani koji se još bore za pravo na sopstveno mišljenje, makar i pogrešno. Koji ne pristaju na laži, na ucene. Koji još nisu poverovali da su sada na vlasti alhemičari koji i kamen mogu da pretvore u zlato. Koji sumnjaju da je, što bi rekao Milan Knežević, voda tvrda, a kamen mek. Koji nikada neće razumeti da bilo čiji pojedinačni interes može biti važniji od zajedničkog interesa svih građana i društva kao celine. Koji se nikada neće pomiriti sa tim da je za posao važnija partijska od đačke knjižice.”³⁵

Pored toga što je oslikana kao neefikasna i manipulativna, te medijski brutalna, vlast je prikazana i kao nekompetentna. U mnoštu napisa na ovu temu treba posebno izdvojiti one koji su nastali prilikom proslave stogodišnjice kraja Prvog svetskog rata. Na tom skupu u Parizu, Srbija je redosledom sedenja na ceremoniji i postavljanjem zastave Kosova, bila doslovno diplomatski i politički ponižena. Prisustvo predsednika Srbije, neki novinari iskoristili su da razviju stav o spoljopolitičkoj nekompetenciji prvog čoveka srpske politike. Ova vrsta političke malicioznosti zavijena u formu kritičkog stava, može se čitati ne samo kao haotični izraz opozicione ostrašenosti, već kao intelektualna “abolicija” za propuste organizatora i pohvala delovamju neprijateljskog albanskog lobija u Francuskoj.

Motiv spoljopolitičke nekompetencije i primitivnog nacionalizma kao definišućih karakteristika aktuelne vlasti u Srbiji, posebno je pocrtao Veljko Lalić, kolumnista nedeljnika *Nedeljnik*. U svom uvodniku, sumirajući istorijsko-političke bilanse u Srbiji, on je naglasio vrhunsko političko nesnalaženje sadašnje vlasti u svetskim tokovima koje se simbolično i realno video na proslavi stogodišnjice kraja Prvog svetskog rata u Parizu. Razlog nekompetencije sadržan je u privrženosti nacionalnim mitovima i odbacivanju elite: “Od tri naša nacionalna mita, Kosovskog boja, 1804. kada smo podigli prvu građansku revoluciju u Evropi, i 1914–1918, mi smo se odrekli poslednja dva. Živimo u zemlji primitivnog nacionalizma u kojem se hvalimo kako jedini možemo da okupimo ekipu za fudbal, dok pokondireni zapadnjaci moraju da igraju tenis, ne shvatajući da upravo ti koji su lansirali tu priču sa svim svojim najboljim prijateljima, gradovima. Sa samim sobom. Srbija je pregazila svoju elitu, što je dovelo do toga da nemamo ni diplomatu koja će makar da sazna ko će gde da sedi na jednoj ovakvoj proslavi, pa da, ako zagusti, možemo da se pravimo Englezi. Sve te starlete i zajebancije jednom će nas dovesti do zida. Vučić ne shvata, ono što njega najviše zanima, da je i Tadić pao s vlasti kada mu je jedan savetnik-amater poznat po izlascima u ‘Dijagonali’ pripremio poslednji sastanak sa Merkelovom. U velikom svetu nema improvizacija! I zato je srpski predsednik 100 godina nakon što su francuski generali predlagali da se Nemačka podeli u okupacione zone, i da jedna pripadne Srbiji, dobio mesto pored austrijskog predsednika, preko puta današnjih pobednika. Vučić je u Parizu tretiran kao Gavrilo Princip, kao što je Srbija devedesetih bila ISIS pre ISIS-a.”³⁶

Učvršćivanje slike o srpskoj vlasti i njenom prvom čoveku kao nesposobnim da razumeju aktuelni istorijski proces, poteklo je od jedne od dopisnica *Nedeljnika* sa manifestacije u Parizu krajem 2018., koja je otvoreno potvrdila da su sva politička saopštenja zvaničnog Beograda povodom proslave stogodišnjice kraja Prvog svetskog rata “nemušta” pred snažnom lobističkom aktivnošću kosovskih Albanaca. Insistiranje na negativnom stereotipu pripisanom vlasti jača je od svesti o diplomatskom skandalu zvanične

35 Milan Ćulibrk, „Stvarni neprijatelji Srbije,” *N/N*, br. 3548, str. 4

36 Veljko Lalić, „Homeland (Domovina),” *Nedeljnik*, br. 357, str. 4

Francuske i mnogo puta izraženom neprijateljstvu kosovskih Albanaca. U tom kontekstu, novinarka Ana Otašević piše: "Vučić, Vulin i Lazanski ne mogu da shvate da je u aktuelnom ratu koji se vodi između Beograda i Prištine knjiga 'Rađanje demokratije: Hašim Tači i put ka nezavisnosti Kosova', čiji je autor bivši savetnik Bernara Kušnera, ubitacnije oružje od tenkova i aviona na vojnoj vežbi širom Srbije. Vučićeva strategija preuzimanja Đindjićevog šinjela ne prolazi. Nije važno što je desetogodišnje angažovanje Evropske unije na Kosovu fijasko. Nije važno ni što u 'briselski dijalog' kome Mogherinijeva posreduje niko ne veruje. Važna je medijska strategija. Kao i Vučiću, i Tačiju je potreban alibi van zemlje. Skup u Parizu, na kome su se okupili svi svetski lideri, video je kao priliku da afirmiše svoj državnički legitimitet. Tu priliku je iskoristio na spektakularan način, dok je Srbija još jednom pokazala da nema diplomatiju. Vučić zato liči na nekoga ko vodi izgubljenu bitku."³⁷

Vlast, tačnije Vučić prikazani su krajnje negativno. Učešće u briselskom procesu posvećenom rešavanju kosovskog pitanja liči na "izgubljenu bitku". Vlast tapka u mestu, ne miri se realnošću, ne shvata nužnosti u svetskoj i evropskoj politici, okleva, nema lobističke kanale u Francuskoj i šire. Odbacila je elitu jer populistička i istorijski pogrešna. Tako su novinari nedeljnika *Nedeljnik* videli zaplet i rasplet događaja oko ceremonije posvećene Prvom svetskom ratu u Parizu. Treba uvek istaći da, kad god se u svetu nešto lose dogodi Vučiću, on je dobio što je i zaslужio. Ta politička potka provejava u svim natpisima nakon pariskog skandala. Tretman Aleksandra Vučića u nedeljnicima nije ništa bolji nego na sramno organizovanu svečanost od strane francuske vlade. Poniženje naneto državi, narodu i kravoj istoriji zemlje nebitni su u poređenju sa osećajem zlurade satisfakcije zbog neprijatnosti koju je pretrpeo predsednik.

Ipak nije samo nekompetencija vlasti u vođenju spoljnih poslova zemlje jedini problem u odnosima sa svetom. Vučićeva vlast se neretko, posebno u desničarskim medijima, sumnjiči za akutni nedostatak patriotizma. Sumnje u patriotski naboј spoljne politike, nekada direktno, nekada indirektno, najčešće izražava proruski nastrojeni nedeljnik *Pečat*. Istovremeno, svaka vrsta simboličkog gesta koji Srbiju približava Putinovoj Rusiji smatra se hvale vrednim političkim gestom: "Na početku sastanka u Kremlju, elem, Aleksandar Vučić je Vladimиру Putinu uručio i prigodan poklon, knjigu 'Moja prelepa Srbija'. Knjige su oduvek bile, takoreći, višestruko rečit poklon. Kada je onomad Boris Tadić snishodljivo poklanjao Ivu Josipoviću 'Rečnik eks-ju mitologije', imali smo obilje razloga da se stidimo. Ako je u knjizi koju je Aleksandar Vučić sad poklonio Vladimiru Putinu bilo one simbolike kojoj se i nadamo, onaj stid i strepnu koje od tada sve vreme preživljavamo mogla bi da zameni nada da je naša prelepa Srbija dospela u sigurne ruke. Ovo, razume se, pod uslovom da Ana Brnabić i oni koji joj sufliraju ponovo ne promene svoje mišljenje..."³⁸

Paralelno sa afirmacijom srpsko-ruske saradnje i stvarnjem kulta Vladimira Putina, *Pečat* potkopava veru u evropsku budućnost Srbije. Ovu dimenziju novinarskog rada treba shvatiti kao proces ustanovljenja kritičkog standarda prema kome vrednuje svaki potez Vlade Srbije i predsednika u procesu evrointegracije. Ako su evropske integracije nešto neopozivo i suštinski pogrešno, sve što radi vlast po pitanju evropskih poslova Srbije tumači se kao beznadežno loše, istorijski i politički nezrelo i nepotrebno. U kontekstu novinarskog nedvosmislenog potkopavanja evrointegracije, *Pečat* je otvorio prostor za intervju savetnika predsednika Republike Srpske, prof. dr Srđana Perišića, koji je zagovornik proruske

37 Ana Otašević, „Diplomatska ofanziva: Hašim Tači i Pasuljske livade,” *Nedeljnik*, br. 357, str. 8

38 Nikola Vrzić, „Prelepa Srbija u rukama Vladimira Putina,” *Pečat*, br. 539, str. 4

Pečat, 05. 10. 2018.

politike i antievropski nastrojen javni delatnik: "Srbija se nalazi u teškoj situaciji, ali je ona bolja nego pre deset, dvadeset ili trideset godina. Evropske sile i SAD koje su zajedno spolja učestvovale u razbijanju Jugoslavije i dalje Srbiju i Srbe vide kao geopolitičkog protivnika. To se simbolično videlo u Parizu, u tretmanu Srbije na svečanosti obeležavanja sto godina od završetka Prvog svetskog rata. Sada su te sile usmerene ka zaokruživanju nezavisnosti Kosova i odvajaju Srbiju od saradnje s Rusijom, jer se ta saradnja poslednjih godina obnovila. Drugu dimenziju teškog položaja Srbije čini srpska elita. Nažalost, njen najveći deo je još uvek zaslepljen Zapadom i od te zaslepljenosti ne razume zapadnu geopolitiku. Međutim, i pored teške pozicije za Srbiju postoji šansa. To je promena međunarodnog poretka. Tu promenu moramo da razumemo. Ako Srbija nije razumela šta se desilo rušenjem Berlinskog zida 1989, da je tada došlo do smene međunarodnog poretka, nadam se da će razumeti sadašnje globalne i evropske promene. Korekcija stava Vašingtona ne može da bude izvan osnovne zapadne geopolitike prema Srbiji, a to je držati Srbe na Balkanu rasparčane, i pritiskati ih da odustanu od veza s Rusijom... elita pod Putinom počela da je shvata. Shvatili su ključnu stvar, a to je da je Rusija posebna civilizacija, koja treba da gradi svoju posebnu geopolitiku. Srbija to treba da uzme sebi za primer. I Srbija treba da shvati da to što već sto godina pokušava da postane deo Zapada, a to je bilo i u vreme socijalizma, Srbiji i Srbima donosi samo stradanje."³⁹

Ako je EU u aktuelnom srpskom istorijskom kontekstu izrazito loša zamisao, onda je ulazak u NATO nešto najgore. Poseta Jensa Stoltenberga, generalnog sekretara NATO-a Beogradu krajem prošle godine, otvorila je prostor kako za obnavljanje anti-NATO raspoloženja u Srbiji, tako i za podozrivo sumnjičenje Aleksandra Vučića za navodnu političku naivnost, uspostavljanje poverenja sa NATO i samim tim približavanje severnoatlanskoj Alijansi. Novinar *Pečata* Nikola Vrzić prekorno posmatra držanje predsednika Srbije u odnosu na NATO, dok implicitno, a opet vrlo jasno prebacuje lakovernost i nedostatak čvrstine u ophođenju sa zapadnim vojnim savezom: Varaju se svi koji misle da će ovo produbljivanje saradnje s NATO-om doprineti, na primer, bezbednosti Srba na Kosovu i Metohiji, makar i samo na njegovom severnom delu. Opet jedno kratko podsećanje, tek da kontekst ne bi ostao nedorečen. Koliko vrede ove NATO garancije pokazala je nedavno oružana pratnja Hašima Tačića kada je obišao jezero Gazivode. A Stoltenbergov dolazak u Beograd predstavljao je idealnu priliku da se ova situacija razjasni. Da se Srbima objasni zašto je NATO garancija ostala mrtvo slovo na papiru. Da im se obeća da se ovako nešto neće dogoditi ponovo, pa da oni u to poveruju ako mogu. Ali nismo čak ni to dobili već smo samo dobili, kako proizlazi iz Vučićevih reči, Stoltenbergovo obećanje da će se Vučiću javiti na telefon ako se (kada?) slična situacija ponovo bude dogodila... I niko nijednom rečju, jednom jedinom malom rečju, nije spomenuo da su postojale nekakve NATO garancije da Albanci s dugim cevima neće upadati na sever Kosova kada im se tako prokte.⁴⁰ Da bi slika o Vučićevoj lakovernosti i nedostatku državničke veštine bila potpuna, Vrzić se koristi zanimljivim retoričkim trikom. On prikazuje regionalne aspiracije NATO-a na području Zapadnog Balkana: "Kada se sagledaju svi naporci NATO-a da u sebe usisa državice kao što su Crna Gora ili Albanija, o pokušajima da isto učine i Makedoniji i Bosni i Hercegovini i otetom Kosovu da i ne govorimo, zar iko sme i da pomisli da će nas u Srbiji, u epicentru Zapadnog Balkana koji bez Srbije ne može da bude potpun, ostaviti da na miru budemo neutralni?"⁴¹

39 Srđan Perišić, „Srpska elita se ne razume u geopolitiku,” intervju sa Koljom Besarevićem, *Pečat*, br. 548

40 Nikola Vrzić, „Uvek drag gost,” *Pečat*, br. 540

41 Isto

Vrzićeva eksplikacija namera NATO zapravo je slanje poruku navodnim razlozima nedostaka Vučićevog oštrog stava prema Alijansi. Prikrivena ispod slojeva činjenica i niza zdravorazumskih pitanja, Vrzićeva strategija je da pokaže korelaciju između NATO namere da uključi ceo region i Vučićeve tolerancije NATO namera po pitanju statusa i zaštite Srba na Kosovu, na što je NATO obavezan. Na indirekstan, ali ne tako nejasan način sumnjičenje Vučića za nedostatak patriotizma i brige o državnom razlogu Srbije izrasta kao politička poruka iz pera jednog od najuticajnijih, ako ne i najuticajnijeg kolumniste proruskog *Pečata*.

Uopšteno uzev, slika vlasti u nedeljnim novinama izrazito je vrednosno negativno određena. Vlast, osim u retkim slučajevima, ne može da u ovom žanru novinarstva pročita nešto pozitivno o sebi. Pozitivna evaluacija poteza vlasti moguća je isključivo kada njeni predstavnici govore o sebi. Dijapazon negativnih određenja je veoma širok, štaviše inklinira ka beskonačnosti zato što je po pravilu kontekstualan, tačnije vezan za skup konkretnih okolnosti koje definišu neku političku odluku ili usmeravaju neki politički, ekonomski ili drugi proces. Autoritarnost, medijska kontrola, brutalizacija javnog polja bilo verbalna, bilo fizička, dok se klijentelistički sistem iz glavne stranke vlasti preslikava i na državu.

Primeri vrednosno negativnog određenja vlasti brojniji su od navedenih najčešće korišćenih epiteta i sintagmi. Vlast podseća na označitelja koji se određuje gotovo beskrajnom varijacijom vrednosno negativnih odrednica.

Slika opozicije – Između deficita političkog kredibiliteta i izazova neprekidne borbe protiv zla oličenom u vlasti.

Slika opozicije u nedeljnicima i uredničkim kolumnama dnevnih novina, daleko je složenija i prikazana je na više različitih ravnih. U dnevnim novinama i nedeljnicima koji su kritični prema tzv. petookotbarskim pobednicima, poput *Informera* i *Pečata*, opis opozicije je izrazito negativan. Takođe, u ovim medijima izostaju intervjuvi pripadnika tzv. evroreformske opozicije, a veoma mali, gotovo nikakav prostor nije ostavljen ni predstavnicima tzv. antievropske opozicije, u koju možemo svrstati DSS i Dveri. Pored toga, primetno je da Šešelj i SRS nemaju status poput drugih opozicionih stranaka, u smislu izostanka direktnе kritike, premda isti svakako nisu „miljenici“ ovih medija. Zapravo, za razliku od petookotbarskih pobednika, radikalni u ovim medijima nisu politički stigmatizovani. Isto tako, tekstovi o opoziciji su veoma negativno konotirani, po gotovo svim političkim pitanjima, uključujući tu i pitanje političkog i svakog drugog kredibiliteta opozicionih lidera. To se postiže podsećanjem na period kada su pojedini sadašnji opozicioni lideri bili na vlasti, a neretko i u formi otvorene polemike sa njihovim stavovima, nazorima, direktnim ili prikrivenim namerama, ili pak političkom praksom. S druge strane, nedeljnici poput *Vremena*, *NIN-a*, *Novog magazina* i *Nedeljnika*, daju nedvosmislenu podršku opozicionim predstavnicima, koja je različitog intenziteta, ali je sadržinski ista. U tom smislu, u radikalno kritičkim nedeljniciima intenzitet podrške opoziciji je veći i on je vidljiv, ne samo kroz prostor za izražavanje stavova i mišljenja opozicionih lidera, već i kroz snagu i radikalnost negativne kampanje vođene protiv Aleksandra Vučića i Srpske napredne stranke. Za razliku od *Informera* i *Pečata*, u njima su opozicioni lideri imali značajan prostor za izlaganje i obrazlaganje svojih stavova, čime je omogućeno eksplisiranje stavova i mišljenja nasuprot argumentaciji i retorici vlasti. Taj uticaj se nesumnjivo proteže na čitaocu određenog nedeljn-

ka, ali jednako utiče i na kapilarnu javnost. Ovakva aktuelna medijsko-politička konstelacija delimično je „odgovorna“ i za tinjajući sukob Vučića i „elite“.

Kompleksnost imidža opozicije ogleda se u različitom pristupu problematici njenog delovanja i potencijala. Provladini štampani mediji, pre svih dnevni list *Informer*, i donekle *Pečat*, spornim smatraju neno delovanje jednako kao i potencijale. Istovremeno, opozicioni nedeljnici, posebno oni radikalno kritični prema vlasti, poput *Vremena* i *NIN-a*, najčešće konstatuju javnomnjensku, odnosno političku nemoć, uz diskurs koji ukazuje na demokratske deficite poretka, uz svesnu heroizaciju poduhvata opozicije. U navedenim nedeljnim novinama, uprkos detaljnom i minucioznom analiziranju, kritički osvrta na delovanje evoreformske opozicije iz vremena boravka na vlasti vidljivo je izostao, ili je prisutan u fragmentima. Ova vrsta „zaborava“ nije slučajna, već je svesno izabrana, s obzirom da su kritički nedeljnici aktivani činilac u stranačkim polemikama, odnosno pretenduju da budu svojevrsni „intelektualni suplement“ u teškoj i iscrpljujućoj borbi između političkih aktera u Srbiji.

Posebnu ulogu u pridavanju negativne vrednosne konotacije opozicionim strankama ima list *Informer*, kako u svojim tekstovima u dnevnom izdanju, tako i u uredničkim kolumnama Dragana J. Vučićevića. Vučićevićeve kolumnе problematizuju aktere na opozicionoj sceni u prevashodno moralno-političkom smislu, kao što kritički tretiraju i opozicione medije i nevladine organizacije, uz gotovo nezaobilaznu refleksiju na period vlasti petooktobarskih pobednika. Osnovne teze mogli bi biti sažete u narednim iskazima: 1) sadašnja opozicija nema moralni kredibilitet (zbog visoko korumpirane političke klase koja je čini) i politički kapacitet da predvodi državu zbog neuspeha tranzicije u Srbiji; 2) u opoziciono nastrojenim medijima, a među štampanim medijima je to većina, aktuelna Vlada se napada bez ozbiljnog racionalnog obrazloženja i sa jednim jedinim ciljem da se što pre obori; 3) u medijima koji su podrška aktuelnoj opoziciji postoji nesumnjiva diskriminacija svih koji nisu direktni protivnici Vučićeve vlasti.

Vučićevićeva kritika srpske opozicione scene podjednako je usmerena ka opoziciji kao činiocu političkog života, ali i medijima koji su izrazito kritični prema vlasti. Njegova kritika je uvek po principu *ad hominem*, strogo personalizvana, sa ciljem postizanja veće ubedljivosti. Zato se stigmatizuje određena ličnost, pocrtava se njen moralno-psihološki profil koji je čini nedostojnjom bilo kakve funkcije u javnom životu.

Za razumevanje medijsko-političke scene u Srbiji, pisanje glavnog i odgovornog urednika *Informer* relevantno je iz makar tri međusobno povezana razloga. Najpre, stil pisanja i sadržina poruka iz tekstova urednika *Informer* takvi su da održavaju interes za politiku kod socijalno nižih slojeva društva, za koje važi prepostavka da čitaju tabloide, a ujedno se smatraju i lojalnim biračima u izbornom procesu. Nadalje, *Informer* je za sadašnju vladu važan, jer se iz nedelje u nedelju, iz dana u dan, bavi preispitivanjem negativnih stavova i medijsko-političkih slika koje o vlasti stvaraju i kontinuirano reprodukuju kritički nastrojeni mediji. I najzad, *Informer* je lider u među dnevnim novinama u stvaranju vrednosno negativnog imidža sadašnje opozicije, kao političkog aktera u Srbiji.

Među polaznim prepostavkama Vučićevićevog pisanja je i razumevanje političke opozicije, koja se pojmovno ne ograničava isključivo na političke partije koje u Parlament glasaju protiv vladinih političkih odluka, zakona i drugih vrsta inicijativa i predloga. Reč je o širem pojmu, koji shodno

ovoj vizuri, predstavlja mrežu međusobno različitih organizacija i javnih ličnosti. Misli se, dakle, na stranke, ali i na predstavnike NVO sektora, medija i na javne intelektualce. Vučićević, zatim, neretko pripisuje opozicionim liderima i njihovim političko-medijskim saveznicima specifično razumevanje politike. Politika je za opozicione lidere, shodno Vučićevićevom razumevanju, instrument za bogaćenje nekadašnje političke elite. U uslovima visokog siromaštva i objektivno oskudnih životnih šansi, ovakvo poimanje opozicije predstavlja pogonsko gorivo kampanje aktuelne vlasti i njoj bliskih medija. Upravo te kampanje proizvode osećanje besa, odnosno razočaranja ili čak indiferentnost kod opozicionih birača, uz nesumnjivu moć da utiču na građane koji podržavaju aktuelnu vlast, da spreče restauraciju tzv. korumpirane političke elite sastavljene od petooktobarskih pobednika.

Naredna prepostavka Vučićevićeve interpretacije opozicije kao aktera politike je deficit njenog patriotizma, antiruski stav i bespogovorna lojalnost zapadnim silama. U cilju dolaska na vlast i iskazivanja lojalnosti zapadnim državama, prema mišljenju glavnog i odgovornog urednika *Informer*, opozicione stranke su spremne da učine sve što je u određenom političkom trenutku neophodno, počev od pokretanja raznovrsnih medijskih kampanja pa do donošenja određenih akata koji su pretpostavka daljoj destabilizaciji Srbije kao države.

U sklopu narativa o lojalnosti Zapadu u upotrebi su dve međusobno povezane tvrdnje: o navodnom odsustvu koherentne nacionalno odgovorne politike i postojanju distance prema Rusiji, koju Vučićević smatra trajnim i postojanim saveznikom Srbije. Opoziciju koja se deklariše kao prodemokratska Dragan J. Vučićević žestokom retorikom pretvara u antidemokratsku, korumpiranu i vazalnu prema Zapadu, posebno Vašingtonu. Pohlepa i volja za moć opozicionih lidera vodi ih ka perfidnim i podlim političkim naumima i prizeljkivanju najgoreg scenarija za društvo koji bi bili u njihovu ličnu korist. U tom kontekstu, glavni i odgovorni urednik *Informer* tvrdi da opozicionu politiku treba posmatrati u kontekstu sledećih momenata koji su relevantni za njihovo razumevanje.

Prvi motiv je preuzimanje vlasti nedemokratskim nasilnim putem uz pakt sa zapadom, pre svega SAD i preorientacija Srbije u geopolitičkom smislu. Drugi motiv, Srbija umesto slobodne zemlje postaje vazalna, odustaje od dobrih odnosa sa Rusijom i slepo sluša diktate iz EU i SAD. Treći motiv koji kolumnista varira iz teksta u tekst predstavlja repriza Petog Oktobra, odnosno vršenje vlasti u duhu postpetoktobarske Srbije. U fokusu narativa o postpetoktobarskoj Srbiji kao sukobu elite i naroda, lično bogaćenje političara i osiromašenje običnog čoveka, visoka korupcija i kriminal, nebrišna za opšte dobro. Upečatljiv primer kritike opozicionih lidera i njihove politike uočiv je u sledećem citatu: „Šta zapravo hoće ovi koji se danas u Srbiji predstavljaju kao lideri opozicije? Šta je ideja svih tih agresivnih medijsko-političkih hejtera koji sada već otvoreno pozivaju na linč predsednika Aleksandra Vučića i svih onih koji se usude da javno kažu makar jednu lepu reč o njemu i njegovoj vlasti? Šta kažete? Ti takozvani opozicionari hoće vlast? Dobro, to je legitimno. Svaka opozicija svuda u svetu bori se da dođe na vlast. Ali problem je u tome što srpska opozicija više uopšte nema ideju da vlast osvoji na zakonit, demokratski način. Oni hoće vlast na silu. Njihove preteće poruke, njihovu politiku haosa, nasilja i krvavih sukoba podržava tek mali, gotovo minoran deo Srbija. Paradoksalno, tu negde ova priča postaje jako opasna. Jer ako za svoj pakleni plan ne mogu da pridobiju narod – a ne mogu – Đilas, Jeremić i ostali moraće da zaigraju na kartu stranaca. Onih iz Vašingtona i Londona koji bi da od Srbije, po petooktobarskom receptu, naprave što manju i što slabiju vazalnu državicu koja bi, za ropsku porciju čvaraka, poslušno pristajala na sve. Ako se poklope interesi, domaći – lopovski i tajkunski, i strani – ge-

ostrateški i antiruski, u Srbiji će, plašim se, biti moguće svakakvo zlo, pa i ono makedonskog ili, ne daj Bože, ukrajinskog tipa.”⁴²

Pomenute kritičke motive Vučićević kontinuirano ponavlja, nastojeći da tako stvori fiksiranu sliku od opozicionim liderima kao političarima bez autentične narodne podrške i očajnicima bez moralu koji jedino i isključivo hoće vlast po svaku cenu, što podrazumeva i primenu nasilja. Uredniku *Informera* posebno je problematična otvorena tendencija za poništavanjem demokratskih procedura i praksi u Srbiji. Pomenute političke stavove on tumači moralnom izopćenošću opozicionih lidera i pratećim nedostatkom političkog kredibiliteta: “Baš me zanima kako to tačno zamišljaju tajkun Đilas i njegovi satrapi? Skupi ih se tri, četiri, pet hiljada, prošetaju po centru Beograda i onda se neko, Vučić valjda, strašno uplaši i predra im vlast? Onako na tacni, sa sve rahatlukom i vodom. Ok, znam, oni kažu da ih na protestima ima 30, 35 hiljada. Da, i? Sve i da ih je toliko, a nije, sve i da ih je i 50 i 100 hiljada, pa šta onda? I kako? Ljudi moji, da se mi odmah razumemo, na vlast se svuda u svetu dolazi samo na dva načina – ili demokratski na izborima ili nasiljem – nekom revolucijom, pučem, državnim udarom. Šta od toga hoće tajkun Đilas, Vuk Ho Jeremić i Boško Ljotić Obradović?! Sami kažu da neće na izbore. Jer, kao, izbore nisu pošteni, jer se na izborima krade i vara. Pa ako je tako, zašto to bar ne pokušaju da dokažu? Ako su izbore, evo ovi poslednji u Lučanima, pokradeni, pa kako je to onda lokalni lider Saveza za Srbiju prvi potpisao zapisnik kojim se potvrđuje da je sve bilo pošteno i u skladu sa zakonom. Jasno je, dakle, da se plan đilasovske tajkunsko-loposke koalicije svodi na otimanje. Otimanje vlasti. Znaju oni da na izborima nemaju baš nikakve šanse. Znaju oni dobro da, ovakvi kakvi su, ni za deset, ni za dvadeset godina neće imati većinu Srba na svojoj strani.”⁴³

U sklopu opšte strategije negativnog vrednovanja opozicionih lidera, pre svega u očima širokih narodnih masa, Vučićević ih predstavlja kao beskrupulozne poslovne ljude koji politiku shvataju kao sredstvo za dalje unapređenje svog ličnog bogatstva i razvoj svojih poslovnih imperija: “Đilas i Šolak – najbolja su slika i prilika štetočinske, zločinačke, dosističke politike. Politike koja vlast koristi isključivo kao sredstvo za lično bogaćenje više ‘žute rase’ (termin ‘rasa’ je, da ne bude zabune, preuzet iz Đilasove krične prijave protiv *Informera*). Ta dvojica tajkuna knjiški su primer klijentelističke, partokratske, korumpirane kvazielite. Sve svoje silno bogatstvo oni su stekli obilato zloupotrebljavajući državu.... Truli milioneri. Bahati tajkuni koji danas i ovde mogu da kupe skoro sve i skoro svakoga. Nedodirljive ‘svete krave’ čije ime ne sme da se pomene u 90 odsto srpskih medija pošto, jelte, kontrolišu isto toliko medijskih i marketinskih budžeta. Đilas i Šolak, nema nikakve sumnje, jesu dokaz, oni su najpreciznija dijagnoza teške autoimune bolesti srpske politike, ali pre svega srpskih medija.”⁴⁴

Jedna od glavnih zamerki srpskoj opoziciji je nedostatak bilo kakve racionalno zasnovane argumentacije kojom osporava politiku Vučića i SNS-a. Insuficijencija racionalnosti politiku svodi na banalni poklič negodovanja i vređanja, a protagonisti takve politike čini ljudima bez političkog autoriteta i kredibiliteta. Pomenuti motiv u kritici kritičara vlasti, Dragan J. Vučićević iskazuje u sledećim rečenicama svog teksta posvećenog političkom životu u Srbiji.

42 Dragan J. Vučićević, „Otimanje vlasti po cenu krvavog rata,” *Informer*, 01.12.2018, str. 4

43 Dragan J. Vučićević, „Šta ustvari hoće Đilas i njegovi,” *Informer*, 29.12.2019, str. 4

44 Dragan J. Vučićević, „Dva Dragana – dva tajkuna,” *Informer*, 28. 10. 2018, str. 5

Prema navodima Dragan Vučićevića, opozicija u Srbiji je promoter stalne negativne kampanje koja se opsensivno vezuje za demokratski izabranog predsednika Aleksandra Vučića. U kampanji koja ne nudi ništa drugo osim radikalnog, sveobuhvatnog i detaljnog osporavanja, Vučićević ne vidi isključivo političke pobude, već i negativne emocije, od kojih se najviše izdvaja mržnja. Budući da je mržnja pokretač političkog mišljenja i medijske kampanje, Vučićević zaključuje da je kampanja hejterska, a protagonist te kampanje označeni su kao heiteri: “Mnogo volim razgovore sa heiterima. Onim ostrašćenim, zasplojenim, zapenušanim, onim zatrovanim propagandnim bojnim otrovom koji se svakoga dana ispušta po medijima i društvenim mrežama. U poslednje vreme to mi je omiljena društvena aktivnost. Koristim svaku priliku – na slavama, rođendanima, krštenjima, venčanjima, ali i na ulici, u redovima po samoposlugama, pekarima, na benzinskim pumpama... – da sa heiterima razmenim argumente. I znate šta? Oni ih nemaju. Argumente. Oni ne barataju činjenicama. Njihov jedini ‘dokaz’ jeste ona od silne upotrebe već potpuno izlizana parola: Vučiću, pederu!”⁴⁵

Da podsetimo, kao što je već više puta navođeno, nedostatak slobode medija jedno je od ključnih tvrdnji srpske opozicije i zamerka na stanje demokratije u državi. Opozicionom stavu kao kontrargument Dragan J. Vučićević nudi neposredni osrvt na uređivačke politike brojnih dnevних i nedeljnih novina, kao i stav o određenim informativno-političkim i satiričnim emisijama koje otvoreno opozicione. Urednik *Informera* posebno pocrtava okolnost da nije bilo kadrovske promene u uređivanju informativnog programa Javnog medijskog servisa od dolaska na vlast Aleksandra Vučića. U svetu ovih okolnosti i činjenica, Vučićević nastoji da konkretizuje stav o nedostatku racionalno uverljive argumentacije opozicije i dela javnosti. Njegova argumentacija podrazumeva kombinaciju činjeničkih uvida i svođenja na absurd opozicionih primedbi na račun opozicije. Argumentacijska taktika ovog novinara saopštена u duhu i slovu žestoke, pomalo svađalačke, a u osnovi sugestivne retorike. Njen fokus u konkretnom slučaju bio je stav opozicije prema pitanju slobode medija u zemlji: “Šta to još ne valja? Je l' mediji? Šta kažete, strašna je cenzura, sve se kontroliše?! Aha, biće da je tako, strašnu cenzuru sprovodi vlast koja za sve ove godine nije promenila niti jednog jedinog urednika na Javnom medijskom servisu – a oni prethodni su, da se podsetimo, odmah po preuzimanju vlasti pravili velike čistke na RTS i još na ulici linčovali novinare koji im nisu bili po volji. I jeste, strašna je cenzura u zemlji u kojoj je najstrašnije, prostačko pljuvanje predsednika jedina uređivačka politika svih nedeljnika (osim jednog i po) i više od polovine dnevnih novina?! I užasna je ta kontrola medija gde na svim velikim komercijalnim televizijama, osim na jednoj, sve ‘humorističke’ i baš sve tok-šou emisije služe samo i jedino za širenje politike: Vučiću, pederu! Ali, sve su to činjenice. I to samo mali deo činjenica koje direktno ruše hejtersku postavku politike i društva. I zato se te činjenice imaju ignorisati. Sve dok besomučnom medijsko-političkom kampanjom većini Srba ne budu isprani mozgovi toliko da oni u većini opet počnu da rade direktno u korist svoje štete.”⁴⁶

Za razliku od Dragana J. Vučićevića, koji konstantno negativno piše o srpskoj opoziciji, dominantni ton pisanja o opoziciji je pozitivan, a značajan prostor za iznošenje kritike prema vlasti dat je samim liderima. Razume se, štampani mediji, posebno nedeljne novine, daju svoj nemali doprinos “opozicionoj stvari” kontinuiranim, detaljnim i naglašeno vrednosno negativnim pisanjem o Aleksandru Vučiću i njegovim najbližim saradnicima. Pored takvog kritičkog pristupa, otvoren je i pristup za elaboraciju smisla i značenja opozicione borbe kao i za različite oblike racionalnog opravdanja i gotovo strastvene podrške istoj.

45 Dragan J. Vučićević, „Hejterska politika,” *Informer*, 08.12.2018, str. 5

46 Dragan J. Vučićević, „Otimanje vlasti po cenu krvavog rata,” *Informer*, 8.12.2018, str. 4

Sama opoziciona politička borba ima dublji smisao od borbe za određenje ideje, programe, konkretna rešenja i distribuciju vlasti na izborima. Opoziciona borba je moralno izuzetna, njen smisao je duboko moralan. Ova borba je borba protiv moralnog zla. U tom kontekstu, treba shvatiti radni naslov autorskog teksta Dragana Đilasa, lidera opozicionog Saveza za Srbiju, objavljenog 20. 12. 2018 godine, u nedeljniku *Vreme*, čiji je naslov "Ili ste protiv ovog zla koje vlada ili ga podržavate".⁴⁷

Manihejska slika političkog sveta, dodeljene uloge dobrih i zlih, predstavljaju duhovnu osnovu za polarizaciju medijskog prostora, ali više od toga za uspostavljanje duboke podele iz koje može da nastane sukob bilo kakvih razmera, od verbalnog prepucavanja do upotrebe nasilja u političkoj borbi. Đilasova moralna osnova opozicione borbe nadopunjena je egzistencijalnim aspektom svojstvenom istoj. Naime, nije reč samo da se kao opozicionar uvek i svuda nužno nalazite na strani moralno uzvišenog, istorijski pravednog i politički ispravnog, vaša opoziciona borba je stvar opstanka bilo vas lično, bilo države i naroda kome pripadate. Upisivanje pojma opstanka u smisao kontekst opozicionog delovanja je retorička invencija Sergeja Trifunovića, novog lidera Pokreta slobodnih građana. On o opozicionoj borbi u intervju nedeljniku *NIN* kaže sledeće: "Borba za vitalne organe. Borba za srce. Ovo sada je vađenje naroda sa dna. Ovo su poslednji resursi, poslednje vreme u kom možemo da se pogledamo u ogledalo i kažemo, mi smo jedan hrabar, istinoljubiv, pravdoljubiv narod koji će, što bi rekao Njegoš, tirjanstvu stati nogom za vrat jer je to ljudska dužnost, najsvetija. I borimo se za ispunjenje svoje najsvetije ljudske dužnosti".⁴⁸

"Ispunjene ljudske dužnosti" opozicionom borbom ima i svoj direktni razlog i usmerenje. Ako demokratske vrednosti, institucije i prakse razlozi opozicionog angažmana, borba za promenu izbornih okolnosti, tačnije borba za fer izborne uslove, predstavlja njeno usmerenje, glavnu konkretnu intenciju. Benovolentno, ohrabujuće dirigovanje opozicionog diskursa i prateće političke prakse sadržano je u opservacijama barda kritičkog novinarstva Dragoljuba Žarkovića, glavnog urednika *Vremena*, koji o stanju demokratije u Srbiji piše: "Opoziciona borba mora, nažalost, kao i devedesetih, da se vodi oko fer izbornih uslova i to je taj politički zahtev koji moraju stalno da ističu tim pre ukoliko nameravaju da organizuju proteste. Ti protesti moraju da imaju neku jasnou političku ideju, a u Srbiji nema prečeg posla, kad je o politici reč, od jasnih i argumentovanih zahteva da se ne uništi jedna, možda i jedina tekovina petooktobarskog prevrata – fer i slobodni izbori. Uostalom, predsedavajući Saveza za Srbiju Nebojša Zelenović izjavio je da neće biti novih izbora bez korenitih promena izbornih uslova i slobodnih medija i najavio da će kao ujedinjena opozicija izaći sa zajedničkim zahtevima za fer i poštene izbore".⁴⁹

Zahtev za bolje izborne uslove, formulisan nakon tri teška poraza opozicije u periodu od 2016. do 2018. godine, utemeljen je na ideji da je Srbija tokom vladavine Aleksandra Vučića doživela istorijski regres u oblasti demokratskih vrednosti, institucija i praksi. Uprkos fakticitetu političkog i medijskog pluralizma, istovetnom izbornom zakonu u poslednje skoro dve decenije, prihvatanju rezultata izbora od strane svih važnih aktera u međunarodnoj zajednici, kao i građana Srbije, lider opozicije Dragan Đilas nadopunjuje Žarkovićovo zalaganje za borbu bolje izborne uslove.

47 Dragan Đilas, „Ili ste protiv zla na vlasti ili ga podržavate,” *Vreme*, br. 1459

48 Sergej Trifunović, „Kad smo to uveli NKVD,” intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, *NIN*, br. 3548

49 Dragoljub Žarković, „Doletela dva vrana gavrana – o guslarskoj tradiciji, najavi izbora i najavi bojkota, i pravim razlozima za navlačenje ‘žutih prsluka’,” *Vreme*, br. 1458

Sinergija u semantici i retorici između Đilasa i Žarkovića vidljiva je u citatu iz Đilasovog već pominjanog autorskog teksta napisanog za Žarkovićevu *Vreme* u kome stoji: "Jeste tragedija Srbije što se posle 30 godina ponovo borimo za osnovna ljudska prava, za pravo da slobodno mislimo i da to naglas kažemo. Opet se borimo da se ne kradu glasovi, da se ne preti ljudima, da ne može žena u trenerci povezana sa najopasnijim kriminalcima da upada u policijske stanice i naređuje policajcima. Aleksandar Vučić je vratio klatno na jednopartijski sistem. Ljudi su besni, njihov glas nema gde da se čuje osim na društvenim mrežama, u nedeljnici, u dva dnevna lista i na nekoliko kablovske televizije. Ukinuti su osnovna demokratska prava i slobode za koje smo se borili i izborili još devedesetih. I moramo iz početka. Kroz proteste, šetnje, iz subote u subotu, uz jasne zahteve i poruku vlastima da su u ovom protesti građani, a da ih opozicija podržava. Samo svi zajedno – mlađi, penzioneri, javne ličnosti, sindikati, opozicija – možemo nešto da promenimo."⁵⁰

Jedinstvo u građanskim protestima koje priželjuje Dragan Đilas, nadopunjuje se i još jednom praksom poznatom iz političke borbe devedesetih godina. Reč je o pravljenju podele na "pravu" i "lažnu" opoziciju i stvaranju dijaloga među "autentičnim" opozicionarima. Razume se da se u uslovima stroge političke polarizacije dijalog sa vlašću smatra nemogućim i moralno i politički neopravdanim. U navedenom političko-medijskom ključu, opozicionu scenu i odnos prema vlasti posmatra Zdravko Ponoš, potpredsednik Narodne stranke Vuka Jeremića: "Prvi korak koji je opozicija uradila na obnavljanju kulture dijaloga bilo je formiranje Saveza za Srbiju, kao i spremnost da se razgovara i sa onima koji su prava opozicija, a nisu ušli u Savez. Nije više tema da se odnarođena vlast privoli da razgovara. To je uzaludan posao – oni će se javiti na razgovor nekog novog Šestog oktobra. Prava tema je kako da se probije medijski mrak i razveju strah i apatija kod građana. Ne možemo da čekamo da se Vučićev režim ogadi spoljnom svetu, a to će da se desi pre ili kasnije. Tema su javni servisi koji više nisu javni. Oni su privatni servisi u službi iste kamarile kojoj su služili do 5. oktobra 1999. I tada je izgledalo da to ne može nikad da se promeni, pa se promenilo."

U naglašeno afirmativnom tonu, novinarka nedeljnika *NIN*, Vera Didanović dočekala je "pravu" opoziciju koja je uspostavila unutrašnji dijalog sa sobom i stekla samopouzdanje, energiju i ohrabrenje za "robovsku" političku borbu sa Aleksandrom Vučićem. Otvoreno ispoljeni opozicioni entuzijazam novinarke *NIN*-a vidljiv je u sledećem citatu: "Uprkos rascepima, previranjima i fokusiraju na međusobno odmeravanje snaga, u sedmoj godini naprednjaka vladavine, napokon se može reći da u Srbiji postoji opozicija koja daje znake života. Višegodišnji monolog Aleksandra Vučića u kome se on herojski bori protiv nevidljivih 'njih' napokon je, u 2018., urođio plodom: moćni predsednik Srbije dobio je opoziciju koja je počela da daje znake života." I sledeći korak opozicionih delatnika propraćen je da viškom afirmativnog tona, gotovo oduševljenja. Nakon uspešnog unutrašnjeg dijaloga unutar "prave" opozicije i određeni broj građana se priključio protesnim šetnjama. Formulacija "dogodio se narod" je sintagma očekivanja da dođe odlučujući trenutak prevrata, promena Vučićevog režima, koja urgentno mora se dogodi, poput istorijske nužnosti. Svaka akcija opozicije od protesnih šetnji sve do blokade Skupštine dobila je afirmativnu vrednosnu konotaciju: "Istovremeno, nakon prebijanja Borka Stefanovića, počeo je i da se „događa narod“ koji bi upravo opoziciji – ako bude umela da se snađe u zaista teškim okolnostima – mogao dati dodatni veter u leđa i tako ojačanu je poslati u tešku i dugotrajnu bitku za elementarnu demokratiju. Poslovično posvađane, opozicione stranke uspele su da se – većinom – usaglase oko zahteva o uspo-

50 Dragan Đilas, „Ili ste protiv zla na vlasti ili ga podržavate,” *Vreme*, br. 1459

stavljanju minimalnih demokratskih uslova bez kojih, tvrde, neće učestvovati na sledećim izborima. A početkom decembra zabeležena je i akcija u parlamentu, gde su se – iako im je vladajuća većina još pre godinu dana gotovo uskratila pravo glasa – zabarikadirali tokom noći, kako bi, na nekoliko konferencija za štampu, u holu parlamenta iznosili svoje stavove o predviđenom budžetu za narednu godinu.⁵¹

Moralni heroizam zajedno sa egzistencijalnom nužnošću, usmerenost ka poboljšanju izbornih uslova, potvrdu postojanja i afirmaciju prihvaćenosti opozicije od strane građana iziskuju numeričko-psihološku podršku. Opozicionom "Feniku koji izrasta iz pakla", potrebno je nešto konkretno, brojačano iskazano i na prvi pogled racionalno uverljivo. U pomoć je pozvana statistika koja prikazuje trendove rasta podrške opozicionoj "stvari" i sigurne simptome pada naprednjačke partijske mašinerije na čelu sa Aleksandrom Vučićem. U tom kontekstu, nedeljnik *Vreme* ritualno je ustupio prostor opozicionom narodnom poslaniku i istraživaču javnog mnjenja da objavi "nespornu istinu" o stanju stvari na političkoj sceni u Srbiji: "Svaki poraz ostavlja traga, mobiliše pobednike, demorališe pristalice poraženih i učvršćuje ih u uverenju kako se više nema smisla boriti. I upravo stoga je ovaj blagi rast Saveza za Srbiju – kao već i samo njegovo formiranje – potencijalno velika stvar za uveliko nokautiranu srpsku opoziciju, koja je letos bila gotovo pred iščeznućem. Jeste da su pomeranja relativno mala, ali definitivno nije u pitanju samo statistička greška. Već drugi mesec zaredom SNS beleži određeni pad podrške u srpskom, poprično zbumjenom, sluđenom, zaplašenom i – nadasve – konfuznom javnom mnjenju. Naime, i u oktobarskom (neobjavljenom) i u novembarskom istraživanju, koje je pred vama, rađenom na istom uzorku i po istoj metodologiji, koalicija oko SNS a (čitaj Vučić) beleži između jednog i dva procenta slabiji rezultat, a opozicioni Savez za Srbiju otprilike isto toliki rast."⁵²

Projektovanje neminovnog pada podrške vlasti i rasta kredibiliteta opozicije o kome piše Đorđe Vukadinović, neminovno se nadovezuje na prvo i jasno pokazivanje "moći" opozicije koja je u sinergiji sa građanima ostvarila malu, ali važnu pobedu – Aleksandar Vučić u jednom intervju bio je manje oštar prema političkim protivnicima nego obično. "Čar male/velike" opozicione pobeđe, iskazao je u jednom intervju književnik i politički aktivista Narodne stranke Vuka Jeremića, Marko Vidojković, koji je u intervju radijalno kritičnom nedeljniku izjavio: "Sinergija opozicije i građana do protesta 'Stop krvavim košuljama' nije postojala u ovolikoj meri. Prva šetnja bila je dovoljna da se diktator unervozi. Druga, pod snegom i s više učesnika, doveća je do toga da na jednoj televiziji smekša, makar u nastupu. Mada, Vučić dlaku menja, ali čud nikada."⁵³

Navedeni citat iz Vidojkovićevog intervjuia pokazuje opsivnu zainteresovanost za "male pomake" u političkoj borbi koji se predstavljaju nalik koracima od sedam milja. Teško da se u istoriji novinarstva u poslednjih trideset godina može naći toliko opsije malim političkim akcijama i privremenim uzletima koliko je to slučaj, pre svega u nedeljničkoj štampi i na društvenim mrežama, povodom neke akcije opozicije. Realno velika asimetrija u podršci Vučiću u odnosu na opozicione stranke, te frustracija Vučićevom ličnošću i političkom i medijskom taktikom, i male opozicione korake posmatra kao iskonski prozor mogućnosti za radikalne političke promene. Mimo ovo lebdećeg lajtmotiva koji prožima tekstove kritički orientisanih novinara, predstavljanje aktera kreće u koordinatama poznatog. Vlast je predstavljena

51 Vera Didanović, „Rodilo se valja ga ljudjati,” *NIN*, br. 3548, str. 10

52 Đorđe Vukadinović, „Formula protiv ogoljene represije,” *Vreme*, br. 3545, str. 6

53 Marko Vidojković, „Vučić dlaku menja, ali čud nikad,” *NIN*, br. 3548, str. 46

izrazito negativno i to u svim aspektima njenog organizovanja i delovanja. Prikaz vlasti je jednostavan po sadržaju i vrednosnoj oceni, ali vrlo detaljan i konkretan. Prekomerna doza negativitetu učitana u kritičke natpise svedočanstvo je o preklapanju opozicione kritike i novinarskog pristupa i vrednosnih zaključaka. Novinari neretko nadopunjaju i proširuju stavove opozicionih političara. S druge strane, motivi sadržani u stavovima opozicionih političarka dodatno se razjašnjavaju i čine što je više moguće razumljivim i uverljivim običnom čitaocu. Prikaz opozicije u jednom delu štampanih medija, pre svih dnevnog lista *Informer* takođe je nabijen visokom dozom negativnosti. Odbacivanje opozicije kao kredibilnog političkog aktera je bezuslovno i totalno. S druge strane, štampani mediji kritički nastrojeni prema vlasti daju nijansiranu sliku opozicije, nastojeći da prikazuju njene endemske nedostatke i glorifikuju male pozitivne korake. Oscilujući između dva ekstrema u prikazu opozicije, štampani mediji transformišu se u aktere dnevne politike polako, ali pouzdano.

Za opozicione novinare i stranke, javnost je mesto susreta haosa, konfuzije i neslobode. S druge strane, provladini mediji javnost vide kao izrazito polemičnu, podeljenu, bremenitu gotovo „većitim“ sukobima, ali nesporno slobodnu i dinamičnu. Posmatrana iz prizme štampanih medija, slika političkih aktera i procesa je svedočanstvo postojanja nepomirljivih razlika i gotovo fatalnih sukoba, bez anticipacije mogućeg pomirenja u ovom trenutku.

5
3

O autorima

O AUTORIMA

Institut za javnu politiku je regionalna *think-tank* organizacija. Deluje u regionu Zapadnog Balkana kroz rad kancelarija u Beogradu, Podgorici i Ljubljani. Promocijom javnog dijaloga i konstruktivnih rešenja, Institut za javnu politiku doprinosi naporima država Zapadnog Balkana da postanu ravnopravni, pouzdani i progresivni partneri u evropskim integracijama i međusobnim odnosima. Nakon inicijalnog istraživanja i analize društvenog i medijskog konteksta u državama Zapadnog Balkana, *Institut* je razvio i sproveo niz projekata vezanih za medije, među kojima su: Uloga medija u procesu sekuritizacije na Zapadnom Balkanu, Civilni odgovor na klijentelizam u medijima – Medijski krug, NATO Reach Out - monitoring medija i Uloga medija u praćenju R1325 u Crnoj Gori.

Medijski arhiv EBART je privatna kompanija, osnovana 2000. godine. Njena osnovna aktivnost je čuvanje podataka iz štampanih medija u elektronskoj formi. Novinski arhiv postoji od 2003. godine i do danas je u njemu uskladišteno više od 3.000.000 tekstova iz štampanih medija koji imaju nacionalnu pokrivenost, kao i odabranih lokalnih medija. *Ebart* je specijalizovan i za izradu analiza medija. Od osnovnih, kvantitativnih analiza, preko kvalitativnih analiza koje poredi medijski tretman zadatih ključnih reči, pa sve do složenih analiza sadržaja.

Velimir Ćurgus Kazimir je rođen 1948. godine u Novom Sadu. Od 2002. godine direktor je Medijskog arhiva Ebar, jedinstvene medijske dokumentacije u Srbiji. Bio je novinar i urednik kulturne rubrike u Politici od 1988. do 1996. godine. Jedan je od osnivača Nezavisnog udruženja novinara Srbije. Autor je desetak knjiga proze i eseja na temu kulture i kulturne politike. Njegova dela prevođena su na engleski, francuski, nemački, španski, poljski i japanski jezik. Dobitnik je Međunarodne nagrade za esej časopisa Lettre International u Vajmaru 2000. godine. Član je srpskog PEN centra od 1987. godine. Priredio je više knjiga na temu odnosa politike i medija. Autor je više projekata iz oblasti istraživanja, medija i kulture. Posebno se bavio istraživanjem medijske scene u Srbiji i uticajem medija na političku i društvenu stvarnost. Autor je knjige "Hajka - analiza medijske kampanje protiv Vlade Zorana Đindjića".

Prof. dr Isidora Jarić rođena je u Beogradu 1970. godine. Vanredni je profesor Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, na Odeljenju za sociologiju, na kome je i stekla titulu doktora nauka. Saradnica je Instituta za sociološka istraživanja, koji se bavi istraživanjem i ispitivanjem globalnih karakteristika i preobražaja u srpskom društvu. Urednica je dela "Bolonjska reforma visokog školstva u Srbiji: problemi, dileme, očekivanja i strahovi nastavnog osoblja na Beogradskom Univerzitetu" (Institut za filozofiju i društvenu teoriju i Filip Višnjić, 2010.), kao i dela "Politike roditeljstva" (Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu, 2015). Objavila je brojne naučne radove, članke i knjige, među kojima je i "Kultura i preobražaj Srbije – vrednosna usmerenja građana u promenama posle 2000. godine".

Danica Laban, rođena u Beogradu 1976, medijska analitičarka, novinarka i komunikološkinja. Završila je master studije novinarstva na Fakultetu političkih nauka u Beogradu. Radila je na brojnim projektima, koji su u svojim medijskim komponentama imali zastupljenu vidljivost, treninge i istraživanja u oblasti medija. Saradivala je sa domaćim i stranim organizacijama i institucijama, poput Saveta Evrope (CAR project 2011-2012), UN Women (projekti u oblasti socioekonomskog osnaživanja žena 2012), Kancelarijom za ljudska i manjinska prava (2012 - 2013, 2015 - projekti za unapređenje položaja Roma) itd. Radila je i na evalvaciji medija u Srbiji za Strategic marketing/IPSOS (2009-2011), za potrebe BBC Trust. Agenciju Jigsaw Communications, u okviru koje i danas posluje, osnovala je 2006. Tokom karijere, bila je i novinar i urednik na RTS, BK TV i TV Politika.

Prof. dr Dejan Vuk Stanković rođen je u Beogradu 1973. godine. Titulu doktora nauka stekao je na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu, na katedri za filozofiju. Trenutno predaje filozofiju, etiku i filozofiju obrazovanja na Učiteljskom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Od 2000. do 2013. godine stručno se usavršavao i učestvovao na projektima Instituta za filozofiju i društvenu teoriju kao stipendista Ministarstva za nauku, tehnologiju i životnu sredinu. Od 2004. do 2006. godine radio je za Marten Board International, privatnu kompaniju specijalizovanu za istraživanje tržišta i javnog mnjenja. Od 2006. godine do danas je nezavisni politički analitičar, komentariše politički i društveni život u Srbiji i regionu za različite TV i radio stanice i štampane medije.

Unos i obrada podataka:

Predrag Bajić, doktorand Fakulteta političkih nauka

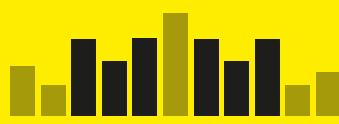
Milica Oros, diplomirani novinar, Fakultet političkih nauka

Katarina Vukajlović, diplomirani novinar, Fakultet političkih nauka

Veljko Gluščević, doktorand Filozofskog fakulteta u Beogradu

MEDIJAMETAR

MEDIJAMETAR